

แนวทางการพัฒนางานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

**THE ACADEMIC ADMINISTRATION DEVELOPMENT APPROACH
FOR PHRAO DISTRICT NON-FORMAL AND INFORMAL
EDUCATION CENTRE, CHIANG MAI PROVINCE**

มัทธนา คงทวีบุญ

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

พ.ศ. 2562

แนวทางการพัฒนางานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

THE ACADEMIC ADMINISTRATION DEVELOPMENT APPROACH
FOR PHRAO DISTRICT NON-FORMAL AND INFORMAL
EDUCATION CENTRE, CHIANG MAI PROVINCE

มัทธนา คงทวีบุญ

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

พ.ศ. 2562

หัวข้อการค้นคว้าอิสระ แนวทางการพัฒนางานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

ผู้วิจัย มัทธนา คงทวีบุญ

สาขาวิชา การบริหารการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระหลัก

อาจารย์ ดร.สนธิ หาจตุรัส

คณะกรรมการสอบ

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.พศิน แดงจวง)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.สนธิ หาจตุรัส)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ อนุมัติให้การค้นคว้าอิสระฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลณี วัฒน)

วันที่ เดือน..... พ.ศ.....

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

หัวข้อการค้นคว้าอิสระ : แนวทางการพัฒนางานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อผู้วิจัย : มัทธนา คงทวีบุญ

สาขาวิชา : การบริหารการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

: อาจารย์ ดร.สนธิ์ หาจตุรัส

อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระหลัก

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ วิเคราะห์การบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้กระบวนการบริหารงานวงจรคุณภาพ (Deming Cycle: PDCA) และเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 คน ศึกษาพิเศษ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 คน ผู้รับผิดชอบงานวิชาการ จำนวน 1 คน ครู ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล จำนวน 11 คน และครู ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” จำนวน 10 คน รวม 24 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ (1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา คือ การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรสถานศึกษา และครูไม่มีความรู้ในด้านการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาเท่าที่ควร (2) ครูบางท่านไม่เข้าใจในการวัดผลประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง 2559) และไม่มีเครื่องมือวัดผลกลางภาคเรียนที่เป็นแกนกลาง รวมไปถึงการเข้าร่วมการทำกิจกรรมและการเข้าสอบของผู้เรียน เป็นต้น (3) ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา คือ เครื่องมือการนิเทศที่ไม่เทียบเคียงกับส่วนกลาง

หรือแห่งอื่น และผู้รับกรณีพิเศษไม่ได้นำผลจากการนิเทศมาปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอนมากเท่าใด

2. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ (1) ควรจัดให้มีโครงการอบรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อสร้างองค์ความรู้ให้แก่ครูผู้จัดการเรียนการสอน โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญทางด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามาให้คำแนะนำ และตรวจสอบหลักสูตรสถานศึกษา อีกทั้งควรนำชุมชนเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มากขึ้น นอกจากนี้ควรมีการประเมินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่การพัฒนา ปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา และควรจะทำเป็นประจำทุกปีการศึกษาเพื่อเป็นการพัฒนาหลักสูตรให้ทันต่อยุคสมัย (2) ด้านการวัดและประเมินผล ควรจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในด้านการเรียนการสอน การวัดผล ประเมินผล การนิเทศ ติดตามนักศึกษา รวมไปถึงการจัดโครงการสอนเสริม โครงการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมในรายวิทย์ยาก และ ไม่มีความถนัดในการจัดการเรียนการสอน (3) ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา ควรมอบหมายให้ครูผู้ดูแลศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลต่าง ๆ ครุฑนิเทศศูนย์การเรียนชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” เข้านิเทศการจัดการเรียนการสอนร่วมกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ เพื่อให้ได้การนิเทศภายในสถานศึกษาที่เป็นไปตามบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง อีกทั้งควรทำเครื่องมือการนิเทศภายในสถานศึกษาให้เทียบเคียงกับที่อื่นและส่วนกลาง เพื่อให้ได้การรายงานการนิเทศที่มีรูปแบบเดียวกัน และจากการประเมินผลการนิเทศเมื่อนำผลนั้นมาทำการพัฒนา ปรับปรุง การจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ครูควรทำการรายงานผลให้แก่สถานศึกษาทราบทุกครั้งในวันประชุมประจำเดือน เพื่อกระตุ้นให้ครูและเครือข่ายเกิดกระบวนการเรียนรู้ การแก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอน

คำสำคัญ: การบริหารงานวงจรคุณภาพ

The Title : The Academic Administration Development Approach for Phrao District
Non-Formal and Informal Education Centre, Chiang Mai Province

The Author : Mattana Kongthaweeboon

Program : Educational Administration

Independent Study Advisor : Dr. Sanit Hajaturat Chairman

ABSTRACT

The objectives of this research were to investigate the contexts of academic administration of the Phrao District Non-Formal and Informal Education Center in Chiang Mai province, to analyze the academic administration of the center based on the Deming Cycle (PDCA), and to propose the guidelines for improving the academic administration of the center. The key informants consisted of 24 individuals, including one administrator of the center, one supervisor from the Chiang Mai Provincial Office for Non-Formal and Informal Education, one individual in charge of academic affairs, 11 teachers from the Tambon Offices for Non-Formal and Informal Education, and 10 teachers from the “Mae Fah Luang” Hilltribe Community Learning Center. The data were collected by conducting in-depth interviews and focus group discussion. The Content Analysis was used to analyze and synthesize the data. The research findings are summarized as follows.

1. The contexts of academic administration of the center were as follows. For school curriculum development, there should be a school curriculum improvement and teachers did not have sufficient knowledge to improve the curricula. Some teachers did not understand the measurement and evaluation according to the 2008 Basic Curriculum for Non-Formal Education (Revised in 2016), and there was no core midterm evaluation tool as well as activity participation and examination attendance of learners. Regarding the internal supervision, it was found that supervision instruments were not equivalent to those of the headquarters and others. Supervisees did not adequately implement supervision results to improve their teaching and learning activities.

2. The guidelines for improving academic administration of the center were as follows.

There should be a school curriculum development training project in order to create new knowledge for teachers by inviting specialists in school curriculum development to provide advice and examine school curricula. Furthermore, network communities should get more involved in developing school curricula. In addition, implementation assessment of school curricula should be conducted annually in order to improve, develop and update them. As for measurement and evaluation, there should be a learning exchange in the form of professional learning community regarding teaching and learning, measurement, evaluation, supervision, and student monitoring. Additionally, there should be remedial and learning achievement development projects as well as encouragement for teachers to attend training programs on difficult and specialized subjects. With regard to internal supervision, teachers in charge of tambon non-formal and informal education centers and “Mae Fah Luang” Hilltribe Community Learning Center should be allowed to conduct instructional supervision in cooperation with local networks and allies, so that internal supervision could be in line with the contexts of each school. Furthermore, internal supervision instruments should be equivalent to others and the headquarters, so that supervision report formats could be the same. Supervision results should be implemented to improve learning management. Teachers should present their reports at the monthly meeting in an attempt to motivate themselves and their network to learn about and solve problems related to learning management.

Keywords: Deming Cycle Administration, PDCA

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระเรื่องแนวทางการพัฒนางานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาจาก อาจารย์ ดร.สนิท หาจตุรัส อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา ตรวจสอบแก้ไข ข้อบกพร่องต่าง ๆ ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็น ที่เป็นประโยชน์ต่อการค้นคว้าอิสระในทุกขั้นตอน ตลอดจนให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยในการทำการค้นคว้าอิสระ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ และขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.พศิน แดงจวง ที่ได้ให้คำแนะนำ ในการ จัดทำการค้นคว้าอิสระให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหาร การศึกษาแห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ทุกท่านที่ได้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณ นายวิรัตน์ คงดี ศึกษาพิเศษชำนาญการ สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่ นายสมชัย รักร่วม ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ และเจ้าหน้าที่งานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ให้ความกรุณาให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนางานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

ขอขอบคุณคณะครูและบุคลากรของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนที่ให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือการทำการค้นคว้าอิสระในครั้งนี้

ผู้จัดทำขอขอบคุณและมอบความสำเร็จทั้งหมดจากการทำการค้นคว้าอิสระนี้แด่บิดา มารดา และท่านผู้มีอุปการคุณทุกท่านที่เป็นผู้ส่งเสริม สนับสนุน ตลอดจนเป็นกำลังใจที่สำคัญยิ่งของผู้วิจัยตลอดมาจนทำให้การศึกษาครั้งนี้ประสบความสำเร็จ

มัทธนา คงทวิบุญ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	๗
ABSTRACT.....	๘
กิตติกรรมประกาศ.....	๙
สารบัญ.....	๗
สารบัญตาราง.....	๑๑
สารบัญภาพ.....	๑๒
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา.....	10
แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา.....	13
การศึกษาไทยในยุคไทยแลนด์ 4.0.....	29
การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ.....	31
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดวงจรคุณภาพ.....	33
การสนทนากลุ่ม.....	37
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	43
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	49
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	50
รูปแบบการวิจัย.....	50

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าวจังหวัดเชียงใหม่.....	50
ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์การบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าวจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้กระบวนการบริหารงาน วงจรคุณภาพ.....	52
ขั้นตอนที่ 3 การเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่.....	53
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	54
ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่.....	54
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้กระบวนการบริหารงานวงจรคุณภาพ	86
ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่	98
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	101
สรุปผลการวิจัย.....	101
อภิปรายผล	113
ข้อเสนอแนะ.....	121
บรรณานุกรม.....	122
ประวัติผู้วิจัย.....	129

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก.....	130
ภาคผนวก ก หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการค้นคว้าอิสระ	131
ภาคผนวก ข กรอบการสัมภาษณ์	132
ภาคผนวก ค ตารางวิเคราะห์ข้อมูล	136
ภาคผนวก ง แบบบันทึกการประชุมกลุ่ม	139
ภาคผนวก จ รูปภาพการดำเนินการวิจัย	144

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1 รายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สถานศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว4	
4.1 แสดงจำนวนบุคลากรปฏิบัติงาน จำแนกประเภทตามตำแหน่ง57	
4.2 แสดงจำนวนศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลและจำนวน นักศึกษาในปีการศึกษา 256161	
4.3 แสดงจำนวนศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” และจำนวนนักศึกษา ในปีการศึกษา 256166	
4.4 จำนวนประชากรในเขตบริการการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ แยกชายหญิง ตามตำบล.....68	
4.5 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์.....72	
4.6 โครงสร้างหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง 2559)74	
4.7 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่.....87	
4.8 แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่.....98	
4.9 แสดงการเสนอแนะแนวทางการพัฒนางานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ตามกระบวนการบริหารงาน วงจรคุณภาพ (Deming Cycle)106	

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 กระบวนการพัฒนาหลักสูตร	21
2.2 วงจรคุณภาพ (Deming Cycle: PDCA).....	37
2.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย	49
4.1 โครงสร้างการบริหารการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอพร้าว	56
4.2 แสดงอาณาเขตพื้นที่บริการการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัย อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่	67
4.3 โครงสร้างหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง 2559)	70

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ด้วยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 3 พุทธศักราช 2553 หมวด 3 ระบบการศึกษา มาตรา 15 บัญญัติไว้ว่า การจัดการศึกษา มี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (1) การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน (2) การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมายรูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม (3) การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อหรือแหล่งความรู้อื่น ๆ และได้กำหนดให้การบริหารงานของสถานศึกษา คือ หมวด 5 การบริหารและการจัดการศึกษา ส่วนที่ 1 การบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐ “มาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง” ซึ่งทำให้สถานศึกษาต้องกำหนดภาระงานขึ้นเป็น 4 ฝ่ายงาน เพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ทำให้สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่งานทั้ง 4 ฝ่าย เพื่อให้เป็นไปตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 จึงส่งผลให้มีพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พุทธศักราช 2551 (2551, น. 2) โดยมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2551 จากพระราชบัญญัติการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พุทธศักราช 2551 มาตรา 4 ได้ให้ความหมายของ “การศึกษานอกระบบ” ว่าหมายถึง กิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการและ

วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบ หลักสูตร วิธีการจัด และระยะเวลาเรียนหรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นและหลากหลายตามสภาพความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายนั้น และมีวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเพื่อรับคุณวุฒิทางการศึกษาหรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้ “การศึกษาตามอัธยาศัย” หมายความว่า กิจกรรมการเรียนรู้ในวิถีชีวิตประจำวันของบุคคลซึ่งบุคคลสามารถเลือกที่จะเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตตามความสนใจ ความต้องการ โอกาส ความพร้อม และศักยภาพในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล และจากมาตรา 14 ให้มีสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยขึ้นในสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ เรียกโดยย่อว่า “สำนักงาน กศน.” สำนักงานมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ (1) เป็นหน่วยงานกลางในการดำเนินการ ส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และรับผิดชอบงานธุรการของคณะกรรมการ (2) จัดทำข้อเสนอแนะ นโยบาย ยุทธศาสตร์ แผน และมาตรฐานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยต่อคณะกรรมการ (3) ส่งเสริม สนับสนุน และดำเนินการพัฒนาคุณภาพทางวิชาการ การวิจัย การพัฒนาหลักสูตรและนวัตกรรมการศึกษา บุคลากร และระบบข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (4) ส่งเสริม สนับสนุนและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ และการเทียบระดับการศึกษา (5) ส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และองค์กรอื่นรวมตัวกันเป็นภาคีเครือข่าย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (6) จัดทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ เครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา วิทยุชุมชน ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และแหล่งการเรียนรู้อื่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างต่อเนื่องของประชาชน (7) ดำเนินการเกี่ยวกับการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย (8) ปฏิบัติงานอื่นใดตามพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายอื่นที่บัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงาน หรือตามที่รัฐมนตรีมอบหมาย (พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พุทธศักราช 2551, 2551, น. 6)

การบริหารงานของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอต้องเป็นไปตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาในระบบ ซึ่งมีภารกิจ 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ การเงินและการบริหารทั่วไป ซึ่งในการบริหาร 4 งานหลักนี้ ถือว่างานวิชาการมีความสำคัญเป็นอันดับแรกในการบริหารสถานศึกษา โดยมี

ปัจจัยสู่ความสำเร็จของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร บุคลากรในสถานศึกษา งบประมาณ บรรยากาศและสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาและระบบบริหารจัดการ (ปัญญา แก้วกียูร และสุภัทร พันธุ์พัฒนกุล, 2545, น. 28 -29) และจากนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ของรัฐบาล ชูจุดปัจจุบันทำให้การศึกษาต้องมีการพัฒนามากขึ้น อาทิเช่น ทางด้านหลักสูตรการศึกษา การพัฒนา บุคลากร การใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้การศึกษาของประเทศก้าวทันต่อ ยุคสมัยเป็นการศึกษาไทยในยุค ไทยแลนด์ 4.0 (Thailand 4.0) ทำให้สำนักงานการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ได้กำหนดนโยบายและจุดเน้นในการดำเนินงาน ประจำปีงบประมาณ 2561 ภายใต้กรอบทิศทางการพัฒนา ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – พ.ศ. 2579) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – พ.ศ. 2579 นโยบาย แนวทางหลักในการดำเนินงานและ โครงการสำคัญของกระทรวงศึกษาธิการในยุทธศาสตร์ ข้อ 2 ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนากำลังคน การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ข้อ 2.1 ขับเคลื่อน การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสู่ “Smart ONIE” ในการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ ที่เสริมสร้างศักยภาพของประชาชนให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ หัวข้อย่อย 2) พัฒนาความรู้ และทักษะเทคโนโลยีดิจิทัล การใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) และโปรแกรมประยุกต์ (Application) ต่าง ๆ เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนของครูและบุคลากรทางการศึกษา (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2561)

จากการศึกษาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าสถานศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับ ต้องปรับปรุงเร่งด่วน (ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว, 2561)

ตารางที่ 1.1 รายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
สถานศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพริ้ว

กลุ่มสาระ	ปีงบประมาณ 2559	ปีงบประมาณ 2560	คะแนน พัฒนาการ
	ร้อยละของผู้เข้าสอบที่มีคะแนนสูงกว่า ขีดจำกัดล่างของ ค่าเฉลี่ยระดับประเทศ	ร้อยละของผู้เข้าสอบที่มีคะแนนสูงกว่า ขีดจำกัดล่างของ ค่าเฉลี่ยระดับประเทศ	
1. ทักษะการเรียนรู้	40.00	52.41	0.50
2. ความรู้พื้นฐาน	44.07	36.97	0.00
3. การประกอบอาชีพ	61.96	29.60	0.00
4. ทักษะการดำเนินชีวิต	60.48	17.11	0.00
5. การพัฒนาสังคม	54.47	16.70	0.00
เฉลี่ย 5 สาระ	52.20	30.56	
คะแนนเชิงปริมาณ เต็ม 7.5		2.29	
คะแนนเชิงพัฒนาการ เต็ม 2.5		0.25	
รวมคะแนนทั้งหมด เต็ม 10		2.79	
ระดับคุณภาพ		ต้องปรับปรุงเร่งด่วน	

ที่มา: ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพริ้ว, 2561

ซึ่งผู้วิจัยพบว่าการใช้กระบวนการบริหารงานวงจรคุณภาพ (Deming Cycle: PDCA) เป็นกระบวนการทำงานหนึ่งที่จะทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระบบและอาจส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นหากสถานศึกษาดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสภาพปัญหาของการดำเนินงานการบริหารงานวิชาการ ในด้านดังต่อไปนี้ 1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2. ด้านการวัดผลประเมินผลการศึกษา 3. ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยใช้การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT Analysis) ตามกระบวนการบริหารงานวงจรคุณภาพ (Deming Cycle: PDCA) เพื่อจะได้นำสาเหตุที่พบไปเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพริ้ว จังหวัดเชียงใหม่ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อวิเคราะห์การบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้กระบวนการบริหารงานวงจรคุณภาพ (Deming Cycle: PDCA)
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อมูลสภาพปัญหาเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่
2. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
3. ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ สามารถนำข้อมูลสภาพปัญหา และข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตพื้นที่

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตประชากร

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย จำนวนทั้งสิ้น 24 คน ประกอบด้วย

1. ผู้บริหารสถานศึกษา ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 คน
2. ศึกษานิเทศก์ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 คน
3. ผู้รับผิดชอบงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1 คน

4. ครู ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล จำนวน 11 คน

5. ครู ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” (ศสช.) จำนวน 10 คน

ขอบเขตเนื้อหา

ศึกษาสภาพการบริหาร วิเคราะห์และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนางานวิชาการของ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้กำหนด ขอบเขตเนื้อหาไว้ 3 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา (สาระท้องถิ่น) ด้านการวัดผล ประเมินผล และด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา

ขอบเขตด้านเวลา

ดำเนินการระหว่างเดือน เมษายน 2561 – กุมภาพันธ์ 2562

นิยามศัพท์เฉพาะ

การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การดำเนินการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการวัดผลประเมินผล และด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา

การศึกษานอกระบบ หมายถึง การบริการในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีกลุ่มเป้าหมายของผู้รับบริการในเขตอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีการลงทะเบียนเรียนตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ปรับปรุงพุทธศักราช 2559 โดยเป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในวิธีการจัดการศึกษา การกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ ระยะเวลา ในการศึกษา รวมไปถึงการวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาของหลักสูตรมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคล

การศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง การบริการในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีกลุ่มเป้าหมายของผู้รับบริการในเขตอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ทุกช่วงวัย ซึ่งเป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพความพร้อม และโอกาสโดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่ง ความรู้อื่น ๆ

สภาพการบริหารงานวิชาการ หมายถึง ลักษณะการบริหารงานวิชาการของ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการวัดผลประเมินผล และด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา

แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ หมายถึง วิธีทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้มาจากการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT Analysis) เพื่อหาจุดอ่อนและแนวทางการพัฒนาของการบริหารงานวิชาการ ทั้ง 3 ด้าน โดยใช้กระบวนการบริหารงาน วงจรคุณภาพ (Deming Cycle) คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการวัดผลประเมินผล และด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา

การวิเคราะห์ หมายถึง การจำแนกปัจจัยที่ส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT Analysis) โดยใช้กระบวนการบริหารงาน วงจรคุณภาพ (Deming Cycle)

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง สภาพและแนวทางในการดำเนินการจัดทำปรับปรุงสาระวิชาในหลักสูตรสถานศึกษาในสาระท้องถิ่นของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่โดยใช้กระบวนการบริหารงานวงจรคุณภาพ (Deming Cycle)

การวัดผลประเมินผล หมายถึง สภาพและแนวทางของวิธีการในการจัดทำเครื่องมือวัดผลประเมินผลและเกณฑ์ในการวัดผลประเมินผลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ตามเกณฑ์ของหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ปรับปรุงพุทธศักราช 2559

การนิเทศภายในสถานศึกษา หมายถึง สภาพและแนวทางในการจัดกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาด้านการพัฒนาหรือการดำเนินการให้มีหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการนำหลักสูตรไปใช้ ได้แก่ การวางแผนงานด้านวิชาการ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การวัดผล ประเมินผล และการคัดเลือกหนังสือแบบเรียน เพื่อใช้ในสถานศึกษา และด้านการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาให้เกิดคุณภาพ ได้แก่ การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา และการแนะแนวการนิเทศการจัดกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ปรับปรุงพุทธศักราช 2559 ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ที่เป็นลำดับขั้นตอนตามวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน (Plan: P) เป็นการวางแผนในการนิเทศภายในสถานศึกษา (Do: D) เป็นการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแผนที่ได้วางไว้ การตรวจสอบ (Check: C) เป็นการสรุปการนิเทศภายในสถานศึกษา (Act: A) เป็นการพัฒนา ปรับปรุง การนิเทศภายในสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

วงจรคุณภาพ (Deming Cycle: PDCA) หมายถึง กระบวนการพัฒนาคุณภาพของ การบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัด เชียงใหม่ให้มีคุณภาพที่เป็นลำดับขั้นตอนตามวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) ดังนี้

1. การวางแผน (Plan: P) การกำหนดขั้นตอนและหน้าที่การปฏิบัติงานภายใน สถานศึกษา เพื่อให้การดำเนินงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ สามารถบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาได้

2. การดำเนินการ (Do: D) การดำเนินการตามแผนหรือการแก้ไขปัญหาการบริหาร งานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

3. การตรวจสอบ (Check: C) การตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผนหรือ การแก้ไขปัญหาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

4. การดำเนินการให้เหมาะสม (Act: A) การนำผลการดำเนินงานบริหารงานวิชาการ ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่มาพัฒนา การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การศึกษาไทยในยุคไทยแลนด์ 4.0 (Thailand 4.0) หมายถึง การศึกษาที่เป็นการ ให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ การปลูกฝังให้มีคุณธรรมจริยธรรม มีทักษะกระบวนการในการคิด สามารถ ประยุกต์ใช้ความรู้อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งต้องมียอดประกอบที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นหลักสูตร การเรียนการสอน การพัฒนาบุคลากร การใช้เทคโนโลยี การพัฒนาเทคนิควิธีการสอน เป็นต้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ครั้งนี้ ได้ลำดับความสำคัญดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา
 - 1.1 ความหมายของการบริหารสถานศึกษา
 - 1.2 ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษา
 - 1.3 หลักและกระบวนการบริหารสถานศึกษา
2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา
 - 2.1 ความหมายของการบริหารงานวิชาการ
 - 2.2 ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ
 - 2.3 หลักและกระบวนการบริหารงานวิชาการ
 - 2.4 ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ
 - 2.4.1 ด้านหลักสูตรสถานศึกษา
 - 2.4.2 ด้านการวัดผลประเมินผล
 - 2.4.3 ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา
3. การศึกษาไทยในยุคไทยแลนด์ 4.0
4. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ
5. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดวงจรคุณภาพ
6. การสนทนากลุ่ม
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา

ความหมายของการบริหารสถานศึกษา

เกียรติยศ เอี่ยมคงเอก (2546, น. 8) กล่าวว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง การบริหาร การศึกษาของกลุ่มบุคคล ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่จะส่งเสริมให้งานบริหารงานสถานศึกษาเกิดสัมฤทธิ์ผล มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยส่วนสำคัญ ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การบริหารงานบุคคล การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานธุรการ การบริหารงานกิจการนักเรียน การบริหารงานอาคารสถานที่ การบริหารงานการคลังและการเงิน การบริการกิจการนักเรียน และงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

สุรสิทธิ์ กองเมืองปัก (2549, น. 11) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การจัดดำเนินการทุกอย่างในสถานศึกษา ตั้งแต่เรื่องการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารอาคารสถานที่ การบริการงานการคลังและการเงิน การบริหารกิจการนักเรียน และงานด้าน ความสัมพันธ์กับชุมชน

นพพษ์ บุญจิตรากุล (2551, น. 4) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กิจกรรม ต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน นับตั้งแต่ บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรมและคุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกันกับความต้องการ ของสังคมโดยกระบวนการต่าง ๆ ที่อาศัยการควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคลและอาศัย ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ เพื่อให้บุคคลพัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของสังคม

สุริยา ชาวสวน (2556, น.14) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินงาน ต่าง ๆ ของกลุ่มบุคคลที่ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ เพื่อจัดการศึกษาภายใน สถานศึกษาแก่เยาวชนให้เกิดการพัฒนาทุกด้าน เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและ สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสำคัญ ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ร่วมกันบริหารตั้งแต่เรื่องการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การงานงบประมาณ และการบริหารทั่วไป

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการดำเนินงานภายในสถานศึกษา ที่บุคลากรทุกคนต้องร่วมมือร่วมใจในการบริหารสถานศึกษา โดยการนำของผู้บริหารสถานศึกษา และต้องอาศัยปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ในการส่งเสริมสนับสนุนการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนา ผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความเก่ง ดี มีสุข

ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษา

นักการศึกษากล่าวถึงความสำคัญของการบริหารสถานศึกษา ไว้ดังนี้

รุจิร ภู่อาระ และจันทราณี สงวนนาม (2546, น. 25) กล่าวว่า สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีอายุในเกณฑ์ ตามพระราชบัญญัติและนโยบายของรัฐ โดยเป็นหน่วยงานระดับปฏิบัติสามารถทำให้ นโยบายของรัฐเห็นผลการปฏิบัติที่เป็นจริง และมีหน่วยงานระดับที่สูงกว่าสถานศึกษารับผิดชอบร่วมกัน สถานศึกษาจึงถือเป็นหน่วยงานที่สำคัญยิ่งเพราะเป็นหน่วยปฏิบัติการ ซึ่งผลการจัดการศึกษาจะเกิดขึ้นที่สถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญและมีส่วนร่วมใกล้ชิดต่อการจัดการศึกษาที่เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาขึ้นอยู่กับผู้บริหารเป็นสำคัญ

ธีระ รุณเจริญ, ปราชญา กล้าผจญ และสัมมา รัตนชัย (2546, น. 5) กล่าวว่า เมื่อพิจารณาภารกิจของโรงเรียนแล้วจะเห็นว่าโรงเรียนมีภารกิจหลัก คือ การจัดการศึกษา และการบริหาร ซึ่งต้องใช้ทั้งกระบวนการและปัจจัยจึงจะบรรลุผลในกระบวนการจะต้องอาศัยทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครู ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีศักยภาพหลายด้านจึงจะสามารถนำโรงเรียนประสบผลสำเร็จได้

ศิริพงษ์ เสาภาชน (2548, น. 14) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความเจริญ ต่อคุณภาพของผลผลิตทางการศึกษาและต่อการพัฒนาการทุก ๆ ด้านของมนุษย์ที่เป็นทรัพยากรที่สำคัญของชาติ เพราะถ้าหากไม่มีการบริหารแล้วการดำเนินงานของสถานศึกษาอาจจะต้องพบกับอุปสรรคมากมาย ไม่สามารถดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้

ปรีชญา เวสารัชช์ (2554, น. 3) กล่าวว่า ความสำคัญของการบริหารการศึกษาเป็นการบริหาร จัดการที่มีระบบและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีบุคคลและหน่วยงานที่รับผิดชอบเข้าร่วมดำเนินการ มีรูปแบบ ขั้นตอน กติกา และวิธีดำเนินการ มีทรัพยากรสนับสนุน และมีกระบวนการประเมินผล การศึกษาเที่ยงตรงและเชื่อถือได้

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษาเป็นการบริหารที่ต้องอาศัยปัจจัยหลาย ๆ ด้านเข้ามาประกอบกับการบริหาร โดยมีรูปแบบ ขั้นตอน กระบวนการ แตกต่างกันไป ในแต่ละสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการร่วมกันบริหารสถานศึกษา ซึ่งอาจรวมไปถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา เพื่อให้ได้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา

หลักและกระบวนการบริหารสถานศึกษา

นักวิชาการและนักการศึกษาเสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารสถานศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

ฟาโย (Fayol, 1996, น. 119 อ้างถึงใน สุริยา ชาวสวน, 2556, น. 16) เป็นวิศวกรเหมืองแร่ชาวฝรั่งเศส ซึ่งเป็นผู้ให้กำเนิดแนวคิดในการบริหารแบบกระบวนการ ได้อธิบายว่ากระบวนการบริหารงานประกอบด้วยลำดับขั้นทางการบริหาร 5 ประการ คือ

1. การวางแผนหรือปฏิบัติ
2. การรวบรวมเครื่องมือ วัสดุ และกำลังคน
3. การสั่งการบังคับบัญชาให้บุคคลปฏิบัติตามหน้าที่
4. การประสานงานของหน่วยงานต่าง ๆ
5. การควบคุมให้งานทุกอย่างดำเนินไปตามที่ได้วางแผนไว้

คุนท์ซ และ โอคอนเนล (Koontz and O'Donnell อ้างถึงใน จันทราณี สงวนนาม, 2553, น. 38-39) ให้ความเห็นว่างานในหน้าที่ของผู้บริหาร (Managerial Functions) ได้แก่

1. การวางแผน (Planning) ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ขององค์กร และการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

2. การจัดองค์การ (Organizing) เป็นแผนงานจะดำเนินการไปได้ด้วยดีก็ด้วยการจัดองค์การที่ดี ซึ่งประกอบด้วย การนำปัจจัยทางการบริหาร เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการบริหาร ที่จะทำให้เกิดสัมฤทธิ์ผล การจัดองค์การจึงหมายถึง การนำเอาทรัพยากรการบริหารทุกประเภทมาบูรณาการเพื่อดำเนินการ

3. การจูงใจ (Motivating) คือ การจูงใจที่จะช่วยให้พนักงานทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ การจูงใจในที่นี้ หมายถึง การอำนวย (Directing) การติดต่อสื่อสาร (Communicating) และการเป็นผู้นำ (Leading) ในการดำเนินการ

4. การควบคุมงาน (Controlling) เป็นการติดตามและประเมินผลเพื่อเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานกับแผนที่ได้กำหนดไว้ว่ามีความเบี่ยงเบนไปจากความคาดหวังมากน้อยเพียงใด

พิชัย บานัญติ (2542, น.1) ได้เสนอแนวคิดการบริหารสถานศึกษาไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. การวางแผน (Planing) กำหนดสิ่งที่ต้องการบรรลุ กำหนดวัตถุประสงค์และขั้นตอนที่จะบรรลุมีการวางแผนเพื่อมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ (Result – based)

2. การจัดองค์การ (Organizing) ทั้งการจัดโครงสร้างองค์การ จัดคน จัดทรัพยากรต่าง ๆ ให้พร้อมปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

3. ภาวะผู้นำ (Leader Ship) เป็นการกระตุ้นให้พนักงานทำงานสำเร็จด้วยความเต็มใจ หรือไม่ต้องบังคับเพราะผู้บริหารคือผู้ที่ทำงานให้สำเร็จโดยไม่ต้องลงมือทำเองหรืองานสำเร็จโดยผู้อื่น จึงต้องใช้ภาวะผู้นำจูงใจคนให้อยากทำงานให้ดี กระตุ้นความกระตือรือร้นของคนในองค์กรให้ทำงานหนักเพื่อบรรลุแผนงานที่สำคัญ

4. การควบคุมงาน (Controlling) เป็นการติดตาม (Monitoring) และประเมินผลงาน (Evaluation) ว่าเป็นไปตามแผนการที่วางไว้และบรรลุวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์หรือไม่

สรุปได้ว่า กระบวนการบริหารสถานศึกษา เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในการบริหารสถานศึกษา ซึ่งต้องอาศัยขั้นตอนในการดำเนิน โดยเริ่มต้นจากการวางแผนการจัดการองค์กร การสร้างแรงจูงใจ การประสานงาน การควบคุมการทำงาน อีกทั้งผู้บริหารยังต้องมีภาวะผู้นำในการนำองค์กร และรวมไปถึงการนำปัญหาที่พบมาแก้ไข ปรับปรุง เพื่อส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาที่มีสมบรูณ์มากยิ่งขึ้น

ดังนั้น แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาเป็นสิ่งที่จำเป็นในการบริหารสถานศึกษา ที่จะช่วยให้การบริหารสถานศึกษาประสบผลสำเร็จ โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารสถานศึกษา มีการควบคุม ดูแล ติดตามการดำเนินงานของบุคลากรในสถานศึกษาด้วยใจเป็นธรรม อีกทั้งยังควรร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาอย่างมีส่วนร่วมอีกด้วย

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา

นักการศึกษาได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาไว้ ดังต่อไปนี้

ธงชัย สันติวงษ์ (2543, น. 87-93) กล่าวว่า แนวคิดเกี่ยวกับระบบ โดยการพิจารณาการบริหารเป็นลักษณะของระบบอย่างหนึ่งเป็นกรอบสำหรับการพิจารณาการปฏิบัติหน้าที่บริหารที่รอบคอบรัดกุม และสมบูรณ์ที่สุด โดยวิธีการแบบระบบที่พิจารณามองเรื่องราวต่าง ๆ เป็นส่วนรวมในภาพพจน์ที่ใหญ่กว่าในทุกขณะของการพิจารณาซึ่งมีความเข้าใจอยู่เสมอว่าไม่ว่าเรื่องใด ๆ ของส่วนไหนก็ตาม ต่างก็ประกอบเข้าด้วยกันอยู่ในส่วนรวมทั้งหมด เช่นนี้ย่อมมีความหมายที่แตกต่างกว่าการพิจารณาเฉพาะแต่ละส่วน

อริปัติย์ คลี่สุนทร (2547) กล่าวว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การบริหารงานสำเร็จได้โดยง่าย คือ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Material) และการจัดการ (Management) หรือเรียกโดยย่อว่า 4 M's แต่ปัจจุบันปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลให้สามารถทำงานสำเร็จได้ดียิ่งขึ้น เพิ่มขึ้นอีก 2 ปัจจัย คือ ข้อมูลสารสนเทศ (Information) และเทคโนโลยี (Technology) เป็น 4 M's 2 IT

สุนทร โครตบรรเทา (2551, น. 92-96) กล่าวว่า ทฤษฎีระบบพื้นฐาน (Basic System Theory) ขององค์การมี 5 ส่วน คือ ปัจจัยป้อน (Input) กระบวนการแปรรูป (Transformation Process) ผลผลิต (Output) ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) และสภาพแวดล้อม (Environment)

การวิเคราะห์การปฏิบัติงานขององค์การทางการศึกษาจากกรอบแนวคิดของระบบเปิด (Open System Framework)

นิรัช สามัคคี (2559, น. 20) กล่าวว่า ปัจจัยการบริหาร คือ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Material) การจัดการ (Management) การตลาด (Marketing) ขวัญผู้ปฏิบัติงาน (Moral) ข้อมูลสารสนเทศ (Information) และเทคโนโลยี (Technology) เรียกโดยย่อว่า 6 M's 2 IT

ทฤษฎีการบริหารมีความจำเป็นอย่างยิ่งต้องอาศัยทฤษฎีในการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ และมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลายทฤษฎี ดังนี้ (คณะกรรมการ ประถมศึกษาแห่งชาติ, 2528, น. 3-28)

1. ทฤษฎีระบบ (System Theory) การนำเอาความคิดเชิงระบบมาใช้ในการบริการก็ด้วยเหตุผลที่ว่า ในปัจจุบันองค์กรมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น นักบริหารจึงหันมาศึกษาพฤติกรรมขององค์กร เพราะคนเป็นส่วนหนึ่งของระบบองค์กร องค์ประกอบขั้นพื้นฐานของทฤษฎีระบบ ได้แก่

1.1 ปัจจัยการนำเข้า (Input)

1.2 กระบวนการ (Process)

1.3 ผลผลิต (Output)

1.4 ผลกระทบ (Impact)

2. ทฤษฎีว่าด้วยความสัมพันธ์และพฤติกรรมศาสตร์ (Human Relation and the Behavioral Sciences) กล่าวคือ ผู้บริหารจะต้องให้ความใกล้ชิด และดูแลผู้ใต้บังคับบัญชา เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเข้าพบได้ตลอด รวมถึงให้คำปรึกษา คำแนะนำในสิ่งต่าง ๆ นอกจากนี้ ถ้าหากเห็นว่าพฤติกรรมของผู้ใต้บังคับบัญชาเบี่ยงเบนไปในทางลบ ก็ต้องหาทางช่วยเหลือแก้ไขและผู้ที่จะต้องแก้ไข ต้องอาศัยหลักจิตวิทยาในการบริหารและปกครองด้วย

3. ทฤษฎี X และทฤษฎี Y ซึ่งสรุปได้ดังนี้

3.1 ผู้บริหารตามทฤษฎี X บรรยายภาพในองค์กรถูกควบคุมอย่างใกล้ชิดอำนาจหน้าที่อยู่ส่วนกลาง ภาวะผู้นำเป็นอัตตาธิปไตยและการตัดสินใจเกิดจากฝ่ายเดียว ผู้บริหารตามทฤษฎี X จะสร้างบรรยากาศเหล่านี้ขึ้นมาและมีความเชื่อเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ คือ คนทั่วไปไม่ชอบทำงานและหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบ เหนือสิ่งใดจะบังคับให้คนทำงาน ชอบทำตามคำสั่ง ต้องการความมั่นคง เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร

3.2 ผู้บริหารตามทฤษฎี Y บรรยายภาพในองค์กรไม่ตึงเครียด อำนาจหน้าที่อยู่ในส่วนกลางน้อย ภาวะผู้นำเป็นแบบประชาธิปไตยมากขึ้น การตัดสินใจมาจากหลายฝ่าย ผู้บริหารตามทฤษฎี Y จะปฏิบัติงานตามสมมติฐานดังนี้ คนทั่วไปจะมีการจูงใจตัวเองมีความพอใจในการทำงานเหมือนกับการเล่นหรือการพักผ่อน ไม่บังคับขู่เข็ญคนจึงไม่หลีกเลี่ยงการทำงาน

4. ทฤษฎีการบริหารโดยยึดวัตถุประสงค์ (Management by Objective) เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร โดยยึดวัตถุประสงค์เป็นการบริหารที่มุ่งหวังในเรื่องต่อไปนี้ เพื่อให้ทุกคนเข้าใจขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบได้ดีขึ้น เพื่อให้มีการติดต่อระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชามากขึ้น มีหลักเกณฑ์เชื่อถือได้ มีความยุติธรรม เพื่อพัฒนาให้ทุกคนสามารถทำงานเต็มความสามารถ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหลักขององค์กรและวัตถุประสงค์เชื่อมโยงประสานกันดีขึ้น เพื่อให้หัวหน้างานรู้ความเคลื่อนไหวของการทำงานในระดับล่างได้เป็นอย่างดี

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเป็นการบริหารที่เป็นลำดับขั้นตอน ที่ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารสถานศึกษา โดยเป็นการบริหารทรัพยากรบุคคล งบประมาณ การจัดการ งานที่เกี่ยวกับพัสดุ ขัญยภัณฑ์ รวมถึงต้องใช้ข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยี รวมทั้งทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สถานศึกษาบรรลุจุดหมายที่ได้วางไว้ร่วมกัน

ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานหลักดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น และเป็นงานที่มีความสำคัญยิ่ง ซึ่งนักการศึกษาได้ให้ความหมายของงานวิชาการไว้ ดังต่อไปนี้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546, น. 9) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารสถานศึกษา โดยมีการจัดกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

กมล ภูประเสริฐ (2545, น. 6) กล่าวว่า งานวิชาการว่า หมายถึงการบริหารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษานั้นเป็นเป้าหมายสูงสุดของภารกิจสถานศึกษา

ประชุม พงผ่าน (2541, น. 10) กล่าวว่า งานวิชาการเป็นกระบวนการบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอน การกำหนดนโยบาย การวางแผนและจุดหมายของการศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

จริน แก้วอินแสง (2545, น. 13) กล่าวว่า งานวิชาการเป็นหัวใจของการบริหารโรงเรียน ที่ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีคุณลักษณะพึงประสงค์ตามเป้าหมายที่หลักสูตรกำหนด

พัทธธีรา รัตนชัย (2550, น. 19) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกอย่างภายในโรงเรียน การเรียนการสอนของผู้เรียนที่เกี่ยวกับหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล สื่อการเรียนการสอน การประกันคุณภาพ การวิจัยเพื่อส่งเสริมปรับปรุงการเรียนการสอนให้เกิดผลดีและมีประสิทธิภาพ

สุพรรณิกา สีอาด (2553, น. 106) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการบริหารในกิจกรรมต่าง ๆ ที่สถานศึกษาจัดขึ้น ซึ่งส่งผลทั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อปรับปรุงส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพมาตรฐานได้ตามเจตนารมณ์ของการศึกษาให้มากที่สุด

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการดำเนินงานที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ซึ่งจะต้องใช้หลักในการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพที่จะต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหาร เพื่อที่จะทำการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิผลที่ดีต่อตัวผู้เรียนและต่อสถานศึกษา

ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการมีความสำคัญเป็นอันดับแรกของการบริหารสถานศึกษาในการที่จะช่วยให้สถานศึกษาบรรลุตามวัตถุประสงค์ ซึ่งได้มีนักการศึกษากล่าวไว้ดังนี้

สันสนีย์ เกื้อชะเอม (2546, น. 22) กล่าวว่า ในบรรดางานทุกชนิดของโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นงานบริหารวิชาการ งานบริหารบุคลากร งานบริหารกิจกรรมนักเรียน งานบริหารการเงิน งานบริหารอาคารสถานที่ งานบริหารความสัมพันธ์กับชุมชน และงานบริหารทั่วไปเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่างานบริหารวิชาการเป็นงานที่มีความสำคัญมากที่สุด เพราะเป็นงานหลัก และเป็นหัวใจของโรงเรียน เนื่องจากจุดประสงค์อันดับแรกของการจัดตั้งโรงเรียนขึ้นมาก็เพื่อการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างเพื่อพัฒนาเด็ก ส่วนงานอื่น ๆ นั้น เป็นงานสนับสนุนให้งานวิชาการมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วราภรณ์ อริยชนพล (2552, น. 16) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการมีความสำคัญอย่างยิ่งและจัดว่าเป็นงานหลักในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ทั้งนี้เพราะการศึกษาเป็นการวางพื้นฐานในการพัฒนาคนให้สามารถแสวงหาความรู้ ก้าวทันโลก สามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โรงเรียนจะสามารถจัดการศึกษาได้บรรลุวัตถุประสงค์ โรงเรียนต้องสามารถบริหารงานวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ศุริยา ชาวสวน (2556, น. 20-21) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักของสถานศึกษา มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้มาตรฐานคุณภาพการศึกษาจะปรากฏเด่นชัดเมื่อการบริการงานวิชาการประสบผลสำเร็จ เพราะการจัดการศึกษาเป็นการวางพื้นฐานในการพัฒนาคนให้สามารถแสวงหาความรู้ ก้าวทันโลก สามารถปรับตัวอยู่ได้อย่างมีความสุขสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่คาดหวัง หน้าที่โดยตรงของโรงเรียน คือการให้ความรู้ด้านวิชาการเป็นสำคัญ ส่วนงานอื่น ๆ ในโรงเรียนเป็นเพียงส่วนประกอบที่เป็นปัจจัยส่งเสริมงานวิชาการให้มีคุณภาพ และช่วยให้งานวิชาการดำเนินไปด้วยดี แต่การบริหารงานวิชาการ

โรงเรียนจะมีคุณภาพมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการที่สำคัญที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนมีความรู้ความสามารถและมีกำลังเพียงพอในการบริหารงานวิชาการ ซึ่งจะต้องให้ความสำคัญแก่งานวิชาการต้องเข้าใจขอบข่ายการดำเนินงานและภาระหน้าที่ของการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนเป็นอย่างดี

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ เป็นงานสำคัญอันดับแรกที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญ เนื่องจากงานวิชาการเป็นตัวชี้วัดถึงการดำเนินงานของสถานศึกษาที่ส่งผลต่อผู้เรียนโดยตรง ส่วนงานด้านอื่น ๆ ที่เหลือนั้น เห็นองค์ประกอบที่ช่วยเกื้อหนุนให้การบริหารงานวิชาการเป็นไปได้อย่างราบรื่น อีกทั้งการบริหารงานวิชาการต้องอาศัยบุคลากรในสถานศึกษาร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันแก้ปัญหา ร่วมรับผิดชอบ รับชอบ ซึ่งทำให้การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเป็นที่ยอมรับของสังคมทั่วไป

หลักและกระบวนการบริหารงานวิชาการ

หลักและกระบวนการบริหารงานวิชาการ ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินการบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก การที่จะบริหารงานวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพต้องอาศัยหลักและกระบวนการบริหาร ซึ่งได้มีนักการศึกษาได้กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

พิชัย เสงี่ยมจิตต์ (2541, น. 8-9) กล่าวว่า หลักและกระบวนการบริหารวิชาการควรเน้นกระบวนการมีส่วนร่วม ซึ่งต้องอาศัยความช่วยเหลือ ความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกันความร่วมมือและความสามัคคี ดังนั้นกระบวนการบริหารงานวิชาการจึงควรมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ร่วมทีมงาน
2. ร่วมวางแผน
3. ร่วมศึกษาข้อมูล
4. ร่วมประชุมปรึกษาหารือ
5. ร่วมวิเคราะห์
6. ร่วมปฏิบัติการ
7. ร่วมติดตามและประเมินผล
8. ร่วมปรับปรุงและพัฒนา

ชุมศักดิ์ อินทร์รัชย์ (2545, น. 9) กล่าวถึง หลักการบริหารงานวิชาการที่สำคัญ ๆ ดังนี้

1. หลักการพัฒนาคุณภาพ (Quality Management) เป็นการบริหารเพื่อนำไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ องค์ประกอบของคุณภาพที่เป็นตัวชี้วัดคือผลผลิตและกระบวนการเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคลากรและผู้รับบริการได้รับความพึงพอใจ พัฒนาศักยภาพเป็นที่ยอมรับของสังคม

ในระดับสากลมากขึ้น โดยอาศัยกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาได้แก่ การควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินผล

2. หลักการมีส่วนร่วม (Participation) การปรับปรุงคุณภาพของกระบวนการ บริหารได้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง สม่าเสมอ โดยหลักการมีส่วนร่วม การเสนอแนะและการพัฒนาในงานวิชาการต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย จึงอาจดำเนินงานในรูปของคณะกรรมการวิชาการโดยมีเป้าหมายนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพได้มากขึ้น การมีส่วนร่วมต้องเริ่มจากการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมประเมินผล

3. หลักการ 3 องค์ประกอบ (3 – Es) ได้แก่ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ประหยัด

3.1 หลักประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง การปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ เป็นไปตามขั้นตอนและกระบวนการ มีปัญหาและอุปสรรคขณะดำเนินการก็สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ การมีประสิทธิภาพเน้นไปที่กระบวนการ (Process) การใช้กลยุทธ์และเทคนิค วิธีต่าง ๆ ที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์มากที่สุด

3.2 หลักประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึง ได้ผลผลิต (Outcome) ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีความรู้ความสามารถ มีทักษะเพิ่มขึ้น รวมทั้งการคำนึงถึงผลประโยชน์ที่ได้รับ อย่างไรก็ตามมักใช้สองคำนี้ควบคู่กันคือมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

3.3 หลักประหยัด (Economy) หมายถึง การใช้เวลาน้อย การลงทุนน้อย การใช้กำลังหรือแรงงานน้อย โดยไม่ต้องเพิ่มทรัพยากรการบริหารแต่ได้ผลผลิตตามที่คาดหวัง ดังนั้นการลงทุนทางวิชาการจึงต้องคำนึงหลักความประหยัดด้วยเช่นกัน

4. หลักความเป็นวิชาการ (Academics) หมายถึง ลักษณะที่ครอบคลุมเนื้อหาสาระของวิชาการ ได้แก่ หลักการพัฒนาหลักสูตร หลักการเรียนรู้ หลักการสอน หลักการวัดผล ประเมินผล หลักการนิเทศการศึกษา และหลักการวิจัย เป็นต้น หลักการเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและสร้างสรรค์

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, น. 17) เสนอแนะกระบวนการบริหารงานวิชาการว่าต้องดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาสภาพปัญหาปัจจุบันและความต้องการ
2. การวางแผน
3. การดำเนินการตามแผน
4. การประเมินผล

สรุปได้ว่า หลักและกระบวนการบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารงานวิชาการ ซึ่งต้องเริ่มจากการศึกษาสภาพปัญหาในสถานศึกษาต้องร่วมกันวางแผนในการบริหารงานวิชาการ นำมาสู่การดำเนินการบริหารงานวิชาการตามแผนโดยอาศัยหลักกระบวนการบริหาร จากนั้นเป็นการประเมินผลเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนางานบริหารวิชาการของสถานศึกษา ทั้งนี้ทุกฝ่ายในสถานศึกษาต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาได้ประโยชน์สูงสุดในการบริหารงานวิชาการและส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษาต่อไป

ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ

ในด้านของหลักสูตรสถานศึกษาในงานวิจัยเล่มนี้จะขกกล่าวถึง หลักสูตรการศึกษา นอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง 2555) ใน 3 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. ด้านหลักสูตรสถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้ใช้หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เมื่อวันที่ 18 กันยายน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรที่มุ่งจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองอุดมการณ์การจัดการศึกษาตลอดชีวิต และการสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตามปรัชญา “คิดเป็น” เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตและสังคม มีการบูรณาการอย่างสมดุลระหว่างปัญญาธรรม ศิลธรรม และวัฒนธรรม มุ่งสร้างพื้นฐานการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และพัฒนาความสามารถผู้เรียน และสามารถตรวจสอบได้ว่า การศึกษานอกระบบเป็นกระบวนการของการพัฒนาความสามารถเพื่อการทำงานที่มีคุณภาพ โดยให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมจัดการศึกษาให้ตรงตามความต้องการของผู้เรียนและสามารถตรวจสอบได้ว่าการศึกษานอกระบบเป็นกระบวนการของการพัฒนาชีวิตและสังคมสามารถพึ่งตนเองได้ และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เป็นสูตรที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการของบุคคลที่อยู่นอกระบบโรงเรียน ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ประสบการณ์จากการทำงานและการประกอบอาชีพ โดยการกำหนดสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล ให้ความสำคัญกับการพัฒนากลุ่มเป้าหมายด้านจิตใจให้มีคุณธรรมควบคู่ไปกับการพัฒนาการเรียนรู้ สร้างภูมิคุ้มกัน สามารถจัดการกับองค์ความรู้ ทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยี เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา สร้างภูมิคุ้มกันตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งคำนึงถึงธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้ที่อยู่นอกระบบ และสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครองความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีและการสื่อสาร

โดยแบ่งการศึกษาเป็น 3 ระดับ คือ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยแต่ละระดับใช้เวลาเรียน 4 ภาคเรียน ยกเว้นกรณีที่มีการเทียบ

โอน ทั้งนี้ต้องลงทะเบียนเรียนในสถานศึกษาอย่างน้อย 1 ภาคเรียน หลักสูตรการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2555) ประกอบด้วย 5 สารการเรียนรู้ ดังต่อไปนี้

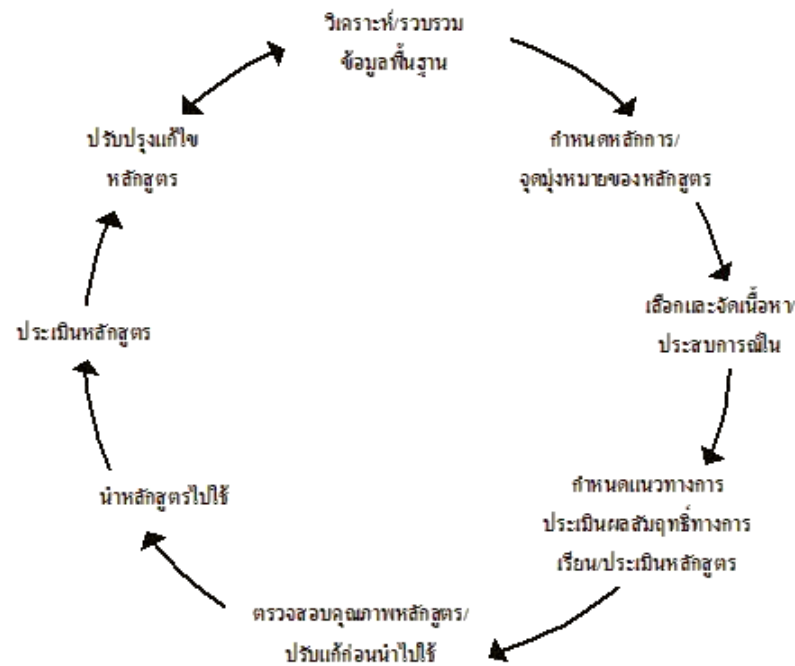
- 1) สารทักษะการเรียนรู้ เป็นสาระเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง การใช้แหล่งเรียนรู้การจัดการความรู้ การคิดเป็น และการวิจัยอย่างง่าย
- 2) สารความรู้พื้นฐาน เป็นสาระเกี่ยวกับภาษาและการสื่อสาร คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- 3) สารการประกอบอาชีพ เป็นสาระเกี่ยวกับการมองเห็นช่องทางและการตัดสินใจ ประกอบอาชีพ ทักษะในอาชีพ การจัดการอาชีพอย่างมีคุณธรรม และพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคง
- 4) สารทักษะการดำเนินชีวิต เป็นสาระเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สุขศึกษา พลศึกษา และศิลปศึกษา
- 5) สารการพัฒนาสังคม เป็นสาระเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การเมือง การปกครอง ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี หน้าที่พลเมือง และการพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม

นอกจากนี้ผู้เรียนต้องลงทะเบียนเรียนในรายวิชาเลือก และบังคับเลือกตาม จำนวนหน่วยกิตที่ได้กำหนดไว้ ในรายวิชาเลือกสถานศึกษาสามารถกำหนดได้ตามความต้องการ โดยพัฒนาหลักสูตรขึ้นเองหรือเลือกใช้จากที่สถานศึกษาอื่น หรือที่ส่วนกลางกำหนด นอกจากนี้ แต่ละระดับต้องทำกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตไม่น้อยกว่า 200 ชั่วโมง และต้องทำโครงการ ไม่น้อยกว่า 3 หน่วยกิต (สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย [กศน], 2559)

กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

ในการสร้างหรือพัฒนาหลักสูตร มิใช่ว่าใครนี่ก็อยากจะสร้างก็ลงมือเขียน หลักสูตรได้เลย หลักสูตรมิได้เกิดจากความต้องการของผู้สร้างหลักสูตรหรือจากคนใดคนหนึ่ง หลักสูตรจะมีจุดเริ่มต้นมาจากความต้องการของสังคมและชุมชน โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ หลักสูตรเป็นสื่อในการพัฒนาคน ดังนั้นการสร้างหลักสูตรจึงต้องมีการดำเนินการเป็นกระบวนการ (นิรมล ศตวุฒิ, 2546, น. 11)

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วยขั้นตอน ซึ่งต้องทำให้สำเร็จตามลำดับ เพื่อให้โครงการพัฒนาหลักสูตรมีความสมบูรณ์ งานที่ต้องทำในแต่ละขั้นตอนมีความหลากหลาย แต่มีกำหนดผลที่แน่นอนเอาไว้ กระบวนการพัฒนาหลักสูตรเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องและเป็นวัฏจักร มากกว่าจะเป็นกิจกรรมที่ทำต่อกันเป็นเส้นตรง เป็นกิจกรรมที่เป็นพลวัตรมากกว่าจะเป็นกิจกรรม คงที่ ซึ่งสามารถสรุปกระบวนการพัฒนาหลักสูตร (นิรมล ศตวุฒิ, 2546, น. 20 - 23) ได้ดังนี้

ภาพที่ 2.1 กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

ที่มา: สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2560

ขั้นตอนการร่างหลักสูตร (ขั้นที่ 1-4)

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์และรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเป็นการวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษา จิตวิทยาการเรียนรู้ ผู้เรียน สังคม และเนื้อหาความรู้

1) การวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษา และจิตวิทยาการเรียนรู้ มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดของนักปรัชญาและนักจิตวิทยา แล้วนำแนวคิดเหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาหลักสูตร

2) การวิเคราะห์และรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียน มีจุดประสงค์เพื่อพิจารณาความต้องการของผู้เรียนและพัฒนาหลักสูตรให้สนองตอบความต้องการเหล่านั้น

3) การวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคม เพื่อศึกษาสภาพสังคมในปัจจุบันและอนาคตทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม ระบบครอบครัว ค่านิยมของสังคม รวมถึงความเปลี่ยนแปลงทางสังคมแล้วนำมาพัฒนาหลักสูตรที่เตรียมผู้เรียนให้พร้อมที่จะไปดำรงชีวิตและปฏิบัติในสังคมนั้น

4) การวิเคราะห์เนื้อหาความรู้ เพื่อศึกษาลักษณะธรรมชาติของเนื้อหาความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าทางวิทยาการเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วยเนื้อหาความรู้ที่ทันสมัย

ขั้นที่ 2 กำหนดหลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

เป็นการนำข้อมูลพื้นฐานที่วิเคราะห์และรวบรวมได้ในขั้นที่ 1 มาเป็นแนวคิดและตัวชี้้นำในการกำหนดเป้าหมายของหลักสูตรในหลักการ และกำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนจบหลักสูตรในจุดมุ่งหมายให้ชัดเจนว่าจะมีความรู้ ทักษะ แนวคิดอะไร มีเจตคติอย่างไร สามารถทำอะไรได้ และเป็นประโยชน์ต่อสังคมได้อย่างไร

ขั้นที่ 3 เลือกและจัดเนื้อหาและประสบการณ์ในหลักสูตร

1) เลือกและจัดเนื้อหาและประสบการณ์ที่ช่วยเอื้อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามที่คาดหวังไว้ในจุดมุ่งหมายของหลักสูตร หรือบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

2) จัดทำโครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วยรายวิชา หรือหัวเรื่องของเนื้อหาและเวลาเรียน

3) จัดทำคำอธิบายของเนื้อหาของแต่ละรายวิชา หรือแต่ละหัวเรื่อง

ขั้นที่ 4 กำหนดแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแนวทางการประเมินหลักสูตร

1) การกำหนดแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นการกำหนดวิธีการประเมินผลพร้อมทั้งเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินได้ว่าผู้เรียนมีคุณลักษณะตามที่คาดไว้ในจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

2) การกำหนดแนวทางการประเมินหลักสูตร เป็นการกำหนดรูปแบบที่จะใช้ในการประเมินหลักสูตร หรือวิธีการที่จะใช้ในการประเมินหลักสูตร

ขั้นตอนหลังจากการร่างหลักสูตร (ขั้นที่ 5 -8)

ขั้นที่ 5 ตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรและปรับแก้ก่อนนำไปใช้

เป็นขั้นที่นำหลักสูตรที่ร่างเสร็จแล้วไปตรวจสอบ ซึ่งมีวิธีการตรวจสอบได้หลายวิธี เช่น การใช้รูปแบบการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร การตรวจสอบกับลักษณะของหลักสูตรที่ดี การตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญหรือคณะกรรมการ หรือวิเคราะห์แต่ละองค์ประกอบของหลักสูตรเพื่อพิจารณาความเหมาะสม เป็นต้น แล้วนำผลการตรวจสอบมาปรับปรุงแก้ไขร่างหลักสูตรให้ดีขึ้น เตรียมพร้อมที่จะนำไปใช้

ขั้นที่ 6 นำหลักสูตรไปใช้

เป็นขั้นที่นำหลักสูตรที่ตรวจสอบคุณภาพและแก้ไขให้สมบูรณ์แล้วไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน โดยใช้วิธีการต่าง ๆ ที่มั่นใจว่าได้มีการใช้หลักสูตรอย่างเหมาะสม เช่น วางแผนการสอน ทดสอบก่อนเรียน จัดการเรียนการสอนและบริหารหลักสูตร ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเป็นต้น

ขั้นที่ 7 ประเมินหลักสูตร

เป็นการประเมินหลักสูตรทั้งระบบ ทุกขั้นตอน แล้วนำผลจากการประเมินมาพิจารณาพร้อมกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน เพื่อตัดสินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร และนำผลการประเมินมาปรับปรุงประสิทธิภาพของหลักสูตร

ขั้นที่ 8 ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

เป็นการนำผลการประเมินหลักสูตรมาปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ในกรณีผลการประเมินพบข้อบกพร่องหรือปัญหาอุปสรรคในส่วนปลีกย่อย ผู้พัฒนาหลักสูตรจะดำเนินการปรับปรุงหลักสูตร หากพบข้อบกพร่องหรือปัญหาอุปสรรคในประเด็นใหญ่ ซึ่งจะต้องเปลี่ยนโครงสร้างของหลักสูตรก็จะดำเนินการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

สรุปได้ว่า กระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้การเรียนการสอนตามหลักสูตรเป็นไปได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องมีความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาหลักสูตร ต้องมีผู้เชี่ยวชาญทางด้านการพัฒนาหลักสูตรมาให้ความรู้ แนะนำ รวมไปถึงต้องมีภาคี เครือข่ายในการร่วมพัฒนาหลักสูตร และต้องมีการปรับปรุง พัฒนาหลักสูตร เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของหลักสูตร หรือบริบทเกิดขึ้น เพื่อให้หลักสูตรตรงกับสภาพบริบทของสถานศึกษาด้วย

2. ด้านการวัดผลประเมินผล

การวัดผลประเมินผลการเรียนรู้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะช่วยตรวจสอบคุณภาพของผู้เรียน ว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทั้งทางด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ และผลการประเมินจะช่วยให้อาจารย์รู้ข้อบกพร่องหรือความก้าวหน้าของผู้เรียน ทำให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้และวิธีแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาให้เหมาะสมได้ นอกจากนี้การวัด และประเมินผลการศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษา เพราะเป็นสิ่งที่ทำให้ทราบว่า มีจุดอ่อนใดบ้างที่จะต้องปรับปรุง มีจุดแข็งใดบ้างที่จะส่งเสริมพัฒนาให้ดีขึ้น ในปัจจุบันพบว่า การวัดและประเมินผลเป็นสิ่งที่ควบคู่ไปกับการเรียนการสอน ผลที่ได้จากการประเมินจะช่วยให้อาจารย์สอนใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจที่จะปรับปรุง พัฒนาการเรียน การสอนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่ต้องการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

ดังนั้น ครูผู้สอนต้องวัดและประเมินผลทั้งทางด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ กระบวนการทักษะ เจตคติ คุณธรรมและจริยธรรม มีการวางแผนและดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย มีการวัดผลประเมินผลอย่างต่อเนื่อง นำผลจากการวัดมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน และปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ต้องมีจรรยาบรรณและจริยธรรมในการวัดและประเมินผลด้วย (อนวัติ คุณแก้ว, 2543, น. 3)

การวัดและประเมินผลของสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมี 2 ระดับ คือ

- 1) การประเมินผลในระดับสถานศึกษาเป็นการดำเนินการวัดและประเมินผล การเรียนเป็นรายวิชา ประเมินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต และประเมินคุณธรรม
- 2) การประเมินคุณภาพการศึกษานอกระบบระดับชาติ สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนเข้ารับการประเมินในภาคเรียนสุดท้ายก่อนสอบปลายภาคของภาคเรียนนั้น ๆ โดยไม่มีผลต่อการได้หรือตกของผู้เรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนผลการทดสอบปลายภาคเรียนของผู้เรียนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึงร้อยละของผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนใน 5 กลุ่มสาระ สูงกว่าขีดจำกัดล่างของประเทศ

เกณฑ์การจบหลักสูตร

ผู้เรียนทั้งระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีเกณฑ์การจบหลักสูตรในแต่ละระดับการศึกษา (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2559) ดังนี้

- 1) ผ่านเกณฑ์การประเมินการเรียนรู้รายวิชาในแต่ละระดับการศึกษาตามโครงสร้างหลักสูตร คือ
 - 1.1) ระดับประถมศึกษา ไม่น้อยกว่า 48 หน่วยกิต แบ่งเป็นวิชาบังคับ 36 หน่วยกิต และวิชาเลือกไม่น้อยกว่า 12 หน่วยกิต
 - 1.2) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ไม่น้อยกว่า 56 หน่วยกิต แบ่งเป็นวิชาบังคับ 40 หน่วยกิต และวิชาเลือกไม่น้อยกว่า 16 หน่วยกิต
 - 1.3) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ไม่น้อยกว่า 76 หน่วยกิต แบ่งเป็นวิชาบังคับ 44 หน่วยกิต และวิชาเลือกไม่น้อยกว่า 32 หน่วยกิต
- 2) ผ่านเกณฑ์การประเมินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพ (กพช.) ไม่น้อยกว่า 200 ชั่วโมง
- 3) ผ่านการประเมินคุณธรรมในระดับพอใช้ขึ้นไป

4) เข้ารับการประเมินคุณภาพการศึกษานอกระบบระดับชาติ

สรุปได้ว่า การวัดผล ประเมินผล เป็นองค์ประกอบที่ช่วยให้ผู้สอนได้ทราบถึงพัฒนาทางการเรียนรู้ในรายวิชาของผู้เรียนเป็นเกณฑ์ตัดสินการเรียนของผู้เรียน ซึ่งผู้สอนต้องมีความรู้ ความชำนาญ ในการจัดการศึกษาตามแนวทางการดำเนินงานของหลักสูตร เพื่อให้ผู้สอนจะสามารถวัดผล ประเมินผล ผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ

3. ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา

การนิเทศภายใน หมายถึง การนิเทศโดยบุคลากรภายในหน่วยงานหรือภายในหน่วยปฏิบัติของหน่วยงานนั้น ๆ ผู้นิเทศอาจเป็นผู้บริหาร หัวหน้าฝ่าย หัวหน้างาน หรือผู้ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคณะผู้ทำการนิเทศภายในหน่วยงานนั้น ๆ

การนิเทศภายในเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารผู้ทำการนิเทศ และผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานเดียวกัน ร่วมพิจารณาปัญหา แสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหาหาทางในการทำงานร่วมกันจัดระบบนิเทศที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้มีการพัฒนาเจตคติและคุณภาพของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งจะส่งผลไปถึงคุณภาพของงาน ขวัญกำลังใจของผู้ปฏิบัติงาน และความพึงพอใจของประชาชนที่รับบริการ

การนิเทศภายในสถานศึกษามีความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมีการนิเทศในลักษณะของการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการนิเทศแบบมีส่วนร่วม โดยใช้กระบวนการบริหารงานวงจรคุณภาพ (Deming Cycle: PDCA) เป็นแนวทางการนิเทศ ตั้งแต่การวางแผนร่วมกัน การชี้แจงคณะกรรมการนิเทศและผู้เกี่ยวข้อง การอบรมพัฒนาศักยภาพและสร้างความเข้าใจแก่บุคลากรการจัดทำเครื่องมือนิเทศ การกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้นิเทศ ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา และเครือข่ายนิเทศในพื้นที่

ผู้นิเทศภายในสถานศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรของสถานศึกษาคณะกรรมการสถานศึกษาคณะกรรมการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล อาสาสมัครศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และหรือภาคีเครือข่าย

กระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา มี 2 ลักษณะ ดังนี้

1) นิเทศแบบเป็นทางการ มีการวางแผนการนิเทศอย่างเป็นระบบ ประชุมสร้างความเข้าใจ การทำงานเป็นทีม มีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน การพูดคุยระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนิเทศภายใน รวมทั้งการรายงานผลการนิเทศ

2) การนิเทศแบบไม่เป็นทางการ เป็นการนิเทศในระหว่างการจัดกิจกรรมนอกแผนที่กำหนด การพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ และมีการใช้เครือข่ายร่วมนิเทศ เช่น คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหรือนักศึกษาที่ร่วมนิเทศ

กระบวนการนิเทศมีขั้นตอนที่สำคัญดังนี้

- 1) ศึกษาสภาพปัญหาหรือศึกษาหาความจำเป็นของการนิเทศ
- 2) วางแผนการนิเทศ
- 3) เตรียมการนิเทศ
- 4) ปฏิบัติการนิเทศ
- 5) ประเมินผลและปรับปรุงการนิเทศ
- 6) รายงานผลการนิเทศ

แนวทาง/ขั้นตอนการนิเทศภายในสถานศึกษา

1) ผู้บริหารต้องชี้แจงและสร้างความเข้าใจกับบุคลากรภายในหน่วยงาน และภาคีเครือข่ายให้เกิดความเข้าใจ เห็นความสำคัญ และรับทราบปัญหาร่วมกัน ยอมรับให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันเกี่ยวกับนโยบาย เป้าหมายวิธีดำเนินงาน การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา เทคนิค วิธีการนิเทศ เป็นต้น

2) ผู้บริหารทำคำสั่งแต่งตั้งคณะผู้นิเทศภายในของหน่วยงาน และจัดให้มีการเสริมความรู้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้บริหารด้วย ให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะต่าง ๆ ที่มีประโยชน์ต่อการนิเทศภายในร่วมกัน

3) คณะผู้นิเทศภายใน ดำเนินการวางแผนการนิเทศร่วมกัน โดยศึกษาข้อมูลสภาพปัญหา ความต้องการ ความจำเป็นของการนิเทศ จากผลการดำเนินงาน รายงานผลการนิเทศที่ผ่านมา รายงานการประเมินตนเอง หรืออื่น ๆ ที่เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนการนิเทศ ซึ่งประกอบด้วย การระบุสภาพปัญหาความต้องการ การจัดลำดับความสำคัญและกำหนดประเด็นการนิเทศ วิเคราะห์สาเหตุ แนวทางการแก้ปัญหาและจัดสรรมอบหมายงานให้บุคลากรที่เป็นคณะกรรมการนิเทศภายในได้รับผิดชอบ

4) กำหนดโครงการ/กิจกรรม การนิเทศภายในสถานศึกษาในแผนปฏิบัติการประจำปี

5) จัดทำแผนการนิเทศรายเดือน/รายไตรมาส/รายปี

6) จัดเตรียมสื่อ/วัสดุ/อุปกรณ์/เครื่องมือนิเทศ

7) ปฏิบัติการนิเทศ คณะผู้นิเทศภายในและผู้ปฏิบัติงานของหน่วยงานร่วมกัน ร่วมกันนิเทศติดตาม ตามข้อตกลงโดยใช้ความรู้ เทคนิค วิทยาการต่าง ๆ มาดำเนินการ

8) สร้างเสริมกำลังใจแก่ผู้นิเทศโดยผู้บริหารของหน่วยงาน ซึ่งมีทั้งการใช้หลักมนุษยสัมพันธ์ ให้ความสนใจ และสนับสนุนการปฏิบัติงาน

9) ประเมินผลการนิเทศและพัฒนาการนิเทศต่อไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดของการนิเทศคือ ผู้ปฏิบัติงานสามารถช่วยตนเองได้

การปฏิบัติการนิเทศ

การปฏิบัติการนิเทศ แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ การนิเทศในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ และการนิเทศในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การนิเทศการบริหารจัดการในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ สามารถดำเนินการได้ดังนี้

1.1) จัดการประชุมเป็นรายสัปดาห์/รายเดือน เพื่อติดตามผลการดำเนินการตามแผนการปฏิบัติงาน และซักซ้อมความเข้าใจ ให้คำปรึกษา แนะนำเพื่อแก้ปัญหาการปฏิบัติงานของกลุ่มงาน/ฝ่ายต่าง ๆ ตามโครงสร้างสถานศึกษา

1.2) ติดตามความก้าวหน้า ผลการปฏิบัติงาน ปัญหา อุปสรรค และให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ เพื่อแก้ปัญหาเป็นกรณีแต่ละกลุ่มงาน โดยการพูดคุยสอบถาม สอนงาน ใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์

1.3) อบรม/ประชุมปฏิบัติการ เพื่อแก้ปัญหาหรือเสริมความรู้เฉพาะด้านแก่ผู้ปฏิบัติงาน

1.4) มอบหมายให้ข้าราชการครู ครู อาสาสมัครการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยทำหน้าที่เป็นที่เล็ง สอนงาน ให้คำปรึกษา แนะนำการปฏิบัติงานแก่ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

1.5) สรุปและบันทึกผลการนิเทศจากร่องรอย หลักฐานผลการนิเทศในแบบบันทึกการนิเทศ เพื่อการพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงาน

2) การนิเทศศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” (ศษ.) สามารถดำเนินการได้ดังนี้ การนิเทศศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” (ศษ.) จะต้องมีการเตรียมการนิเทศตามระยะเวลาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” (ศษ.) ตลอดจนวางแผนและประสานผู้รับการนิเทศ ปฏิบัติการนิเทศตามแผนที่

กำหนด ในบางกรณีอาจมีเทคนิคนอกเหนือจากแผนที่กำหนด โดยเป็นกรณีเฉพาะตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย หรือมีเทคนิคเร่งด่วนตามสถานการณ์ ดังนี้

2.1) การนิเทศการบริหารจัดการ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” (ศศช.)

2.1.1) ศึกษาวิเคราะห์แผนการปฏิบัติงาน แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาว่า เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดและมีความเป็นปัจจุบัน

2.1.2) นิเทศสภาพทั่วไป บริบท สถานที่ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ข้อมูลการจัดกิจกรรม ข้อมูลแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญา มุมส่งเสริมอาชีพ มุมแนะแนว เป็นต้น ตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

2.2) การนิเทศกิจกรรมศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” (ศศช.) เป็นการนิเทศกิจกรรมตามโครงสร้างการปฏิบัติงาน ได้แก่ การศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาต่อเนื่อง การศึกษาตามอัธยาศัย การส่งเสริมการรู้หนังสือ การจัดกิจกรรมการศึกษาร่วมกับภาคีเครือข่ายและอื่น ๆ ตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย โดยให้เป็นไปตามมาตรฐานตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” (ศศช.) ตามบทบาทที่ได้รับมอบหมายในการเป็นศูนย์ข่าวสารของชุมชน ศูนย์สร้างโอกาสการเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และศูนย์ชุมชน ซึ่งผู้นิเทศภายในควรดำเนินการนิเทศให้ ครอบคลุมทุกภารกิจและทุกกิจกรรม

ประโยชน์ของการนิเทศภายในสถานศึกษา

- 1) มีการใช้ทรัพยากรบุคคลในแต่ละหน่วยงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดเป็นการสนับสนุนหลักการพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเอง
- 2) บุคลากรผู้นิเทศภายในเป็นผู้ที่รู้ปัญหาจริงมากกว่าผู้นิเทศภายนอกทำให้สามารถแก้ไขปัญหาลงมือได้รวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์
- 3) เป็นการเสริมขวัญกำลังใจให้กับผู้ปฏิบัติงานที่ทำงานร่วมกันเป็นทีมของหน่วยงาน (หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย)

สรุปได้ว่า การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อให้การดำเนินงานภายในสถานศึกษาเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล โดยการนิเทศภายในสถานศึกษานั้นควรเป็นการนิเทศแบบกัลยาณมิตร แบบที่สอนน้อง โดยการประเมินการดำเนินงานร่วมกับเครือข่ายในพื้นที่ มีแบบการนิเทศที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน การนิเทศเป็นการเสริมสร้างขวัญ กำลังใจให้กับผู้ปฏิบัติงานใน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา เป็นสิ่งสำคัญในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ซึ่งต้องอาศัยแนวคิด ทฤษฎี การบริหาร หลายด้านเข้ามาประกอบกัน ซึ่งเป็นการบริหารที่เป็นลำดับขั้นตอน โดยการบริหารงานวิชาการนี้ จะรวมถึงการบริหาร ทรัพยากรบุคคล งบประมาณ การบริหารจัดการด้านหลักสูตร ด้านการวัดผล ประเมินผล และด้านการนิเทศภายในสถานศึกษานานที่เกี่ยวกับพัสดุ ขวัญกำลังใจ รวมถึงต้องใช้ ข้อมูลสารสนเทศ เทคโนโลยีและสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในสถานศึกษา หรือชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สถานศึกษาบรรลุจุดมุ่งหมายที่ได้วางไว้ร่วมกัน

การศึกษาไทยในยุคไทยแลนด์ 4.0

ไทยแลนด์ 4.0 (Thailand 4.0) เป็นโมเดลในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศที่มีมา ไม่น้อยกว่า 50 ปี โดยในปี พ.ศ. 2504 เริ่มมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรก น่าจะเป็นไทยแลนด์ 1.0 สังคมเกษตรกรรมที่เน้นการเกษตรเป็นหลัก ซึ่งมีเพลงลูกทุ่งที่สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของชาวบ้านและการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยให้ประชาชนรู้จักประกอบอาชีพด้านการเกษตร ดังเนื้อเพลง “พ.ศ. สองพันห้าร้อยสี่ ผู้ใหญ่ลีตักลองประชุม ชาวบ้านต่างมาชุมนุม มาประชุมที่บ้านผู้ใหญ่ลี ต่อไปนี้ผู้ใหญ่ลีจะบอกกล่าวถึงเรื่องราวที่ได้ประชุมมา ทางเขาสั่งมาให้ชานาเลียงเปิดและสุกร” นับว่าเป็นความพยายามของรัฐบาลที่จะส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้ ยุคไทยแลนด์ 1.0 เป็นยุคที่ยาวนานพอสมควร ต่อมาเข้าสู่ยุคไทยแลนด์ 2.0 ที่มุ่งเน้นอุตสาหกรรมเบา ที่โด่งดังมากคือ อุตสาหกรรมสิ่งทอ ต่อมาเข้าสู่ยุคไทยแลนด์ 3.0 มุ่งสู่อุตสาหกรรมที่มีความซับซ้อนมากขึ้น มีการเปิดนิคมอุตสาหกรรมมากมาย ต่างชาติเข้ามาลงทุนอย่างหลากหลาย อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจร้อยละ 7 - 8 ต่อปี มีการค้นพบก๊าซธรรมชาติ จนถึงฟองสบู่แตก ถึงแม้จะมีการลงทุนจากต่างประเทศในเรื่องโรงงานอุตสาหกรรมหลากหลาย มีการจ้างแรงงานในประเทศ มากมายก็ตาม แต่รายได้ของคนส่วนใหญ่ยังอยู่ในรายได้ปานกลาง มีความเหลื่อมล้ำทางสังคม และรายได้สูง ประเทศไทยเป็นเพียงแค่รับจ้างในการผลิตเท่านั้น เช่น อุตสาหกรรมรถยนต์ อุตสาหกรรมไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมพลาสติก อื่น ๆ ที่เห็นชัดเจนที่สุด คืออุตสาหกรรมรถยนต์ ประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตรถยนต์ส่งขายทั่วโลก (แพ่ง ชินพงศ์, 2560.)

การศึกษาไทยในยุคไทยแลนด์ 4.0 (Thailand 4.0) มีลักษณะการพัฒนาดังนี้

1. พัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ

ภาษาอังกฤษเป็นภาษาสำคัญที่จะทำให้ประเทศไทยสามารถติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนความรู้ ประสานความร่วมมือในการค้าขายกับนานาประเทศได้ ซึ่งที่ผ่านมา กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการยกระดับภาษาอังกฤษของประเทศผ่านโครงการสำคัญต่าง ๆ

อาทิ การพัฒนาครูภาษาอังกฤษผ่านกระบวนการบู๊ตแคมป์ (Boot Camp) จัดทำแอปพลิเคชันเอคโค่ไฮบริด (Echo Hybrid) เอคโค่อิงลิช (Echo English) เป็นต้น

2. ส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์

การส่งเสริมการเรียนการสอน คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์มีการเริ่มไปบ้างแล้ว เรียกว่า สะเต็มศึกษา (STEM Education) ซึ่งมีลักษณะนำเอาศาสตร์ทั้ง 4 ด้าน วิทยาศาสตร์ (Science) เทคโนโลยี (Technology) วิศวกรรมศาสตร์ (Engineering) และคณิตศาสตร์ (Mathematics) มาบูรณาการรวมกันเพื่อแก้ไขปัญหาหรือสร้างสรรค์อะไรขึ้นมาตามโจทย์ที่ผู้เรียนสนใจ ซึ่งอาจจะมีการลดการบรรยายในห้องเรียนลง และเน้นการศึกษาแบบสะเต็ม (STEM) มากขึ้น

3. พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์

การสอนให้เด็กคิดวิเคราะห์ได้ ต้องเกิดจากการส่งเสริมให้เด็กได้เรียนสิ่งที่ตัวเองชอบ เด็กจึงจะศึกษาได้อย่างลึกซึ้ง ตะเยียด และสามารถคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา มีมุมมองต่อสิ่งที่เรียนได้กว้างขึ้น และรู้สึกท้าทายต่อสิ่งยาก ๆ

4. การปรับหลักสูตรการเรียนการสอน

ในปีการศึกษา 2561 จากเดิมเรียน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ อาจจะปรับให้เรียนเป็นรายวิชาเฉพาะ โดยเนื้อหาหลักสูตรจะเปลี่ยนไปตามองค์ความรู้ในโลกยุคใหม่ พร้อมกับการเรียนเฉพาะเรื่องที่สำคัญ ๆ และเรียนให้รู้อย่างลึกซึ้ง

5. พัฒนาปรับปรุงตำราเรียนให้มีมาตรฐาน 5 ดาว

กระทรวงศึกษาธิการมีความพยายามที่จะสร้างตำราเรียน ให้มีมาตรฐานเพราะตำราที่ดีจะช่วยส่งเสริมและกระตุ้นให้เด็กอยากรู้ อยากเห็น อยากตั้งคำถาม ดังนั้น ตำราเรียนต้องตอบสนองต่อผู้เรียนจริง ๆ ขณะนี้อยู่ระหว่างการจัดทำมาตรฐานตำราเรียน

6. การบริหารจัดการคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก

ได้เริ่มดำเนินการในช่วงเปิดภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 259 แห่ง โดยทุกอย่างต้องเกิดจากการยอมรับและตัดสินใจของคนในพื้นที่ชุมชน พ่อแม่และผู้ปกครองว่าเห็นด้วยหรือไม่

7. บทบาทของครู

ครูจะถูกเปลี่ยนบทบาทจากครูที่สอนหนังสือเป็นพี่เลี้ยงหรือครูฝึก (Coach) โดยมีการเรียนแบบบูรณาการ สหวิชาการ ให้มีการทำงานร่วมกันมากขึ้น พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสารต่อกัน

8. การใช้สื่อเทคโนโลยี

เทคโนโลยีสมัยใหม่ทำให้โลกแคบลง ควรส่งเสริมให้เด็กสามารถเข้าถึงและหาข้อมูลความรู้เพิ่มเติมได้เองจากสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อดิจิทัล สื่อจากอินเทอร์เน็ต สืบค้นและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Suthatpoom, 2560)

จากการศึกษาสรุปได้ว่า ในการพัฒนาการศึกษาไทยในยุคไทยแลนด์ 4.0 เป็นสิ่งที่ดีและช่วยในการขับเคลื่อนการศึกษาต้องอาศัยปัจจัยหลาย ๆ ด้าน เข้ามาร่วมการดำเนินงาน ไม่ว่าจะเป็นด้านหลักสูตรการเรียนการสอน ด้านบุคลากรทางการศึกษา ด้านเทคโนโลยี สื่อการศึกษา รวมไปถึงการบริหารจัดการในองค์กรรวม เป็นต้น เพื่อที่จะทำให้ผู้เรียนมีการคิด วิเคราะห์ การแก้ปัญหาอย่างถูกต้อง นำไปสู่การเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไปได้

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT Analysis) เป็นการวิเคราะห์สภาพองค์กรหรือหน่วยงานในปัจจุบัน เพื่อค้นหา จุดแข็ง จุดเด่น จุดด้อย หรือสิ่งที่อาจเป็นปัญหาสำคัญในการดำเนินงานสู่สภาพที่ต้องการในอนาคต โดยพิจารณาจาก

1. สภาพแวดล้อมภายใน ซึ่งจะทำการพิจารณาหา จุดแข็ง (Strengths) และจุดอ่อน (Weaknesses) ขององค์กร เพื่อประมวลข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพิจารณา นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการสร้างกลยุทธ์เพื่อการบริหารงาน
2. สภาพแวดล้อมภายนอก จะทำการพิจารณาหาโอกาส (Opportunities) และข้อจำกัดหรือภัยคุกคาม (Threats) เพื่อทำการพิจารณาหาแนวทางในการดำเนินการปรับองค์กรให้มีความเท่าทันกับสถานการณ์จากภายนอกที่มีผลกระทบกับการบริหารจัดการขององค์กร

จะเห็นได้ว่าเทคนิควิธีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT Analysis) เป็นเครื่องมือพื้นฐานที่ผู้บริหารทุกคนควรรู้จักในการใช้เพื่อทำการวิเคราะห์องค์กร เนื่องจากการวิเคราะห์ด้วยเทคนิควิธีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพนี้เป็นเครื่องมือที่สามารถใช้งานได้ง่ายและรวดเร็วในการวิเคราะห์ภาพรวมของสถานการณ์ขององค์กรโดยเน้นว่ากลยุทธ์ต้องก่อให้เกิดความเหมาะสมระหว่างความสามารถภายใน (จุดแข็งกับจุดอ่อน) และสถานการณ์ภายนอก (โอกาสและข้อจำกัดหรือภัยคุกคาม) โดยในการวิเคราะห์ด้วยเทคนิควิธีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพผู้บริหารจะต้องวิเคราะห์และพิจารณาว่าการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมต่าง ๆ ไป และการแข่งขันจะก่อให้เกิดโอกาสและสร้างข้อจำกัดอย่างไรต่อองค์กรและขณะเดียวกันก็ต้องวิเคราะห์ว่าปัจจัยต่าง ๆ ภายในองค์กรมีปัจจัยใดบ้างที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อน การตรวจสอบสภาพแวดล้อมภายในองค์กรทำให้ทราบถึง ซึ่งจะช่วยให้จุดแข็ง (Strengths) และจุดอ่อน (Weaknesses) ขององค์กร ซึ่งจะช่วยให้องค์กรสามารถใช้ประโยชน์จากโอกาส

(Opportunities) และหลบหลีกจากข้อจำกัดหรือภัยคุกคาม (Threats) ซึ่งเกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอกได้ การวิเคราะห์จุดอ่อนและจุดแข็งยังช่วยให้ระบุถึงจุดแข็งที่ถูกซ่อนอยู่และจุดอ่อนที่ถูกกลบเกลื่อน องค์กรจะต้องสามารถระบุปัจจัยภายในองค์กรที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อนได้เนื่องจาก จุดแข็งนำไปสู่การได้เปรียบทางการแข่งขัน เป็นสิ่งซึ่งองค์กรทำอยู่ หรือสามารถทำได้ ซึ่งในขณะที่คู่แข่งมีหรือสามารถทำได้ดีกว่าจุดแข็งขององค์กรสามารถพิจารณาได้จากความสามารถ ทรัพยากรหรือปัจจัยอื่น ๆ ภายในองค์กรที่องค์กรมีเหนือกว่าคู่แข่ง รวมทั้งเป็นสิ่งที่จะช่วยให้องค์กรได้เปรียบในการแข่งขัน เช่น คุณภาพของการให้บริการที่ดีกว่าคู่แข่ง การมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก เทคโนโลยีที่เหนือกว่า หรือการบริการที่ดี เป็นต้น ในขณะที่จุดอ่อนเป็นปัจจัยภายในองค์กรองค์กรขาดหรือทำไม่ได้แย่กว่าคู่แข่ง และก่อให้เกิดความ เสียเปรียบในการแข่งขัน เช่น คุณภาพของผลผลิตที่บกพร่อง เทคโนโลยีที่ล้าหลังคู่แข่ง สถานะทางการเงินที่ด้อยกว่า และการให้บริการ ที่ไม่เข้มแข็ง เป็นต้น

องค์กรอาจจะมีจุดแข็งและจุดอ่อนมากมายหลายชนิด โดยที่จุดแข็งและจุดอ่อนแต่ละประการนี้ ไม่จำเป็นต้องมีความสำคัญเท่าเทียมกันหมด จุดแข็งหรือจุดอ่อนบางประการขององค์กรอาจจะมีผลต่อการดำเนินงาน และความสามารถในการแข่งขันเหนือกว่าจุดแข็ง หรือจุดอ่อนประการอื่นได้ จุดแข็งบางประการ เช่น การสร้างผลผลิตที่ดีมีคุณภาพตามที่สังคมต้องการอาจจะไม่ได้ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันขององค์กรบางแห่งเท่ากับความสามารถในการวิจัยหรือการพัฒนา ขณะเดียวกัน จุดอ่อนบางประการเช่น การขาดแคลนบุคลากรอาจจะไม่มีผลต่อการดำเนินงานขององค์กร เหมือนกับการขาดแคลนทรัพยากรด้านอื่น ๆ ในการกำหนดกลยุทธ์ผู้บริหารต้องพิจารณาด้วยว่า จุดแข็งหรือจุดอ่อนชนิดใดที่มีผลต่อการดำเนินงานขององค์กรมากน้อยเพียงใด นอกจากนี้ผู้บริหารจะต้องกำหนดกลยุทธ์โดยมีพื้นฐานมาจากสิ่งที่องค์กรสามารถทำได้หรือมีจุดแข็งและหลีกเลี่ยงกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่องค์กรไม่สามารถทำได้ดีหรือองค์กรมีจุดอ่อน การวิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก จะช่วยให้ผู้บริหารได้ทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคหรือภัยคุกคามขององค์กร ซึ่งถือเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่ผู้บริหารสามารถนำไปใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ต่อไปได้ (พัศตร์ผอง วัฒนสินธุ์, 2542, น. 172-174)

สรุปได้ว่า การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT Analysis) ต้องมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมจากภายนอก และสภาพแวดล้อมภายในองค์กร การวิเคราะห์นี้ทำให้ผู้บริหารทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรคหรือภัยคุกคามที่จะเกิดขึ้นกับองค์กร และสามารถนำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้มาเป็นพื้นฐานกำหนดกลยุทธ์ในการบริหาร การทำงาน เพื่อนำองค์กรหรือสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จได้

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดวงจรคุณภาพ

PDCA คือ วงจรที่พัฒนามาจากวงจรที่คิดค้นโดยวอลท์เตอร์ ชิวฮาร์ต (Walter Shewhart) ผู้บุกเบิกการใช้สถิติสำหรับการอุตสาหกรรมและต่อมาวงจรนี้เริ่มเป็นที่รู้จักกันมากขึ้นเมื่อเอดวาร์ด เดมมิง (W. Edwards Deming) ประมาจารย์ด้านการบริหารคุณภาพเผยแพร่ให้เป็นเครื่องมือสำหรับการปรับปรุงกระบวนการทำงานของพนักงานภายในโรงงานให้ดียิ่งขึ้น และช่วยค้นหาปัญหาอุปสรรคในแต่ละขั้นตอนการผลิตโดยพนักงานเอง จนวงจรนี้เป็นที่รู้จักกันในอีกชื่อว่า “วงจรเดมมิง” ต่อมาพบว่า แนวคิดในการใช้วงจรคุณภาพ (Deming Cycle) นั้นสามารถนำมาใช้ได้กับทุกกิจกรรมจึงทำให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายมากขึ้นทั่วโลก PDCA เป็นอักษรนำของศัพท์ภาษาอังกฤษ 4 คำคือ P : Plan คือ การวางแผน D : Do คือ การปฏิบัติตามแผน C : Check คือ การตรวจสอบ / ประเมินผลและนำผลประเมินมาวิเคราะห์ A : Action คือ การปรับปรุงแก้ไข ดำเนินการให้เหมาะสมตามผลการประเมินและมีนักการศึกษาได้ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดวงจรคุณภาพ (Deming Cycle: PDCA) ดังต่อไปนี้

อิโตชิ คูเมะ (2540) กล่าวถึงการบริหารงานด้วยระบบวงจรคุณภาพ จัดเป็นกิจกรรมการปรับปรุงและการควบคุมที่ประกอบด้วย การวางแผน การนำไปปฏิบัติ การตรวจสอบ และการปฏิบัติการแก้ไข โดยการวางแผนการนำแผนที่วางไว้มาปฏิบัติตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้และถ้าผลลัพธ์ไม่ได้ตามที่คาดหมายไว้ จะมีการทบทวนแผนการเริ่มต้นใหม่อีกครั้งหนึ่ง ดังนั้น การควบคุมและการปรับปรุงสามารถอธิบายได้อีกแบบหนึ่งก็คือ การทำการวางแผน การกระทำ การตรวจสอบ และการแก้ไขซ้ำอีก การทำตามวงจรคุณภาพอย่างตั้งใจและ ถูกต้องจะช่วยให้เกิดความเชื่อมั่นในการทำงาน เมื่อวงจรคุณภาพหมุนซ้ำจะทำให้เกิดการปรับปรุง และระดับของผลลัพธ์สูงขึ้นเรื่อย ๆ และงานส่วนใหญ่จะกระทำซ้ำในสิ่งที่เคยทำมาก่อน ถึงแม้ว่างานนั้นจะดูเหมือนว่าเป็นงานใหม่ทั้งหมดก็ยังคงมีส่วนประกอบหลายส่วนที่เหมือนหรือคล้ายกับสิ่งที่เคยทำมาก่อน การปรับปรุงคุณภาพส่วนใหญ่จะเป็นการพิจารณาวิธีการของงานที่กระทำซ้ำอย่างระมัดระวัง และเป็นระบบ ตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้ ตลอดจนมีการแก้ไขความไร้ประสิทธิภาพที่ค้นพบดังนี้

1. การวางแผน (Plan) ในบรรดาส่วนประกอบทั้งสี่ส่วนของวงจรคุณภาพนั้น ควรพิจารณาการวางแผนเป็นส่วนที่สำคัญที่สุด แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าส่วนอื่นไม่มีความสำคัญ เพียงแต่ว่าส่วนการวางแผนจะเป็นส่วนที่ทำให้ส่วนอื่นสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าแผนการไม่เหมาะสมจะมีผลทำให้ส่วนอื่นไร้ประสิทธิภาพตามไปด้วย แต่ถ้ามีการเริ่มต้นวางแผนที่ดีจะทำให้มีการแก้ไขน้อยและกิจกรรมจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น ระเบียบวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการวางแผน ในการปรับปรุงเป็นการลดช่องว่างระหว่างสิ่งที่ต้องการให้เป็นกับสิ่งที่เป็นอย่างจริง และกิจกรรมการปรับปรุงที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีมุมมองที่ มั่นยืนในทั้งสองสิ่ง เปรียบเสมือน

การสร้างบ้านบนพื้นทราย ไม่ว่าจะออกความพยายามเพียงใดก็ตาม ถ้าภาพในมุมมองของสถานการณ์ที่ต้องการและสถานการณ์จริงไม่ชัดแล้วก็จะไม่ได้ผลลัพธ์กลับมา ดังนั้น จึงควรสร้างวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการวางแผนประกอบด้วยการวิเคราะห์สถานการณ์และการจำแนกปัญหาการตั้งเป้าหมาย เข้าใจถึงข้อจำกัดและขอบเขต รวมถึงการนำมาพิจารณา มองถึง วิธีการปรับปรุงที่เป็นไปได้ ตัดสินใจถึงแผนปฏิบัติการ กำหนดวิธีสำหรับตรวจสอบและประเมินผลลัพธ์ที่ได้ การพัฒนาแผน โดยปกติปัญหาที่ถูกนำมาแก้ไขเพื่อปรับปรุงนั้นจะประกอบด้วยสาเหตุหลายประการ ในการแก้ปัญหานี้อย่างเป็นระบบ ผู้นำขององค์กรต้องทำการจัดทำและพัฒนา แผนการปรับปรุง และการพัฒนาแผนประกอบด้วยการกำหนดกิจกรรมพื้นฐานที่ต้องการปรับปรุงอย่างชัดเจน แยกกิจกรรมออกตามโครงสร้างองค์กร กระจายส่วนย่อยของกิจกรรมพื้นฐานไปตามฝ่ายต่าง ๆ ในองค์กร กำหนดวิธีการประเมินความสำเร็จในการบรรลุวัตถุประสงค์ของแต่ละฝ่ายให้ชัดเจน บุคคลที่มีตำแหน่งสูงสุดในองค์กรควรเป็นผู้ตัดสินใจในการมอบหมายงานและวิธีการประเมินผล โดยผ่านการพบปะสนทนากับแต่ละฝ่ายในองค์กรในทำนองเดียวกัน หัวหน้าฝ่ายงานแต่ละฝ่ายต้องออกแบบและพัฒนาแผนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้รับมอบหมาย โดยแผนการจะได้รับการกระจายออกเป็นลำดับลงมาทั่วทั้งองค์กร ด้วยวิธีนี้และจะถูกพัฒนาอย่างเหมาะสมในแต่ละระดับในโครงสร้างองค์กรจนกระทั่งถึงระดับที่ไม่จำเป็นต้องกระจายลงอีกต่อไป ขั้นตอนสุดท้ายคือการตัดสินใจของบุคลากรที่ต้องทำงาน ทรัพยากรที่ต้องการ และตารางเวลาที่ต้องปฏิบัติตาม และทำแผนการพัฒนาให้อยู่ในรูปของเอกสารทั้งหมดอย่างละเอียด ทั้งนี้เพื่อให้มั่นใจว่าจะมีการสื่อสารแผนการได้อย่างแม่นยำที่สุด

ขณะที่สร้างแผนการควรมีความระมัดระวังในแนวทางที่มีส่วนช่วยในการสร้างแผนการอย่างถูกต้องประกอบด้วย ขณะที่สร้างแผนการจะต้องมีการชี้แจงให้ชัดเจนถึงข้อจำกัดด้านทรัพยากรและเวลาที่มี รวมทั้งต้องหาวิธีการทั้งหมดที่เป็นไปได้ภายใต้ข้อจำกัดเหล่านี้ อาจมีการผ่อนปรนข้อจำกัดเหล่านี้บ้าง หลังจากมีการพิจารณาข้อเสนอแนะทั้งหมดแล้วต้องทำการเลือกวิธีการที่ดีที่สุดเป็นแผนการปฏิบัติ ต้องมีการพัฒนาระเบียบวิธีการในการตรวจสอบและประเมินผลลัพธ์ เพื่อที่ว่าแผนการมีประสิทธิผลและมีการกระทำตามแผนและประสานกันกับแผนการเริ่มแรก หรือไม่ ต้องมีการรวบรวมสารสนเทศอย่างสม่ำเสมอและจัดอย่างเป็นระบบตลอดจนมีการนำมาใช้งานอย่างเต็มที่ในการวางแผนงาน ต้องมีการพิจารณาถึงสิ่งที่ต้องกระทำกับสิ่งที่น่ากระทำ ทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัด และเป็นไปไม่ได้ที่จะทำทุกสิ่งทุกอย่างในเวลาเดียวกัน ต้องพยามยควบคุมระหว่างเป้าหมายกับทรัพยากร การตั้งเป้าหมายที่สูงเกินไปเป็นการสวนทางกับการเพิ่มผลผลิต จะต้องมีการสร้างระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิผลเพื่อสื่อสารเป้าหมายของแผนการไปสู่ทุกส่วนขององค์กร ทรัพยากรทางด้านวัสดุอาจมีจำกัด แต่ความสามารถของมนุษย์มีไม่จำกัด ดังนั้น

จึงมีทาง เป็นไปได้เสมอในการปรับปรุงซึ่งจำเป็นต้องมีการพัฒนาความสามารถของมนุษย์อย่างสม่ำเสมอ

2. การลงมือปฏิบัติ (Do) เพื่อให้มั่นใจว่ามีการนำแผนการมาปฏิบัติอย่างถูกต้องจึงจำเป็นต้องมีขั้นตอนในการสร้าง ความมั่นใจว่าฝ่ายที่รับผิดชอบในการนำแผนการไปปฏิบัติได้รับทราบถึงความสำคัญและความจำเป็นในแผนการนั้น ๆ การสร้างความมั่นใจว่ามีการติดต่อสื่อสารไปยังฝ่ายที่มีหน้าที่ในการปฏิบัติอย่างเหมาะสม การจัดให้มีการศึกษาและการอบรมที่ต้องการเพื่อการนำแผนการนั้น ๆ มาปฏิบัติ และ การจัดหาทรัพยากรที่จำเป็นในเวลาที่เหมาะสม

3. การตรวจสอบ (Check) เมื่อทำการตรวจสอบและประเมินผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติตามแผน ต้องมีการประเมินการปฏิบัติตามแผนหรือไม่ และตัวแผนการเองมีความเหมาะสมหรือไม่ การที่ไม่ประสบความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้เป็นเพราะไม่ปฏิบัติตามแผนการ ความไม่เหมาะสมของแผนการ หรือจากทั้งสองประการรวมกัน เป็นเรื่องที่จะต้องหาว่าสาเหตุมาจากประการใด เนื่องจากการปฏิบัติการแก้ไขจะแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ถ้าความล้มเหลวมาจากแผนการไม่เหมาะสม อาจเป็นผลมาจากสาเหตุความผิดพลาดในการทำความเข้าใจกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่ การเลือกเทคนิคที่ใช้ผิด เนื่องจากมีข้อมูลข่าวสารไม่เพียงพอและมีความรู้ในขั้นตอนการวางแผนไม่เพียงพอ การประเมินผลกระทบจากการปฏิบัติตามแผนผิดพลาด หรือประเมินความสามารถของบุคลากรที่ต้องนำแผนมาใช้ผิดพลาดถ้าความล้มเหลวจากการไม่ปฏิบัติตามแผน อาจเป็นผลมาจากสาเหตุขาดความตระหนักถึงความจำเป็นในการปรับปรุง การติดต่อสื่อสารที่ไม่เหมาะสมและมีความเข้าใจในแผนไม่เพียงพอ การให้การศึกษาและการฝึกอบรมไม่เพียงพอ ปัญหาเกี่ยวกับตัวผู้นำและการประสานงานระหว่าง การปฏิบัติหรือการประเมินทรัพยากรที่ต้องใช้น้อยเกินไป

4. การปฏิบัติการแก้ไข (Act) ขณะเมื่อทำการปฏิบัติการแก้ไขมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องแยกแยะให้ชัดเจน ระหว่างการกำจัดปรากฏการณ์หรืออาการของปัญหาและการกำจัดสาเหตุ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า มีงานจำนวนมากที่ทำเป็นประจำในงานชนิดนี้ การกำจัดแค่อาการ ไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาที่มีอยู่เป็นเพียงแค่การเลื่อนการแก้ปัญหาออกไปเท่านั้น ดังนั้น ถ้าความล้มเหลวจากการวางแผนที่ไม่เหมาะสม การทบทวนแผนการเท่านั้นไม่เพียงพอต่อการแก้ปัญหา ต้องมีการปรับปรุงคุณภาพของกระบวนการวางแผนโดยการหาปัจจัยที่ไม่เหมาะสม สาเหตุของการวางแผน และทำการปฏิบัติการแก้ไขความก้าวหน้าของการปรับปรุงจะเกิดขึ้นได้โดยการกำจัดสาเหตุมิใช่กำจัดอาการ และเมื่อไม่สามารถบรรลุถึงเป้าหมายไว้ ควรมีการวิเคราะห์หาเหตุและมีการทบทวนแผนการดังเช่นที่กล่าวมา ในหัวข้อการตรวจสอบสาเหตุอาจมาจากตัวแผนการที่ไม่เหมาะสมหรือมีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง ดังนั้น เพื่อทำการปรับปรุงต้องมีการชี้แจงสาเหตุแห่งความล้มเหลวอย่าง

ถูกต้องและมีการเปลี่ยนแปลงแผน เพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมไปได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ควรมีการวางแผนการปรับปรุงคุณภาพเป็นรายปีและมีการทบทวนทุกปี เพื่อให้มั่นใจว่าแผนการดังกล่าวมีความไว้วางใจและเหมาะสม

ชนินทร์ แสงแก้ว (2546, น. 15) กล่าวว่า การบริหารงานด้วยวัฏจักรคุณภาพของเดมมิง หมายถึง ระบบการบริหารงาน และกิจกรรมที่สัมพันธ์และเกี่ยวข้องกัน 4 ขั้นตอน ของกระบวนการทำงาน ซึ่งมีองค์ประกอบหลักสำคัญ ดังนี้คือ (1) การวางแผน (Plan) (2) การปฏิบัติตามแผน (Do) (3) การติดตามประเมินผล (Check) (4) การแก้ไขปรับปรุง (Act) กล่าวว่า วัฏจักรคุณภาพของเดมมิง มีลักษณะพิเศษ คือ ต้องทำกันทุกคนทั้งองค์การตลอดเวลาตั้งแต่การปฏิบัติงานประจำวันไปจนถึง ดำเนินตามแผนระยะยาวหลาย ๆ ปี มีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเพื่อมุ่งไปสู่ทิศทางที่กำหนดไว้ในวิสัยทัศน์และแผนยุทธศาสตร์ มิใช่ทำแล้วหยุดเลย เพราะผลการประเมินที่จัดทำเสร็จแล้วถือเป็น ข้อมูลที่แสดง ถึงสภาพการทำงานในขณะนั้น ซึ่งต้องมีการตรวจสอบใหม่ว่า การดำเนินงานในช่วงต่อไป สอดคล้องกับเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาของสถานศึกษาอย่างไร การพัฒนาปรับปรุงตนเอง จึงต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องไม่มีที่สิ้นสุด เหมือนกับวัฏจักรคุณภาพของเดมมิงนั่นเอง ซึ่ง สอดคล้องกับสุกัญญา โขวิไลกุล (2547, น. 73) กล่าวว่า กระบวนการทำงานแบบมุ่งคุณภาพทั้ง องค์การ (Total Quality Management: TQM) เป็นการดำเนินงานตามภารกิจ 4 ขั้นตอน อย่างเป็นระบบหรือวงจร เรียกว่า วงจรเดมมิง (Deming Cycle) มีขั้นตอนดังนี้ คือ การจัดทำและวางแผน (Plan: P) ปฏิบัติตามแผน (Do: D) ติดตามประเมินผล (Check: C) กำหนดมาตรฐานแก้ไขปัญหามุ่งสู่บรรทัดฐานที่ไม่เป็นไปตามแผน (Act: A) และประสิทธิ์์ ดันมี (2551, น. 44) กล่าวว่า การบริหารงาน วิชาการตามแนวคิดวงจรคุณภาพ (Deming Cycle: PDCA) เป็นวงจรของการพัฒนาทักษะในการ แก้ไขปัญหา ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในทุกวงการ ทุกองค์กร ทุกระดับ และทุกคน เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพของงาน หรือผลลัพธ์อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ การบริหารงานวิชาการ ตามแนวคิดวงจรคุณภาพจะช่วยให้ผู้บริหารระดับสูง ติดตามและทบทวนนโยบาย ทำให้ผู้บริหาร ระดับกลางปรับปรุงการบริหารงานอย่างต่อเนื่อง และทำให้นักคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการแก้ไข / ปรับปรุงวิธีการทำงานเพื่อพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน

วงจร PDCA

ภาพที่ 2.2 วงจรคุณภาพ (Deming Cycle: PDCA)

ที่มา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ, ม.ป.ป.

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า การบริหารตามวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) เป็นการขับเคลื่อนงานให้เป็นระบบ ซึ่งในการทำงานตามขั้นตอนการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดวงจรคุณภาพ (Deming Cycle: PDCA) นั้นเมื่อเสร็จสิ้นการบริหารการดำเนินงาน หากค้นพบข้อปัญหาในงานด้านนั้น ๆ ก็จะนำปัญหานั้นเข้ามาสู่ระบบการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดวงจรคุณภาพ (Deming Cycle: PDCA) ต่อไป ทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการทำงานบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ ทำให้การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเกิดประสิทธิภาพที่มุ่งสู่ประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ที่สถานศึกษาได้วางไว้ และสถานศึกษาจะต้องเป็นการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

การสนทนากลุ่ม

ปราณี โพธิสุข (2550, น. 10-14) กล่าวว่า ขั้นตอนหลักของการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในที่นี้จะขอนำเสนอเฉพาะบางส่วนของขั้นตอนการดำเนินการสนทนากลุ่ม โดยเน้นที่การดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดหัวข้อคำถาม วัตถุประสงค์ 2) ประชากรเป้าหมาย และการเลือกกลุ่มตัวอย่าง 3) แนวคำถามเกี่ยวกับ: มโนทัศน์ คำถามและรายงานเพื่อการซักถามต่อ 4) การจัดการสนทนากลุ่ม / ผู้ดำเนินการ โดยมีสาระที่ควรดำเนินการดังนี้

1. หัวข้อคำถาม วัตถุประสงค์ ผู้วิจัยควรมีการกำหนดปัญหาการวิจัย คำถามการวิจัย และวัตถุประสงค์การวิจัยที่ชัดเจนว่าโครงการวิจัยต้องการทำอะไรให้สำเร็จ โดยคิดถึงงานวิจัยที่เสร็จเรียบร้อยแล้วว่ามีลักษณะอย่างไร กลุ่มผู้ใช้งานวิจัยคือใคร อะไรคือสิ่งสำคัญสำหรับบุคคลเหล่านั้น และบุคคลดังกล่าวมีเกณฑ์อะไรในการตัดสินใจว่างานวิจัยเป็นงานวิจัยที่ดี จากนั้นจึงพิจารณาว่าวิธีการใดที่จะทำให้ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ วิธีการดังกล่าวสอดคล้องกับลักษณะเด่นของวิธีการสนทนากลุ่มหรือไม่ งานวิจัยนี้สามารถใช้การสนทนากลุ่มในลักษณะเปิดเสรีสมบูรณ์ในตัวหรืออาจจะใช้ร่วมกับวิธีการอื่น ๆ เพื่อจะได้สามารถใช้วิธีการนี้อย่างเต็มศักยภาพ

2. ประชากรเป้าหมายและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง หลังจากที่ได้กำหนดปัญหาการวิจัย และพิจารณาความสอดคล้องกับวิธีการเก็บข้อมูลแล้ว ขั้นตอนต่อไป เป็นการพิจารณาว่าข้อมูลนั้นจะต้องได้จากใครบ้าง นั่นคือการกำหนดประชากรเป้าหมายที่จะให้ข้อมูลที่ตอบ คำถามการวิจัยได้ดีที่สุด และเนื่องจากการสนทนากลุ่มเป็นวิธีการที่ครอบคลุมตัวอย่างได้จำนวนน้อยการกำหนดประชากรจึงมีลักษณะการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของโครงการวิจัยดังตัวอย่างลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าเกณฑ์การคัดเลือกอย่างไรก็ตามการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพมีลักษณะยืดหยุ่นตามข้อมูลที่ได้เพิ่มเติมจากในภาคสนาม ทำให้บางครั้งอาจจำเป็นต้องเพิ่มกลุ่มสนทนาตามตัวแปรที่เพิ่งค้นพบด้วย เช่น การวิจัยเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น การวางแผนแต่เดิมผู้วิจัยจำกัดเฉพาะผู้อาวุโสที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นในด้าน สมุนไพร แต่จากการปฏิบัติในภาคสนามพบว่าผู้นำเยาวชนในท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญ และสามารถเป็นผู้เชื่อมโยงประสานระหว่างผู้อาวุโสที่มีความรู้เรื่องสมุนไพร และช่วยถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรในท้องถิ่นให้กับนักเรียนได้เป็นอย่างดี ทำให้ผู้วิจัยต้องมีการเพิ่มกลุ่มผู้นำเยาวชนรุ่นใหม่เข้าไว้ด้วยอีกกลุ่มหนึ่ง นอกเหนือจากกลุ่มผู้อาวุโสที่เป็นภูมิปัญญาในด้านต่าง ๆ ในกรณีนี้ผู้วิจัยไม่สามารถหากกลุ่มสนทนาเพิ่มเป็น 2 กลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับ อดิเรก เกลียวฉลาด (2552) กล่าวว่า งานที่สำคัญของกระบวนการจัดกลุ่มสนทนาคือการเลือกสมาชิกผู้เข้าร่วมสนทนาหลักการสำคัญของการใช้เทคนิคนี้อยู่ที่เลือกสมาชิกที่มีภูมิหลังคล้ายคลึงกัน หรืออยู่ในบริบทเดียวกัน ความคุ้นเคยกันหรือมีภูมิหลังคล้ายกันทำให้ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มไม่ต้องใช้เวลามากเกินไปในการแนะนำตัวสมาชิกที่อยู่ในกระบวนการทำให้มีเวลากับการอภิปรายมากขึ้น นอกจากนี้การที่ผู้เข้าร่วมกระบวนการมีภูมิหลังคล้ายกันจะมีประสบการณ์ ความเข้าใจ ในประเด็นปัญหาที่ต้องการศึกษาร่วมกัน มีความสะดวกใจที่จะเสนอความคิดเห็นของตนเอง ในขณะที่สมาชิกที่มีภูมิหลังต่างกัน ไม่คุ้นเคยกัน หรือไม่อยู่ในบริบทเดียวกัน อาจต้องใช้เวลาในการทำ ความคุ้นเคยกันนานกว่า ดังนั้น หากสมาชิกมีระดับการแสดงความคิดเห็นที่ต่างกันมาก ก็ควรจะ

แยกออกเป็นสองกลุ่มอิสระจากกัน มิฉะนั้นสมาชิกบางกลุ่มอาจแสดงบทบาทหรือความคิดที่มีอิทธิพลเหนือสมาชิกอื่นทำให้ได้ข้อมูลไม่รอบด้าน มีผู้เสนอขนาดของสมาชิกในการสนทนาไว้หลายคน เช่น กิลมอร์ และแคมป์เบลล์ (Gilmore and Campbell, 1996) เสนอว่าสมาชิกในกลุ่มควรมีประมาณ 6–12 คน หรือประมาณ 6–9 คน ตามข้อเสนอของมหาวิทยาลัยรัฐไอโอวา (Iowa State University Extension, 2001) ในขณะที่ มอร์แกน และสแกนเนลล์ (Morgan and Scannell, 1998) เห็นว่าขนาดของการสนทนากลุ่ม โดยทั่วไปจะกำหนดขนาดไว้ที่ 6–10 คน แต่ขนาดของกลุ่มที่เหมาะสมยังขึ้นอยู่กับประเด็นที่กำหนดให้อภิปรายและเวลาที่ใช้ในการประชุมกลุ่ม ทั้งนี้ถ้ากลุ่มประกอบด้วยจำนวนสมาชิกน้อยคน ผู้ดำเนินการอภิปรายต้องเข้าใจว่าจะจะเป็นการกำหนดภาระงานให้กับสมาชิกมากเกินไป หรือหากมีสมาชิกจำนวนมาก เวลาแสดงความคิดเห็นรายบุคคลจะก็น้อย ดังนั้นการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสนทนากลุ่มต้องพิจารณาว่าสมาชิกแต่ละคนจะมีเวลาโดยเฉลี่ยได้แสดงความคิดเห็นคนละกี่นาที ถ้าใช้สมาชิกน้อยประเด็นน้อย เวลามาก สมาชิกแต่ละคนต้องแสดงความคิดเห็น หรือถ้าใช้สมาชิกมากประเด็นอภิปรายมาก เวลาประชุมสั้น สมาชิกจะมีโอกาสแสดงความคิดเห็นน้อยมาก แต่ที่สำคัญผู้เข้าร่วมในกระบวนการกลุ่มควรมีลักษณะที่คล้ายกันในภูมิหลังและเป็นตัวแทนภาคหรือหน่วยงานต่าง ๆ ของประชากร

3. แนวคำถามเกี่ยวกับมโนทัศน์ คำถาม และประเด็นเพื่อการซักถามต่อแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มโดยปกติมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ มโนทัศน์ คำถามที่ใช้เป็นประเด็นในการสนทนา และประเด็นสำหรับการซักถาม สามารถสรุปได้ดังนี้

3.1 มโนทัศน์ (Concepts) ผู้วิจัยควรกำหนดมโนทัศน์หรือประเด็นที่จะศึกษาที่สอดคล้องกับปัญหาวิจัย ขึ้นมาประมาณ 3–4 มโนทัศน์หลัก เพื่อใช้เป็นแนวทางกว้าง ๆ ในการเก็บข้อมูลจากมโนทัศน์นี้นำมาปรับเป็น ประเด็นสำหรับการอภิปรายในรูปของคำถามปลายเปิด โดยมีมโนทัศน์หนึ่ง ๆ ควรมีคำถามหลักประมาณ 5–6 คำถาม

3.2 ประเด็นคำถาม (Questions) มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด ซึ่งผู้วิจัยอาจทำได้ 2 รูปแบบคือ คำถามแบบมี โครงสร้าง คือมีรายการประเด็นที่จะสนทนาเป็นคำถามปลายเปิด พร้อมรายการซักถามต่อของแต่ละข้อ หรือทำแบบไม่มีโครงสร้าง โดยทำเฉพาะรายการเป็นประเด็นสั้น ๆ ไม่จำเป็นต้องอยู่ในรูปคำถาม ไม่มีรายละเอียดของสิ่งที่จะซักถามต่อ ซึ่งรูปแบบหลังนี้เหมาะสำหรับผู้มีประสบการณ์ และมีความรู้ความเข้าใจเรื่องที่สนทนาเป็นอย่างดี

3.3 ประเด็นสำหรับการซักถามต่อ (Probes) เนื่องจากบางประเด็นมีความซับซ้อนหรือสมาชิกอาจจะกล่าวไม่ชัดเจน การถามต่อจะช่วยให้เกิดความเข้าใจและได้รายละเอียดมากขึ้น สำหรับรายการที่เตรียมไว้สำหรับ ซักถามต่อนั้นในทางปฏิบัติผู้ดำเนินการไม่ควรรีบใช้ ควรคอยจน

ไม่มีสมาชิกกล่าวถึงประเด็นนั้นผู้ดำเนินการจึงใช้ประเด็นที่เตรียมไว้ซักถามต่อเพื่อให้ได้รายละเอียดเพิ่มมากขึ้น

4. การจัดการสนทนากลุ่ม การสนทนากลุ่มเป็นกระบวนการที่สามารถแบ่งเป็นขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้นตอน พอสรุปได้ดังนี้

4.1 การเริ่มต้นสนทนากลุ่ม

4.1.1 การสร้างสัมพันธภาพ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ในแนวราบบนพื้นฐานความเท่าเทียมกันของทุกคนในกลุ่ม โดยเริ่มตั้งแต่สมาชิกทยอยเข้ามาในห้อง คณะผู้วิจัยให้การต้อนรับอย่างเป็นกันเอง ก่อนเริ่มการสนทนาอาจมีกิจกรรมละลายพฤติกรรมตามความเหมาะสมของวัฒนธรรมของกลุ่มเพื่อให้คุ้นเคยกัน

4.1.2 รวบรวมข้อมูลภูมิหลังของแต่ละคน ข้อมูลที่เป็นภูมิหลัง เช่น อายุ เพศ อาชีพ สถานภาพการสมรส เป็นต้น จะช่วยให้เข้าใจข้อความการสนทนาได้ดีขึ้น ทั้งนี้ข้อมูลภูมิหลังควรสัมพันธ์กับโจทย์วิจัย และสามารถเก็บเป็นความลับไว้ได้

4.1.3 เขียนหมายเลขประจำตัว / ชื่อเล่นหรือสมมติ ลงป้ายชื่อของแต่ละคนเพื่อเรียกกัน ภายในกลุ่มสนทนา ผู้บันทึกควรเขียนแผนผังที่นั่งและชื่อลงในแผนผังให้ตรงกัน

4.1.4 อธิบายวัตถุประสงค์ / กระบวนการ เวลาที่ใช้ การรักษาความลับของข้อมูลสิทธิ ของผู้ร่วมสนทนา ความสมัครใจ

4.1.5 ปรีกษาหารือเพื่อร่วมกันปฏิบัติตามกติกากพื้นฐาน เช่น พูดทีละคน ไม่ขัดจังหวะ ทุกคนมีสิทธิแสดงความคิดเห็นแม้จะต่างไปจากคนอื่น ไม่มีการตัดสินว่าใครผิดใครถูก

4.1.6 ขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียง

4.2 การดำเนินการสนทนากลุ่ม

4.2.1 เริ่มการสนทนาด้วยประเด็นอ่อนเครื่อง ซึ่งสามารถเชื่อมโยงไปสู่ประเด็นหลักที่ ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงการติดเชื้อเอดส์

4.2.2 อาจใช้สื่อต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่ประเด็นหลักของการสนทนากลุ่ม เช่น เรื่องเล่า ภาพพลิก ภาพยนตร์ ซึ่งมีเนื้อหาที่นำไปสู่ประเด็นหลักได้

4.2.3 ขอให้สมาชิกช่วยกันระบุเกี่ยวกับพฤติกรรม ปัจจัย เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา เพื่อจัดหมวดหมู่การสนทนาไปที่ละหมวด

4.2.4 ผู้ดำเนินการสนทนาใช้คำถาม / ภาษากาย แสดงความไม่รู้และกระตุ้นให้สมาชิก อายากเล่าเรื่องและพูดกันเอง สร้างบรรยากาศร่าเริงให้อยากตอบ แต่ไม่ใช้การรุกร้าบีบบังคับให้ตอบ

4.2.5 ผู้ดำเนินการสนทนาต้องรู้จักจัดการกับความขัดแย้งในกลุ่มการข่มความคิดของสมาชิกด้วยตนเอง การตัดเรื่องที่อยู่นอกประเด็น การให้โอกาสและกำลังใจสมาชิกที่ไม่ค่อยแสดงความคิดเห็น

4.2.6 ผู้ดำเนินการสนทนา แสดงความเป็นกลางในประเด็น / ความคิดของสมาชิกที่แตกต่างกัน ไม่เข้าข้างใดข้างหนึ่ง ไม่แสดงตนเป็นผู้รู้ดี ไม่เข้าไปแก้ไขความรู้ความเข้าใจของสมาชิก ควรมีการตั้งประเด็นแย้งเพื่อให้เกิดการถกเถียงโต้ตอบที่มีทั้งการสนับสนุนเห็นด้วย (Pro) และเห็นแย้ง (Con) ควรยืดหยุ่นในการปรับประเด็นและลำดับหัวข้อในการสนทนา

4.2.7 ผู้ช่วยวิจัยแจกของขบเคี้ยวให้กับทุกคนเพื่อให้เกิดความเพลิดเพลินและเสริมพลัง

4.2.8 ผู้จัดบันทึกไม่แทรกแซงการสนทนา ควรซักถามเพิ่มเติมหลังจากผู้ดำเนินการปิด การสนทนาแล้ว

4.2.9 หากผู้ไม่มีบทบาท หรือผู้สนใจเข้าฟังการสนทนากลุ่มไม่ว่ากรณีใดทั้งสิ้น

4.3 การยุติการสนทนา

4.3.1 ขอให้สมาชิกแต่ละคนสรุปสิ่งที่ตนได้พูดและเพิ่มเติมข้อมูล / ความคิดเห็น โดยผู้ดำเนินการอาจเป็นผู้เริ่มต้นสรุปก่อนแล้วให้สมาชิกช่วยกันเพิ่มเติม ปรับแก้ประเด็นที่ผู้วิจัยอาจเข้าใจผิด

4.3.2 ปิดเทปบันทึกการสนทนา ขอบคุณ มอบของที่ระลึกแก่ทุกคน

4.3.3 ขอให้สมาชิกกลุ่มสะท้อน (Feedback) กระบวนการสนทนากลุ่ม โดยอาจเป็นการซักถามหรือตอบแบบสอบถาม

นอกจากนี้ อดิเรก เหลียวลลาด (2552) กล่าวเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลในการสนทนากลุ่มไว้ดังนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มว่าข้อมูลที่เป็นถ้อยคำหรือข้อความที่มาจาก การแสดงความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่มซึ่งอาจใช้คำที่ต่างกัน แต่ทว่ามีความหมายเหมือนกัน เพราะฉะนั้นผู้ที่ทำหน้าที่วิเคราะห์ข้อมูลต้องมีการเปรียบเทียบคำตอบว่ามีความคล้ายกัน เหมือนกัน เกี่ยวข้องกันหรือไม่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาองค์ประกอบอื่นที่เกี่ยวข้อง สมาชิกผู้เข้าร่วมประชุมพูดในบริบทเดียวกันหรือไม่ และคำนึงถึงน้ำหนักของคำตอบ ความคงเส้นคงวาของคำตอบ การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกระบวนการสนทนากลุ่มต้องกระทำอย่างเป็นระบบ โดยมีขั้นตอนสำคัญ 6 ขั้นตอน คือ

1. การจัดลำดับคำถามและการใช้เวลาผู้ตอบคืนเคยกับประเด็นคำถามที่ใช้ในการสนทนา

2. การจับประเด็นที่ได้จากการสนทนากลุ่มและมีการบันทึก

3. การลงรหัสข้อมูล

4. การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลซ้ำ ซึ่งอาจเกิดขึ้นในกระบวนการกลุ่มหรือเกิดขึ้นภายหลังโดยการให้สมาชิกตรวจสอบรายงานข้อเขียน

5. การตรวจสอบระหว่างผู้ดำเนินการอภิปรายกับผู้ช่วย หลังการสนทนากลุ่ม

6. การแลกเปลี่ยนรายงานระหว่างผู้เข้าร่วมในกระบวนการกับผู้เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มจะมีระดับของการแปลความหมายที่เหมาะสม ซึ่งเป็นค่าต่อเนื่องเริ่มตั้งแต่ข้อมูลดิบ การบรรยาย การตีความ และข้อเสนอแนะในส่วนของการวิเคราะห์และรายงานผลนั้น วิธีการต่างกันตามแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการเก็บ ได้แก่ การวิเคราะห์จากทรานสคริปต์ (Transcript – baser Analysis) การวิเคราะห์จากเทป (Tape – baser Analysis) การวิเคราะห์จากการบันทึกย่อ (Note – baser Analysis) การวิเคราะห์จากความจำ (Memory – baser Analysis) เป็นต้น อย่างไรก็ตามวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลในช่วงแรกควรดำเนินการโดยหลังการสนทนากลุ่มผู้ดำเนินการอภิปรายจะสรุปประเด็นให้สมาชิกฟังทันทีเป็นการตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของการสรุปความคิดเห็นของกลุ่ม เพื่อเป็นการหาผลสรุปเบื้องต้นจากข้อค้นพบที่ได้จากการสนทนา สามารถเพิ่มเติมประเด็น หรือแก้ไขข้อผิดพลาดจากการสรุปได้ก่อนสิ้นสุดการประชุมกลุ่ม หลังจากนั้นคณะผู้ทำงานต้องมาร่วมกันในการสรุปผลการจัดกลุ่มสนทนา เพื่อศึกษาจุดแข็งจุดอ่อนของกระบวนการจัดสนทนา ซึ่งจะเป็นข้อมูลในการดำเนินการจัดกลุ่มสนทนาครั้งต่อไปในกรณีที่มีการประชุมกลุ่มมากกว่า 1 กลุ่ม หลังจากสิ้นสุดการสนทนากลุ่มแล้วจะมีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) มีการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม แล้วสรุปเป็นข้อค้นพบจากการเก็บข้อมูล โดยนำเสนอตามหัวข้อที่กำหนด ในขั้นตอนนี้อาจใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยวิเคราะห์ข้อมูลได้

สรุปได้ว่า การสนทนากลุ่มเป็นกระบวนการในการจัดเก็บข้อมูลจากประชากรหรือกลุ่มตัวอย่าง ในการทำการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกิดขึ้นจากสภาพจริง โดยผู้ทำการวิจัยสามารถแบ่งกลุ่มผู้สนทนาได้ตามความเหมาะสมของประชากรหรือกลุ่มตัวอย่าง อาทิเช่น ลักษณะการทำงาน ประสบการณ์การทำงาน เป็นต้น แต่ทั้งนี้หากมีสมาชิกในการสนทนากลุ่มมากควรกำหนดสมาชิกในการสนทนากลุ่มละประมาณ 6-12 คน (อดิเรก เฉลียวฉลาด, 2552) ในการบันทึกข้อมูลสามารถทำได้โดยการจดบันทึก หรืออาจขออนุญาตทำการบันทึกเสียงได้ และหลังจากการทำการสนทนากลุ่มเรียบร้อยแล้วให้สรุปประเด็นตามหัวข้อที่สนทนากลุ่มแก่สมาชิกที่ร่วมสนทนากลุ่มย่อยและนำมาสรุปข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการบริหารงานวิชาการ พบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

ทรงเพชร ใจทน (2551) วิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กในอำเภอพาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 2 ผลการวิจัยพบว่าการบริหารวิชาการด้านหลักสูตรมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก แนวทางการพัฒนา คือ สถานศึกษาควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ชี้ให้ผู้เรียนเป็นสำคัญด้านงานการประเมินผลการเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก แนวทางการพัฒนาคือการวัดผลประเมินผลการเรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาและควรมีการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ให้ครบทั้ง 8 สาระการเรียนรู้ ด้านการบริหารงานด้านการนิเทศภายในมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง แนวทางการพัฒนา คือ ให้ผู้บริหารทำการนิเทศภายในอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อติดตามการปฏิบัติงานด้านอื่น ๆ ด้วย และให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนการปฏิบัติงานในการนิเทศภายในส่วนงานวิจัยและพัฒนามีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง แนวทางการพัฒนา คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนและสถานศึกษาควรจัดหางบประมาณมาส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากรทำการวิจัยในชั้นเรียนอย่างสม่ำเสมอ

สุวิทย์ สุทาลา (2552) วิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการโรงเรียนการศึกษาพิเศษภาคเหนือตอนบน สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กระทรวงศึกษาธิการ พบว่า โรงเรียนการศึกษาพิเศษ ภาคเหนือตอนบน มีสภาพการบริหารงานวิชาการทั้งในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก การบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ พบปัญหามากที่สุดและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ คือ ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการวางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน มีการปฏิบัติตามแผนที่กำหนด และมีการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง แล้วนำผลที่พบมาปรับแก้ไขวางแผนพัฒนาต่อไป โดยทุกขั้นตอนควรเน้นการมีส่วนร่วม

สายหยุด ประกิตะ (2552) วิจัยเรื่อง สภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 6 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก 10 ด้าน และระดับปานกลาง 2 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น

สังคม สมฤทธิ์ (2552) ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนภูซางวิทยาคม อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา ผลการวิจัยพบว่า ด้านหลักสูตรสถานศึกษาในภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ ครูผู้สอนขาด

ความรู้ความเข้าใจ เรื่องการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ พบว่า ในภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ ครูผู้สอนไม่เปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนรู้โดยยังจัดการเรียนการสอนแบบเดิม ๆ และยังไม่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านสื่อวัตกรรมการเรียนรู้ พบว่าในภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ การผลิตสื่อวัตกรรมการเรียน พบว่า ในภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลและการเทียบโอน ผลการศึกษาด้านการนิเทศภายในพบว่า ในภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ ขาดการวางแผนในการกำหนดนโยบายการนิเทศด้านการวิจัยชั้นเรียน พบว่า ในภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ ครูและบุคลากรในสถานศึกษาไม่มีความรู้ความเข้าใจการทำวิจัยในชั้นเรียน ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา พบว่า ในภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับใด ปัญหาที่พบมากที่สุดคือการจัดโครงสร้างสถานศึกษาเพื่อรองรับการจัดระบบการประกันคุณภาพภายในไม่ชัดเจน ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ พบว่าในภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ การจัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งเรียนรู้แก่ครูและสถานศึกษาอื่นที่จัดการศึกษาในบริเวณใกล้เคียงด้านการแนะแนวการศึกษา พบว่า ในภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาที่พบมากที่สุดคือ การสร้างเครือข่ายการแนะแนวการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษาด้านการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน พบว่า ในภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานด้านวิชาการของสถานศึกษา ด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถาบันอื่น พบว่า ในภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวและองค์กรอื่นด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร พบว่า ในภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ การสำรวจความต้องการในการได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการของบุคคลครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

สมถวิล ศรีจันทร์วิโรจน์ (2553) ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารสถานศึกษา สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัย

พบว่า 1) ผลการศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสมุทรปราการ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แต่ละด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการบริหารงบประมาณ รองลงมา คือ ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการบริหารวิชาการ

2) ผลการศึกษาค้นคว้าการบริหารสถานศึกษาสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า โดยภาพรวมมีปัญหายุ่งยากอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่าแต่ละด้านมีปัญหายุ่งยากอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารงบประมาณ รองลงมา คือ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารบุคคลและด้านการบริหารทั่วไปตามลำดับ

มงคลทิพย์ ใจอินผล (2554) ศึกษาการดำเนินงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารได้อบรมในเรื่องการนำหลักสูตรไปใช้แก่ครูและบุคลากร ผู้บริหารมีการประชุมคณะครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจในเรื่องหลักสูตร และส่งเสริมให้ครูพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ผู้บริหารได้ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงสภาพชุมชนและท้องถิ่น ผู้บริหารได้แนะนำให้ครูนำทรัพยากรท้องถิ่นมาจัดทำสื่อการเรียนการสอน รวบรวมแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และนักเรียนมีส่วนร่วมในการใช้สื่อ ผู้บริหารได้จัดให้มีสมมุติบทที่ผลการนิเทศมีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ นอกจากนี้ ปัญหาที่พบได้มีครูส่วนน้อยเสนอว่าผู้บริหารขาดการกำกับ ติดตามการนิเทศภายในอย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบ รวมถึงผู้นิเทศไม่ได้เน้นนิเทศด้านงานวิชาการและไม่ได้ปฏิบัติตามแผนการนิเทศที่วางไว้ เนื่องจากอัตราส่วนของครูนิเทศและพื้นที่รับผิดชอบมีมากเกินไป

ภานุวัฒน์ กมล (2554) วิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัด เทศบาลเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน แล้วเรียงอันดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้และด้านการวัดผลและประเมินผล การเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี จำแนกตามประสบการณ์ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยภาพรวมแตกต่างกัน ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

พบว่าโรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดใหญ่มีการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

พัชราภรณ์ โตแก้ว (2555) ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี ผลการวิจัย พบว่า 1. การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรีโดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยคือด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้รองลงมาคือด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น ด้านการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน ด้านการแนะแนวการศึกษา และด้านการนิเทศการศึกษา 2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรีจำแนกตามเพศโดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 3. ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรีจำแนกตามระดับการศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 4. ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรีจำแนกตามประสบการณ์การทำงานโดยภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สุณิสา ถิ่นชนนง (2555) ศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง เขต 1 จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง เขต 1 จังหวัดชลบุรี โดยรวมรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงอันดับจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ด้านการนิเทศการศึกษา และด้านการแนะแนวการศึกษา 2) ผลการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง เขต 1 จังหวัดชลบุรีจำแนกตามสถานภาพการสอนโดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 3) ผลการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง เขต 1 จังหวัดชลบุรี จำแนกตามประสบการณ์ในการสอนโดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ศุริยา ชาวสวน (2556) ศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารงานวิชาการในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในกลุ่มนครชัยบุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาการบริหารงานวิชาการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในกลุ่มนครชัยบุรินทร์โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 2) การเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานวิชาการในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในกลุ่มนครชัยบุรินทร์จำแนกตามเขตพื้นที่ของสถานศึกษา โดยภาพรวมพบว่าไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 ด้าน คือ ด้านการจัด ส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นและด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 3) แนวทางแก้ปัญหาการบริหารงานวิชาการในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในกลุ่มนครชัยบุรินทร์ มีดังนี้ สถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาบุคลากร เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์เชิงวิชาการให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน และพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนให้หลากหลาย ประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย เพื่อการพัฒนาวิชาการด้านการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยรวมถึงจัดตั้ง และพัฒนาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นและแรงจูงใจให้ชุมชนเห็นความสำคัญและเข้าร่วมกิจกรรมของสถานศึกษาและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีการส่งเสริมการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาการพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐานและการดำเนินการนิเทศการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบที่หลากหลายที่หลากหลายและเหมาะสมกับสถานศึกษา เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลการนิเทศการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบที่หลากหลายและเหมาะสมกับสถานศึกษา เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลการนิเทศให้แก่ผู้เกี่ยวข้อง และนำผลการนิเทศมาปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาและหน่วยงานอื่นในการปรับปรุงและพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะการนำเสนอเผยแพร่ผลงาน ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

หทัย ศิริพิน (2558) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนบ้านกระทุ่มล้ม (นครรายบุรีประสิทธิ์) ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบ้านกระทุ่มล้ม (นครรายบุรีประสิทธิ์) พบว่าด้าน 1) ด้านการพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น ควรมีการพัฒนาหลักสูตร

ท้องถิ่นที่ชัดเจนและสอดคล้องกับท้องถิ่น 2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ควรพัฒนาเรื่อง การขาดแคลนบุคลากร สื่อ อุปกรณ์ต้องพร้อม และควรพัฒนานักเรียนให้อ่านออก เขียนได้ 3) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาควรมีการจัดการอบรมให้ความรู้กับ คณะครูในเรื่องของงานวิจัย 4) ด้านการจัดระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของ สถานศึกษา ควรมีคู่มือปฏิบัติงานเพื่อสื่อสารให้คณะครูทุกคนเข้าใจ จัดระบบงานวิชาการให้ชัดเจน 5) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ควรมีสื่อให้พร้อมใช้งานและจัดหาสื่อให้ครู ได้ใช้ตรงกลุ่มสาระการเรียนรู้และศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากระบวนการเรียนการ สอนโดยใช้วงจรคุณภาพ (Deming Cycle) ดังต่อไปนี้

แก้วใจ แสนโสม (2551) ศึกษาการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กนอกระบบบ้านหนองนกเขียนโดยการ ใช้วงจรคุณภาพเดิม และการวางแผนแบบมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก โดยการประยุกต์ใช้วงจรคุณภาพเดิม (PDCA) และการวางแผนแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาตาม วงจรเพิ่มขึ้น และมีผลทำให้การดำเนินงานของศูนย์เด็กเล็กมีคุณภาพอยู่ในระดับดี ผ่านเกณฑ์ มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กนอกระบบ

ประสิทธิ์ ดันมี (2551) ศึกษาการพัฒนางานวิชาการโดยใช้วงจรคุณภาพเดิม (PDCA) ของโรงเรียนบ้านวังรวก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนางานวิชาการโดยใช้กระบวนการบริหารงานวงจรคุณภาพ (Deming Cycle: PDCA) ของโรงเรียนบ้านวังรวก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์เขต 1 ได้ผลดังนี้

1. ขั้นเริ่มวางแผน (P) เริ่มจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT Analysis) แล้วจึงกำหนดวัตถุประสงค์การพัฒนางานวิชาการ ได้ว่าเพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนปีการศึกษา 2549 สูงกว่าปีการศึกษา 2548 แล้วได้แนวทางพัฒนางานวิชาการ กำหนด เป็นวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์

2. ขั้นร่วมดำเนินการ (D) มีการให้ครูศึกษาดูงาน การเข้ารับการประชุมอบรมการจัดทำ ผลงานวิชาการ สนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อ การเรียนการสอน และได้เครื่องมือวิจัยในการเก็บข้อมูล

3. ขั้นร่วมประเมินผล (C) นักเรียนตอบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองนักเรียนตอบแบบสอบถามความพึงพอใจ

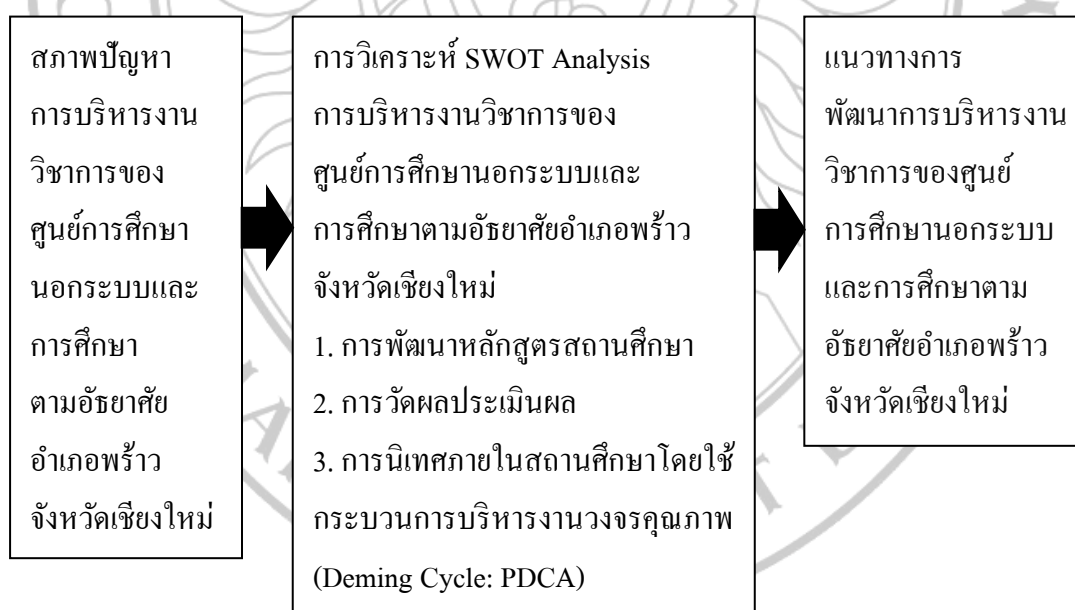
4. ขั้นร่วมปรับปรุง (A) ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการตรวจสอบรายงานผลการพัฒนา งานวิชาการ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และได้แนวทางการปรับปรุงการพัฒนางาน วิชาการเพื่อนำไปใช้ในการวางแผนในปีต่อไป

หลังจากได้พัฒนางานวิชาการโดยใช้วงจรคุณภาพ (Deming Cycle: PDCA) ของโรงเรียนบ้านวังรวก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขตเพชรบูรณ์ เขต 1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของปีการศึกษา 2549 สูงกว่าปีการศึกษา 2548

พรสวรรค์ ศิริวัฒน์ (2552) ศึกษาการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดโดยใช้หลักการบริหารวงจรคุณภาพเดมมิง (PDCA) โรงเรียนบ้านโชนาสาม อำเภอปราสาท สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีนครเขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจและเกิดทักษะในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดและมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดสูงกว่าก่อนการพัฒนา

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน ซึ่งในบริหารงานวิชาการนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นคนขับเคลื่อนกระบวนการบริหารให้เป็นไปอย่างเหมาะสม ต้องมีการร่วมมือกันทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู บุคลากร นักเรียนและผู้ที่มีส่วนได้เสียกับสถานศึกษา เพื่อที่จะทำให้งานวิชาการสามารถเดินต่อไปได้อย่างมีแบบแผนและมีคุณภาพ โดยการใช้วงจรคุณภาพ (Deming Cycle) เข้ามาช่วยในการบริหารงานวิชาการอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งต้องอาศัยขอบข่ายการทำงานที่ชัดเจน อันจะส่งผลให้การบริหารงานวิชาการมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

ภาพที่ 2.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มุ่งศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการ และเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยจึงใช้วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์การบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้กระบวนการบริหารงาน วงจรคุณภาพ (Deming Cycle: PDCA)

ขั้นตอนที่ 3 การเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

1. การกำหนดผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 คน ผู้รับผิดชอบงานวิชาการ จำนวน 1 คน ครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล จำนวน 3 คน ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” จำนวน 1 คน จำนวนทั้งสิ้น 6 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นเครื่องมือที่ใช้ประกอบในการสัมภาษณ์สภาพการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ได้กำหนดกรอบสัมภาษณ์เป็นหลักเบื้องต้นไว้ดังนี้ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการวัดผลประเมินผล และด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา

3. การสร้างเครื่องมือ

3.1 ศึกษากรอบแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา คู่มือการดำเนินงานหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง พุทธศักราช 2555) คู่มือการพัฒนาหลักสูตรสำหรับครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (ฉบับปรับปรุง) และสภาพการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ วิเคราะห์และสร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ในด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการวัดผลประเมินผลการศึกษา และด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา

3.2 สร้างแนวประเด็นการสัมภาษณ์ที่ต้องการสัมภาษณ์ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการวัดผลประเมินผลการศึกษา และด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา

3.3 จัดพิมพ์แนวทางกรอบการสัมภาษณ์ฉบับร่างแล้วนำเสนอแบบสัมภาษณ์ฉบับร่าง ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบแก้ไขสำนวนภาษา ความครอบคลุมของเนื้อหา และความถูกต้อง

3.4 ปรับปรุงคำถามตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

3.5 จัดพิมพ์เป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยจัดทำบันทึกข้อความเสนอบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อประสานการขออนุญาตผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว ในการทำวิจัยกับผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

4.2 ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์จำนวน 6 คน

4.3 นำผลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาจัดหมวดหมู่ตามประเด็น และเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์การบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพริ้วจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้กระบวนการบริหารงานวงจรคุณภาพ (Deming Cycle: PDCA)

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในขั้นตอนที่ 1 มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพริ้ว จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้กระบวนการบริหารงานวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) ตามขั้นตอนดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในวิเคราะห์ข้อมูล

ตารางการวิเคราะห์ข้อมูล

2. การสร้างเครื่องมือ

2.1 นำผลที่ได้จากการการสัมภาษณ์ในขั้นตอนที่ 1 ทำการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพริ้ว จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้กระบวนการบริหารงานวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) โดยอาศัยองค์ประกอบของความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารงานวิชาการ มาจัดทำกรเรียบเรียงข้อมูล และสร้างตารางการวิเคราะห์ข้อมูล

2.2 ตรวจสอบความถูกต้องของตารางวิเคราะห์ข้อมูล

2.3 นำตารางการวิเคราะห์ข้อมูลให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบว่าตรงประเด็นที่ต้องการศึกษาและวัดครอบคลุมได้ทั้งหมด

2.4 ปรับปรุงตารางการวิเคราะห์ข้อมูลตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามตารางวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้กระบวนการวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) และให้ข้อเสนอแนะด้วยวิธีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT Analysis) ตามหัวข้อโดยการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ขั้นตอนที่ 3 การเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

1. ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในขั้นตอนนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการ และคณะครูของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 23 คน และศึกษานิเทศก์สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 คน รวมเป็น 24 คน

2. วิธีดำเนินการ

2.1 ทำการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อวิพากษ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการวัดผลประเมินผล และด้านกรณีศึกษาในสถานศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

2.2 นำร่างแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ไปตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมทางภาษา สอดคล้องกับประเด็นที่ศึกษา และครอบคลุมสิ่งที่ต้องการศึกษาหรือไม่ โดยให้บุคคลดังต่อไปนี้เป็นผู้ตรวจสอบ 1) ศึกษานิเทศก์ สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดเชียงใหม่ 2) ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ 3) ครูผู้รับผิดชอบงานการศึกษาขั้นพื้นฐานของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ จากนั้นผู้วิจัยนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้แบบบันทึกการประชุมเชิงปฏิบัติการในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และตั้งวิเคราะห์เนื้อหา

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ วิเคราะห์ และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการนิเทศภายในสถานศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาศภาพการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการนิเทศภายในสถานศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้กระบวนการบริหารงานวงจรคุณภาพ (Deming Cycle)

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการนิเทศภายในสถานศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาศภาพการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

ผลจากการศึกษาเอกสาร

1. โครงสร้างการบริหารการศึกษา

จากการศึกษาเอกสารวิเคราะห์ได้ว่ากระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ มีฐานะเป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในรูปแบบการศึกษานอกระบบ ซึ่งรูปแบบการศึกษานอกระบบเป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา

โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่มศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

โครงสร้างการบริหารการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ มีผู้อำนวยการเป็นหัวหน้าสถานศึกษา มีอำนาจในการบังคับบัญชา ควบคุมการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีคณะกรรมการสถานศึกษามีหน้าที่ให้คำแนะนำ และแบ่งโครงสร้างการบริหารงานออกเป็น 3 กลุ่มงาน คือ กลุ่มอำนวยการ กลุ่มงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และกลุ่มภาคีเครือข่ายและกิจการพิเศษ ดังนี้

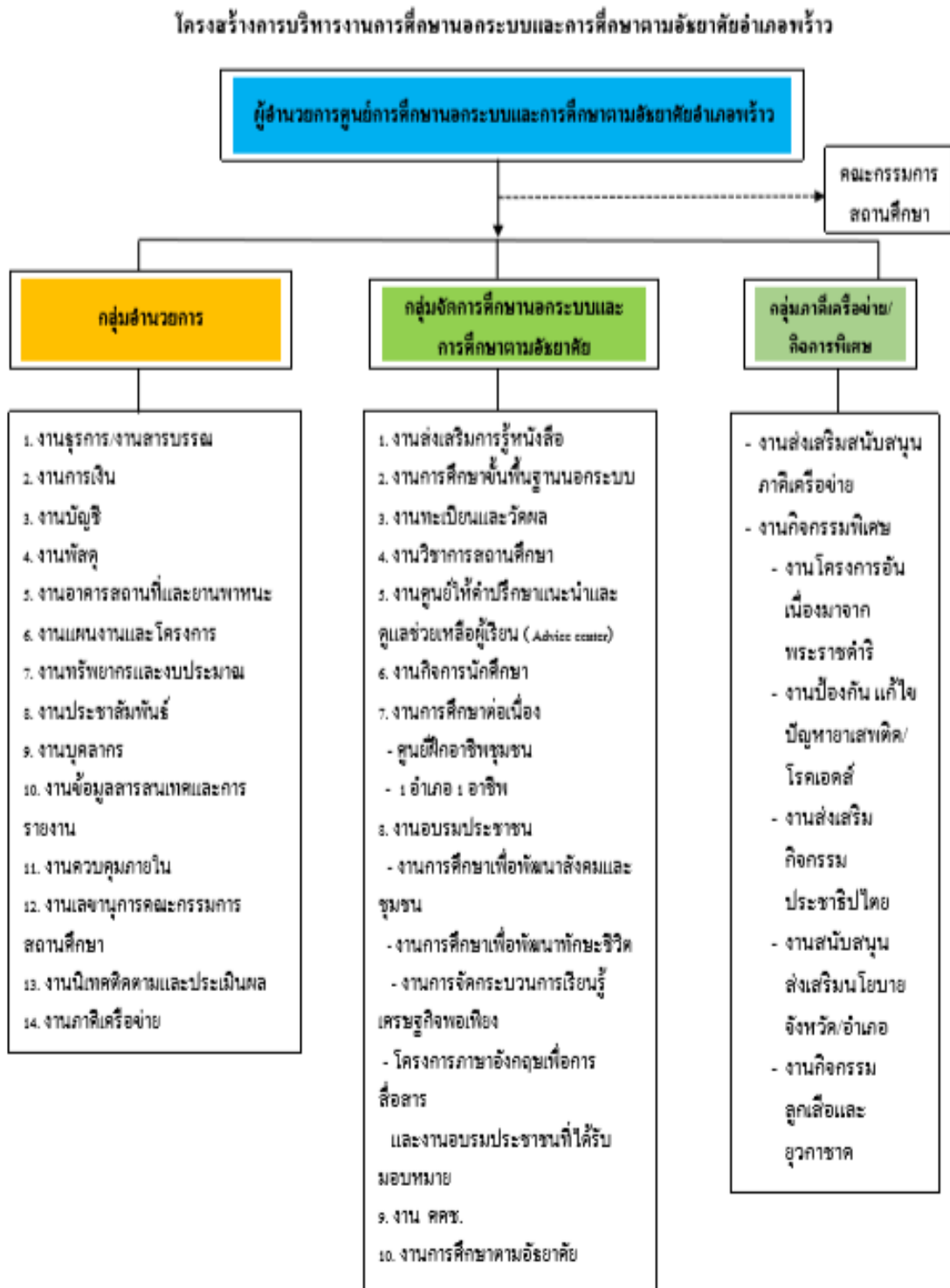
1.1 กลุ่มงานวิชาการ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ได้จัดไว้ในกลุ่มจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นกลุ่มงานที่มีงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน งานวิชาการ งานวัดผลประเมินผล งานการศึกษาต่อเนื่อง งานอบรมประชาชน งานศูนย์การเรียนรู้ชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” และงานการศึกษาตามอัธยาศัย

1.2 กลุ่มงานการเงิน ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ได้จัดไว้ในกลุ่มอำนวยการ ซึ่งได้รวบรวมงานไว้ดังต่อไปนี้ งานธุรการ งานการเงิน งานบัญชี งานทรัพยากรและงบประมาณ

1.3 กลุ่มงานบุคคล ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ได้จัดไว้ในกลุ่มอำนวยการ

1.4 กลุ่มงานบริหารทั่วไป ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ได้จัดไว้ในกลุ่มอำนวยการ งานพัสดุ งานอาคารสถานที่และยานพาหนะ งานแผนงานและโครงการ งานนิเทศ งานอำนวยการ งานคณะกรรมการสถานศึกษา งานประชาสัมพันธ์ และกลุ่มงานภาคีเครือข่าย กิจกรรมพิเศษ

โครงสร้างการบริหารการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว มีรายละเอียดดังภาพที่ 4.1

ภาพที่ 4.1 โครงสร้างการบริหารงานการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว

ที่มา: ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่, 2561

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว มีข้าราชการครู บุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานประจำอยู่ จำนวน 35 คน โดยสามารถจำแนกประเภทตำแหน่ง รายละเอียดดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนบุคลากรปฏิบัติงาน จำแนกประเภทตามตำแหน่ง

ประเภท/ตำแหน่ง	จำนวน (คน)				
	ต่ำกว่าป.ตรี	ป.ตรี	ป.โท	ป.เอก	รวมจำนวน
ผู้บริหารสถานศึกษา	-	-	1	-	1
ข้าราชการครู	-	1	-	-	1
บุคลากรทางการศึกษา	-	-	-	-	-
ลูกจ้างประจำ	1	-	-	-	1
พนักงานราชการ	1	26	1	-	28
บรรณารักษ์อัตราจ้าง	-	1	-	-	1
อัตราจ้าง	-	3	-	-	3
รวมจำนวน	2	31	2	-	35

ที่มา: ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่, 2561, น. 10

2. เขตบริการการศึกษาในการบริหารงานวิชาการ

เขตบริการการศึกษาในการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว มีสภาพอยู่ 2 บริบท คือ 1) สภาพเขตบริการการศึกษาในพื้นที่ราบ โดยมี “ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล” เป็นห้องเรียนในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียน และ 2) สภาพเขตบริการการศึกษานบนพื้นที่สูง โดยมี “ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” (ศษช.) เป็นห้องเรียนในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียน ซึ่งศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” (ศษช.) มีบทบาท ภารกิจ หน้าทีความรับผิดชอบและข้อมูลรายละเอียดดังนี้

2.1 ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

เป็นหน่วยจัดกิจกรรมการเรียนรู้การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่ตั้งอยู่ในระดับตำบล/แขวง หลักการทำงานของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล คือการยึดชุมชนเป็นฐานในการดำเนินงานและการจัดการเรียนรู้โดยใช้ต้นทุน

ของชุมชน เช่น อาคาร สถานที่ แหล่งวิทยาการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม ประเพณี มีการประสานเครือข่ายในชุมชนร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนในชุมชน/สังคมเข้ามามีส่วนร่วมเป็นภาคีเครือข่ายในการดำเนินกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล ทั้งในฐานะผู้ให้บริการ ผู้รับบริการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา บูรณาการกระบวนการเรียนรู้ และจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน มีคณะกรรมการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลที่เป็นคนในชุมชน ให้การส่งเสริม สนับสนุน ติดตามดูแลและร่วมประเมินผลการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล มีวัตถุประสงค์ 4 วัตถุประสงค์ ดังนี้

- 1) เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้ประชาชนได้รับการศึกษาตลอดชีวิตอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ
- 2) สร้างและขยายภาคีเครือข่ายในการมีส่วนร่วมการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในชุมชน
- 3) ส่งเสริม สนับสนุนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของภาคีเครือข่าย
- 4) ประสานและเชื่อมโยงการดำเนินงานจัดการศึกษาร่วมกับหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน

กิจกรรมหลักของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล มีการปรับบทบาทภารกิจให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลและบริบทของพื้นที่ ตลอดจนรองรับการเป็นประชาคมอาเซียนมากขึ้น ภายใต้การขับเคลื่อนการดำเนินงาน 4 ศูนย์เรียนรู้ ดังนี้

1) ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่ (Information Center) เป็นศูนย์กลางการส่งเสริม จัดกระบวนการการเรียนรู้ และหน่วยประสานงานแหล่งเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภายในชุมชน ดำเนินงานร่วมกับกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร มีหน้าที่

- 1.1) พัฒนาระบบฐานข้อมูล และสารสนเทศระดับชุมชนให้ครบถ้วน ถูกต้อง ทันสมัย
- 1.2) จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล และแผนปฏิบัติการประจำปี

1.3) นำเสนอความรู้ข้อมูล ข่าวสารสารสนเทศของชุมชนให้ถูกต้องและทันสมัย

2) ศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยตำบล (Opportunity Center) เพื่อสร้างการเรียนรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข โดยเฉพาะสิทธิและหน้าที่ในระบอบประชาธิปไตยบูรณาการความร่วมมือกับคณะกรรมการการเลือกตั้ง มีหน้าที่ดังนี้

2.1) ประสานความร่วมมือ ในแนวราบกับภาคีเครือข่าย

2.2) เชื่อมโยงรูปแบบการให้บริการของหน่วยงานภาคีเครือข่ายกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

2.3) พัฒนาระบบเทคโนโลยี สารสนเทศ และการสื่อสาร

3) ศูนย์จิตที่ลชุมชน (Learning Center) ซึ่งบริหารจัดการฐานข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และชุมชน เพื่อให้มีความรู้และรับรู้ที่เท่าทันปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกยุคดิจิทัลมีหน้าที่ดังนี้

3.1) ออกแบบกิจกรรม/โปรแกรมการศึกษาที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

3.2) จัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายในชุมชนดังต่อไปนี้ การส่งเสริมการรู้หนังสือ การศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้น พื้นฐานการศึกษาต่อเนื่อง แบ่งเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ (ดำเนินการเป็นลำดับแรก) การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน การศึกษาตามอัธยาศัย ดำเนินการส่งเสริมการ อ่าน และจัดบริการสื่อ

4) ศูนย์การศึกษาตลอดชีวิตชุมชน (Community Center) ทำการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบการศึกษา และการศึกษาตามอัธยาศัยให้มีคุณภาพที่สอดคล้องกับนโยบายทางการศึกษา โดยยึดชุมชนเป็นฐานในการดำเนินงาน มีศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลเป็นผู้ประสานงานและอำนวยความสะดวก

บทบาทหน้าที่ของหัวหน้า/ครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2553)

1) การวางแผน

1.1) จัดทำฐานข้อมูลชุมชน

1.2) จัดทำแผนพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

1.3) จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี

2) การจัดและส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

2.1) จัดและส่งเสริมการศึกษานอกระบบ ดังนี้ การส่งเสริมการรู้หนังสือ การศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาต่อเนื่อง

2.2) จัดและส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย ดังนี้ ส่งเสริมการอ่าน จัดและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ บริการข่าวสารข้อมูล และสื่อทุกประเภท จัดและส่งเสริมกิจกรรมห้องสมุดประชาชนตำบล ห้องสมุดชุมชน มุมหนังสือบ้าน

3) บริการการเรียนรู้ในชุมชนร่วมกับภาคีเครือข่าย

3.1) ศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

3.2) ชมรมคุ้มครองผู้บริโภค ร่วมกับสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภค

3.3) ศูนย์การเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information Communication Technology: ICT) ชุมชน ร่วมกับกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจ และสังคม

3.4) มุมวิทยาศาสตร์เพื่อชีวิต ร่วมกับสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

3.5) หน่วยแพทย์เคลื่อนที่ ร่วมกับโรงพยาบาล สถานีอนามัย

3.6) ธนาคารเคลื่อนที่

3.7) การป้องกันบรรเทาสาธารณภัย ร่วมกับกรมป้องกันบรรเทาสาธารณภัย

3.8) อำเภอเคลื่อนที่ร่วมกับอำเภอ

4) สร้างและพัฒนาภาคีเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน โดยการประสานขอความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย องค์กรชุมชนผู้รู้ ผู้ทรงคุณวุฒิ ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อร่วมเป็นอาสาสมัครการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อาสาสมัครส่งเสริม การอ่าน เป็นต้น

5) ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่แผนงาน โครงการ กิจกรรมและผลการดำเนินงานของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลในรูปแบบต่าง ๆ

6) รายงานผลการปฏิบัติงาน

6.1) รายงานข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามแบบและระยะเวลาที่กำหนด

6.2) รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

ปัจจุบันศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลซึ่งเป็นเขตบริการการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพัว มีจำนวนทั้งสิ้น 11 แห่ง รายละเอียดดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลและจำนวน
นักศึกษาในปีการศึกษา 2561

ที่	ชื่อ กศน.ตำบล	จำนวนนักศึกษา ปีการศึกษา 2561 (ระดับ)			รวม (คน)
		ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา ตอนต้น	มัธยมศึกษา ตอนปลาย	
1	กศน.ตำบลโหล่งขอด	11	31	46	88
2	กศน.ตำบลแม่ป๋ม	7	38	41	86
3	กศน.ตำบลน้ำแพร่	4	14	32	50
4	กศน.ตำบลแม่แว่น	0	35	57	92
5	กศน.ตำบลเวียง	18	26	39	83
6	กศน.ตำบลสันทราย	8	43	33	84
7	กศน.ตำบลบ้านโป่ง	24	19	33	76
8	กศน.ตำบลเขื่อนผาก	33	22	34	89
9	กศน.ตำบลทุ่งหลวง	14	18	19	51
10	กศน.ตำบลป่าไผ่	5	29	50	84
11	กศน.ตำบลป่าค้อ	16	30	43	89

ที่มา: ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว, 2561

2.2 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง”

ความเป็นมาของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” เมื่อปี พ.ศ. 2523 กรมการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) ในขณะนั้นได้จัดตั้งศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา (ศชช.) ขึ้นโดยส่งครูอาสา หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า ครูคอย 1-2 คน เข้าไปฝังตัวพักอยู่กับประชาชนในชุมชนและมีการสร้างอาคารขนาดเล็กเรียกว่า อาศรม ด้วยวัสดุท้องถิ่นเพื่อให้บริการการศึกษาและพัฒนาชุมชนแก่ผู้ใหญ่ในเวลากลางคืนและสอนเด็กตั้งแต่อนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ 6 ในตอนกลางวัน มุ่งให้สามารถช่วยเหลือตนเองและเป็นพลเมืองดีของชาติ ซึ่งโครงการศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขานี้ได้รับรางวัลจากองค์การยูเนสโกเมื่อปี พ.ศ. 2537 ในฐานะที่เป็นแนวคิดใหม่ในการจัดการศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นพื้นฐาน ซึ่งมีการขยายเปิดตามชุมชนทั่วกันดารถึง 773 แห่ง ต่อมาในปี พ.ศ. 2535 สมเด็จพระศรีนครินทร์ทราบรมราชชนนี ได้ทรงอ่านหนังสือพิมพ์และทรงพบจดหมายของครูอาสาสมัคร คนหนึ่งที่ ศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขาบ้านใหม่

ห้วยหวาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน บรรยายความยากลำบากในการเป็นครูคอยในถิ่นกันดาร และขอรับการสนับสนุนสื่อการเรียนการสอน และสิ่งของเครื่องใช้ในอาศรมศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา พระองค์ทรงมีความสนพระทัยที่จะพระราชทานความช่วยเหลือ จึงมอบหมายให้นายบุญรัตน์ วัฒวรรณ หัวหน้าคณะทำงานส่วนพระองค์ไปสำรวจหาข้อมูลเพื่อให้ความช่วยเหลือ จึงพระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์ 80,000 บาท ให้สร้างอาคารขึ้นใหม่ และต่อมาได้พระราชทานความช่วยเหลือ และทรงรับศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขาทุกแห่งไว้ในพระอุปถัมภ์ในปี พ.ศ. 2539 กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้ตระหนักถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ท่าน จึงได้กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ขอพระราชทานชื่อของศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานชื่อใหม่ว่า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” ซึ่งเป็นพระราชสมัญญานามของพระองค์ท่าน “แม่ฟ้าหลวง” หรือ “สมเด็จพระย่า” แต่ชื่อย่อยังใช้ ศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขาเหมือนเดิม การจัดการศึกษาสำหรับชุมชนบนพื้นที่สูงหรือเดิมเรียกว่า ศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา หรือจะพูดง่าย ๆ และพูดจนติดปากว่า “การศึกษาชาวเขา” ไม่ว่าจะพูดในลักษณะใดงานที่ดำเนินการก็คือการให้บริการด้านการศึกษาสำหรับประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบนพื้นที่สูงซึ่งประกอบด้วยประชากรหลายเผ่าพันธุ์และหลายเชื้อชาติ วิธีการศึกษาทั้งในระบบนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ก็ไม่แตกต่างจากการจัดการศึกษาสำหรับชุมชนบนพื้นราบ แต่ถ้าพูดถึงกระบวนการการจัดการศึกษาทั้งด้านหลักการ เป้าหมายและกระบวนการที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ก็ค่อนข้างจะแตกต่างกันบ้างเพราะชุมชนบนพื้นที่สูงมีความแตกต่างกันหลาย ๆ ด้าน เช่น ความแตกต่างทางด้านภูมิประเทศ ความแตกต่างในวิถีชีวิต ความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม ความแตกต่างทางด้านการสื่อสารและการคมนาคม ดังนั้น เป้าหมาย (Goal) ของการจัดการศึกษา สำหรับชุมชนบนพื้นที่สูง จึงเป็นไปตามหลักการและกระบวนการเรียนรู้ที่ถูกกำหนดขึ้นโดยอาศัยความแตกต่างในด้านต่าง ๆ ที่กล่าวมาโดยมีรายละเอียดทั้งหลักการ เป้าหมาย และกระบวนการเรียนรู้

หลักการ

- 1) เป็นการจัดการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม
- 2) เป็นการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน
- 3) เป็นการจัดการศึกษาตลอดชีวิต

รายละเอียดของหลักการเป้าหมายและวิธีการของการจัดการศึกษา จากหลักการจัดการศึกษาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” ที่ได้กำหนดไว้ 3 ประการ คือ

1) เป็นการจัดการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคมซึ่งหมายถึงเป็นการจัดการศึกษาที่ผู้เรียนสามารถได้เรียนรู้จากวิถีการดำรงชีวิตที่เป็นปกติประจำวันในทุกเรื่อง ตั้งแต่เรื่องการกินอยู่หลับนอน การเจ็บป่วย การทำงานการพักผ่อน การสร้างความรื่นเริงบันเทิงใจ เป็นต้น

2) เป็นการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน หมายถึง การจัดการศึกษาที่สนองความต้องการของทุกคนในชุมชน สามารถแสวงหาทางเลือกและโอกาสที่จะเรียนรู้เท่าที่เวลาและโอกาสที่แต่ละคนจะสามารถเรียนรู้

3) เป็นการจัดการศึกษาตลอดชีวิต หมายถึง การเรียนรู้ที่อาศัยวิถีการทั้งในระบบนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอันเกิดจากแรงจูงในที่จะเรียนรู้ตลอดช่วงอายุของคนหนึ่งซึ่งต้องเรียนรู้ที่ทุกอย่างที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตซึ่งต้องเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาเพื่อที่จะสามารถปรับตัวและดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม

เป้าหมาย

- 1) เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน
- 2) ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง
- 3) เกิดการพัฒนาทักษะพื้นฐานมองเห็นช่องทางที่จะเรียนรู้ต่อ ๆ ไปได้
- 4) สามารถจัดการด้านสภาพแวดล้อมและทรัพยากรได้อย่างเหมาะสม
- 5) ชุมชนอยู่ในสภาพแห่งสังคมการเรียนรู้
- 6) เป็นพลเมืองดีของชาติ
- 7) สามารถธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชนชาวเผ่า

กระบวนการจัดการเรียนรู้ถือเป็นหัวใจการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” อันเป็นบทบาทหน้าที่หรือภารกิจของครูโดยตรง ซึ่งเป็นการกิจหลัก นอกจากนี้จะต้องอาศัยภารกิจรองในอันที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้การเรียนรู้ไป สู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากกระบวนการหรือวิธีการจัดการเรียนตามหลักการของ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” เป็นหลักการหรือแนวทางที่สามารถให้ผู้เรียนไปสู่เป้าหมายที่พึงปรารถนาทั้ง 7 ประการ

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” ตั้งอยู่ในชุมชนบนพื้นที่สูงที่มีพื้นที่ทุรกันดาร ดำเนินการให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชนรูปแบบ “อาศรม” มีครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” ที่เรียกว่า ครู ศสช. ปฏิบัติหน้าที่ประจำแห่งละ 1-2 คน โดยครูจะทำหน้าที่รับผิดชอบการดำเนินงานจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อชีวิตและสังคม โดยใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลางศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” จึงเป็นศูนย์บริการทางการศึกษาของ

ชุมชน โดยมีครูเป็นผู้กระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุน และจัดการศึกษาให้ทุกคนในชุมชนได้เข้ามาเรียนรู้ร่วมกัน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” มีองค์ประกอบ 5 ด้าน ดังนี้

1) ด้านกายภาพ ประกอบด้วย อาคารศูนย์การเรียนรู้ เป็นอาคารเอนกประสงค์ เป็นทั้งห้องสมุด ห้องเรียนและที่พักครู มีความมั่นคง แข็งแรง เหมาะสมต่อการจัดกิจกรรม บริเวณภูมิทัศน์ภายนอก รั้วรั้น สวยงาม เป็นระเบียบ จัดมุมต่าง ๆ ภายใน ภายนอกอย่างเหมาะสม มีลานกิจกรรม/สนามเด็กเล่น มีแปลงพืชผักสวนครัวและโรงเรือนเลี้ยงสัตว์

2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” (ศทช.) จะเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของชุมชน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ด้วยบริการสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีวัสดุอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมเพียงพอ และมีรูปแบบการจัดกิจกรรมน่าสนใจ หลากหลาย ขอบข่ายในการให้บริการมีดังนี้

- 2.1) เตรียมความพร้อมสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน
- 2.2) ส่งเสริมการรู้หนังสือสำหรับเด็กและผู้ใหญ่
- 2.3) จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กวัยเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 2.4) จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับเยาวชนและผู้ใหญ่วัยแรงงาน
- 2.5) จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต
- 2.6) จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน
- 2.7) จัดการศึกษาตามอริยาสัย

3) ด้านบุคลากร ครู ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” ผู้ทำหน้าที่จัดการศึกษาประจำที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” ต้องเป็นผู้มีอุดมการณ์และศรัทธาในการเป็นครู มีความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรม มีทักษะในการจัดการเรียนการสอน และการผลิตสื่อการเรียนการสอน มีการพัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่อง ใฝ่หาความรู้อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งรับผิดชอบดำเนินงาน ดังนี้

- 3.1) สำรวจข้อมูลหมู่บ้านเพื่อเป็นข้อมูลในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- 3.2) เป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้บริการทางการศึกษากับกลุ่มเป้าหมายอย่างเหมาะสมกับสภาพและข้อจำกัดของผู้เรียน ดังนี้
 - 3.2.1) จัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนก่อนวัยเรียนและการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 3.2.2) จัดการเรียนรู้ให้กับผู้ไม่รู้หนังสือ
 - 3.2.3) จัดการเรียนรู้ด้านการพัฒนาอาชีพให้กับผู้สนใจในชุมชนโดยการสำรวจปัญหา/ความต้องการในชุมชน

3.2.4) จัดการเรียนรู้ด้านการพัฒนาทักษะชีวิตโดยการจัดทำโครงการต่าง ๆ ให้ความรู้กับชุมชน เช่น การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม/ประชาธิปไตย

3.3) ประสานงานกับผู้นำชุมชนเครือข่ายท้องถิ่นในการจัดกิจกรรม

3.4) ร่วมประชุมกับชุมชน

3.5) แนะนำให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ แก่ชุมชน

4) ด้านการบริหารจัดการ การบริหารงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” เป็นไปตามโครงสร้างที่กำหนด โดยมีคณะกรรมการเป็นผู้ประสานงาน ช่วยเหลือ มีแผนการปฏิบัติงานประจำปีและประจำเดือน โดยกำหนดให้ครูส่งแผน/ผลการปฏิบัติงาน ประจำเดือนทุกเดือนให้

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” มีคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีคณะกรรมการหมู่บ้าน และมีคณะกรรมการจัดทำอาหารกลางวันให้ผู้เรียน และกำหนดให้มีการสรุปและรายงานผลการปฏิบัติงานและกิจกรรมไตรมาสละ 1 ครั้ง มีการตรวจสอบการทำงานโดยครูนิเทศ และมีการจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

5) ด้านการบริการชุมชน ครู ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” ต้องส่งเสริมชุมชนด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านอนุรักษ์ประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรม ด้านการดูแลที่อยู่อาศัย ด้านการดูแลสุขภาพอนามัย และต้องให้บริการการศึกษาแก่ประชาชนในชุมชนอย่างทั่วถึงชุมชน (หมู่บ้าน) ขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมประเพณีของแต่ละชุมชนเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นพื้นที่ดำเนินกิจกรรม และเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีผู้นำและกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” เป็นผู้ประสานงานให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ ส่งเสริม สนับสนุนในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้รับบริการ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่, 2561) โดยมีการกำหนดดังนี้

5.1) ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนา ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง”

5.2) ชุมชนมีการพัฒนาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5.3) ชุมชนมีจิตสำนึกการพัฒนาด้านการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมชนเผ่า

5.4) ชุมชนตระหนักและให้ความสำคัญ เรื่องการดูแลสุขภาพ อนามัยของครอบครัว และสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน

5.5) มีการกำหนดกฎ กติกา ข้อบังคับของชุมชนเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนา

สำหรับการส่งเสริมและสนับสนุนศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” เพื่อให้มีการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมาย จึงมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับ ทั้งในระดับพื้นที่และส่วนกลางให้การสนับสนุน และเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน

ปัจจุบันศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว มีเขตบริการการศึกษาที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” จำนวน 10 แห่ง โดยสามารถจำแนกเป็นแต่ละหมู่บ้านและมีจำนวนนักศึกษาแยกเป็นระดับ รายละเอียดดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวนศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” และจำนวนนักศึกษา ในปีการศึกษา 2561

ที่	ชื่อ กศน.ตำบล	จำนวนนักศึกษา ปีการศึกษา 2561 (ระดับ)			รวม (คน)
		ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา ตอนต้น	มัธยมศึกษา ตอนปลาย	
1.	ศศช. บ้านห้วยทรายขาว	12	13	7	32
2.	ศศช. บ้านห้วยกันใจ	0	5	3	8
3.	ศศช.บ้านปางฟาน	32	35	7	74
4.	ศศช.บ้านอาบอตาซา	0	4	11	15
5.	ศศช.บ้านอาบอเน	0	1	0	1
6.	ศศช.บ้านขอนแก่น	2	12	6	20
7.	ศศช.บ้านปางดอย	29	14	5	48
8.	ศศช.บ้านอาเย	11	15	8	34
9.	ศศช.บ้านแม้งัดน้อย	2	0	8	10
10.	ศศช.บ้านป่าหญาไทร	3	5	5	13

ที่มา: ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว, 2561

หากรวมเขตบริการการศึกษาที่มีสภาพเป็นศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” (ศศช.) จะมีพื้นที่ทั้งสิ้นประมาณ 2,021,855 ตารางกิโลเมตร สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นป่าไม้ ภูเขา และพื้นที่ราบลุ่มบางส่วนมีแม่น้ำไหลผ่าน จำนวน 6 สาย ได้แก่ ลำน้ำแม้งัด ลำน้ำแม่โก้น ลำน้ำแม่แวน ลำน้ำแม่สระรวม ลำน้ำแม่ธาตุและลำน้ำแม่ขอด กล่าวได้ว่าอำเภอพร้าวมีแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์พอสมควรและเป็นต้นน้ำแม่สาขาหลายแหล่งที่ไหลลงสู่แม่น้ำปิงการคมนาคมเส้นทางการติดต่อ

ระหว่างอำเภอและจังหวัด มีจำนวน 4 เส้นทาง ได้แก่ 1) ทางหลวงแผ่นดินสายพริ้ว–เชียงดาว–เชียงใหม่ ระยะทาง 115 กิโลเมตร 2) ทางหลวงแผ่นดินสายพริ้ว–สันทราย–เชียงใหม่ ระยะทาง 93 กิโลเมตร 3) ทางหลวงแผ่นดินสายพริ้ว–เวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ระยะทาง 53 กิโลเมตร 4) ทางหลวงแผ่นดินสายพริ้ว–ไชยปราการ ระยะทาง 40 กิโลเมตร อาณาเขตพื้นที่ที่ทิศเหนือติดต่อกับอำเภอไชยปราการจังหวัดเชียงใหม่ ทิศใต้ติดต่อกับอำเภอสันทราย อำเภอดอยสะเก็ด อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอเวียงป่าเป้า อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย และทิศตะวันตกติดต่อกับ อำเภอเชียงดาว อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีรายละเอียดดังภาพที่ 4.2

ภาพที่ 4.2 แสดงอาณาเขตพื้นที่บริการการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอพริ้ว จังหวัดเชียงใหม่
ที่มา: ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพริ้ว จังหวัดเชียงใหม่, 2561

ประชากรส่วนใหญ่ในเขตบริการประกอบอาชีพเกษตรกรรมร้อยละ 68.72 มีพื้นที่การเกษตรทั้งสิ้น 115,777 ไร่ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าวนาปี ข้าวนาปรัง ถั่วเหลืองถั่วแดง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ลำไย มะม่วง ลิ้นจี่การเลี้ยงสัตว์ที่สำคัญ ได้แก่ โคเนื้อ กระบือ สุกร ไก่เนื้อ ไก่ไข่ และเป็ดจำนวนประชากรในเขตบริการการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพริ้ว จังหวัดเชียงใหม่

แยกชายหญิง ตามตำบลของเขตปกครองซึ่งแบ่งเป็น 11 ตำบล 109 หมู่บ้าน มีจำนวนองค์การบริหารส่วนตำบล 3 แห่ง เทศบาลตำบล 7 แห่ง รายละเอียดดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 จำนวนประชากรในเขตบริการการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ แยกชายหญิง ตามตำบล

ลำดับที่	ตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)
1.	เวียง	6	1,561	1,794	3,355
2.	ทุ่งหลวง	6	770	885	1,655
3.	ป่าดู้ม	12	2,518	2,644	5,225
4.	ป่าไผ่	10	2,256	2,226	4,482
5.	สันทราย	15	3,148	3,227	6,375
6.	บ้านโป่ง	9	1,818	1,867	3,685
7.	น้ำแพร่	8	1,620	1,696	3,316
8.	เขื่อนผาก	10	2,218	2,368	4,649
9.	แม่แวน	11	2,627	2,649	5,276
10.	แม่ป๋าย	13	3,088	3,119	6,207
11.	โหล่งขอด	9	2,306	2,257	4,563
	รวม	109	24,056	24,732	48,788

ที่มา: สำนักทะเบียนอำเภอพร้าว, 2562

3. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

จากการศึกษาเอกสารพบว่า การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือ 1) หลักสูตรแกนกลาง และ 2) หลักสูตรท้องถิ่น โดยมีกรอบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เป็นการดำเนินงานร่วมกันระหว่างสถานศึกษา ชุมชน ภาคราชการ โดยยึดหลักสูตรการศึกษาของระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง 2559) เป็นพื้นฐาน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการเรียนรู้ สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาของจังหวัด อำเภอ ชุมชน ให้เป็นไปตามปรัชญาพื้นฐานของการสถานศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน “คิดเป็น” และวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา ด้วยการวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการการพัฒนา

ระดับจังหวัด อำเภอ และชุมชน เพื่อกำหนดทิศทาง และบ่งชี้ให้เห็นอัตลักษณ์ของการพัฒนา
กำลังคนของจังหวัด อำเภอ ชุมชน นำไปสู่การจัดทำแผนการเรียนรู้ที่เหมาะสม

การบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ใช้หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2551 เมื่อวันที่ 18 กันยายน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรในการจัดการศึกษา
(สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2559) และได้ทำการปรับปรุงหลักสูตร
การศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง 2559) เนื่องจาก
หลักสูตรดังกล่าวมีการใช้ดำเนินงานมาเป็นเวลานานมา 7 ปี สมควรแก่การดำเนินการปรับปรุง
เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป การดำเนินการจัดการศึกษาที่ผ่านมา
บางส่วนยังไม่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของผู้เรียนและชุมชนอย่างชัดเจน ส่งเสริมการ
จัดการเรียนรู้ที่ใช้ข้อมูลบริบทชุมชน และทุนทางสังคมเป็นฐานในการจัดกระบวนการเรียนรู้แก่
กลุ่มเป้าหมาย ส่งเสริมการแก้ไขปัญหาทางสังคม เช่น การใช้พลังงาน การเป็นหนี้ เป็นต้น ด้วยการ
ให้การศึกษา และการจัดการเรียนรู้เพื่อนำไปปรับใช้ในวิถีการดำเนินชีวิต เป็นต้น

หลักการของหลักสูตร 1) เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นด้านสาระการเรียนรู้
เวลาเรียนและการจัดการเรียนรู้ 2) ส่งเสริมให้มีการเทียบโอนผลการเรียน 3) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้
พัฒนา และเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต 4) ส่งเสริมให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

จุดมุ่งหมายของหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียน 1) มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงงาม
และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข 2) มีความรู้พื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิต และการ
เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 3) มีความสามารถในการประกอบสัมมาอาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการ
ความถนัด และตามทันความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง 4) มีทักษะการดำเนิน
ชีวิตที่ดี และสามารถจัดการกับชีวิตชุมชน สังคมได้อย่างมีความสุขตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
5) มีความเข้าใจประวัติศาสตร์ชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดี ปฏิบัติตนตาม
หลักธรรมของศาสนา ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมี
พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 6) มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ และ
สิ่งแวดล้อม 7) เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ สามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้
และบูรณาการความรู้มาใช้ในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

กลุ่มเป้าหมายที่จัดการศึกษาของหลักสูตรคือ ประชาชนทั่วไปที่ไม่ได้อยู่ใน
ระบบโรงเรียน ระดับที่จัดการศึกษาของหลักสูตร มี 3 ระดับ ได้แก่ ระดับประถมศึกษา ระดับ
มัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

สาระการเรียนรู้ประกอบด้วย 5 สาระการเรียนรู้ ได้แก่ 1) สาระทักษะการเรียนรู้ เป็นสาระเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง การใช้แหล่งเรียนรู้การจัดการความรู้ การคิดเป็น และการวิจัยอย่างง่าย 2) สาระความรู้พื้นฐาน เป็นสาระเกี่ยวกับภาษาและการสื่อสาร คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 3) สาระการประกอบอาชีพ เป็นสาระเกี่ยวกับการมองเห็นช่องทางและการตัดสินใจประกอบอาชีพ ทักษะในอาชีพ การจัดการอาชีพอย่างมีคุณธรรม และพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคง 4) สาระทักษะการดำเนินชีวิต เป็นสาระเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สุขศึกษาพลศึกษา และศิลปศึกษา 5) สาระการพัฒนาสังคม เป็นสาระเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การเมือง การปกครอง ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี หน้าที่พลเมือง และการพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม

กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองและครอบครัวชุมชน และสังคม ส่วนมาตรฐานการเรียนรู้ประกอบด้วย มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษานอกระบบและมาตรฐานการเรียนรู้การระดับ โดยในแต่ละระดับใช้เวลาเรียน 4 ภาคเรียน ยกเว้นในกรณีที่มีการเทียบโอนผลการเรียน

ภาพที่ 4.3 โครงสร้างหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษานานาชาติ
พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง 2559)

ที่มา: สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2559

หมายเหตุ: วิชาเลือกในแต่ละระดับสถานศึกษา ต้องจัดให้ผู้เรียน เรียนรู้จากการทำ
โครงการงานอย่างน้อย 3 หน่วยกิต

การจัดหลักสูตร ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนวิชาบังคับตามที่กำหนด สำหรับวิชาเลือก
ให้ผู้เรียนเลือกเรียนได้ตามแผนการเรียนรู้เป็นรายบุคคลและหรือรายกลุ่ม โดยมีมาตรฐานการ
เรียนรู้ดังต่อไปนี้

1) มาตรฐานสาระทักษะการเรียนรู้ มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง (มฐ 1.1) การใช้แหล่งเรียนรู้ (มฐ 1.2) การจัดการความรู้ (มฐ 1.3) คิดเป็น (มฐ 1.4) การวิจัยอย่างง่าย (มฐ 1.5)

2) มาตรฐานสาระความรู้พื้นฐาน มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะพื้นฐานเกี่ยวกับภาษาและการสื่อสาร (มฐ 2.1) คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี (มฐ 2.2)

3) มาตรฐานสาระการประกอบอาชีพ มีความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดีต่องานอาชีพ มองเห็นช่องทาง และตัดสินใจที่จะประกอบอาชีพได้ตามความต้องการ และตามศักยภาพของตน (มฐ 3.1) ทักษะในอาชีพที่ตัดสินใจเลือก (มฐ 3.2) ในการจัดการอาชีพอย่างมีคุณธรรม (มฐ 3.3) ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคง (มฐ 3.4)

4) มาตรฐาน สาระทักษะการดำเนินชีวิตมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และเจตคติที่ดีเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม (มฐ 4.1) การดูแล ส่งเสริมสุขภาพอนามัย และความปลอดภัยในการดำเนินชีวิต (มฐ 4.2) ศิลปะและสุนทรียภาพ (มฐ 4.3)

5) มาตรฐาน สาระการพัฒนาสังคมมีความรู้ ความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การเมือง การปกครอง สามารถนำมาปรับใช้ในการดำรงชีวิต (มฐ 5.1) เห็นคุณค่า และสืบทอดศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข (มฐ 5.1) ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี ตามวิถีประชาธิปไตย มีจิตสาธารณะ เพื่อความสงบสุขของสังคม (มฐ 5.3) เห็นความสำคัญของการพัฒนา และสามารถพัฒนาตนเอง ครอบครัว ตนเอง ชุมชน สังคม (มฐ 5.4)

การจัดการเรียนรู้ ได้แก่ การเรียนรู้แบบพบกลุ่ม การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้แบบชั้นเรียน การเรียนรู้ทางไกล

สื่อการเรียนรู้ ได้แก่ หนังสือเรียนสิ่งพิมพ์ภูมิปัญญา/สื่อบุคคล สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่อการเรียนรู้อื่น ๆ

การเทียบโอน สถานศึกษาต้องจัดให้มีการเทียบโอนผลการเรียน หรือเทียบโอนความรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียนให้เป็นส่วนหนึ่งของผลการเรียนตามหลักสูตร

สรุปได้ว่า ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง 2559) ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ จัดการเรียนการสอน เป็น 2 ส่วน คือ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล จำนวน 11 แห่ง และศูนย์การเรียนชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” จำนวน 10 แห่ง โดยใช้หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

(ปรับปรุง 2559) เหมือนกันทั้งระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อาจแตกต่างกันในบริบทของหน้าที่ในแต่ละตำแหน่ง โดยศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล มีบทบาทหน้าที่ ภารกิจที่ต้องดำเนินการจัดกิจกรรมในระดับตำบล ส่วนศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขาแม่ฟ้าหลวง นั้น มีบทบาท หน้าที่ ภารกิจที่ต้องดำเนินการจัดกิจกรรมในระดับหมู่บ้าน แต่ด้วยสภาพบริบทของชุมชน วัฒนธรรมที่มีความต่างกัน การคมนาคม สาธารณูปโภคต่าง ๆ ที่ไม่เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนการสอนของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขาแม่ฟ้าหลวง ทำให้เกิดผลกระทบของการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง 2559)

ผลจากการศึกษาสภาพจริงจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

จากการศึกษาสภาพจริงจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 คน ผู้รับผิดชอบงานวิชาการ จำนวน 1 คน ครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล จำนวน 3 คน ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” จำนวน 1 คน จำนวนทั้งสิ้น 6 คน มีรายละเอียดดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
- ชาย	1	16.67
- หญิง	5	83.33
อายุ		
- 30 – 40 ปี	3	50.00
- 41 – 50 ปี	1	16.67
- 51 – 60 ปี	2	33.33

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน		
- ต่ำกว่า 5 ปี	1	16.67
- 5 – 10 ปี	3	50.00
- 11 – 20 ปี	2	33.33
ระดับการศึกษา		
- ปริญญาตรี	5	16.67
- ปริญญาโท	1	83.33

จากตารางที่ 4.5 แสดงว่า เจ้าหน้าที่งานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และครูผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการสอนเป็นเพศหญิง ร้อยละ 83.33 เป็นเพศชายร้อยละ 16.67 มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี มากที่สุดคือร้อยละ 50.00 รองลงมาคือ มีอายุระหว่าง 51 – 60 ปี ร้อยละ 33.33 และน้อยที่สุดคือ มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี ร้อยละ 16.67 ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน 5-10 ปี มากที่สุดร้อยละ 50.00 ระยะเวลาในการปฏิบัติงานรองลงมาคือ 11-20 ปี ร้อยละ 33.33 และน้อยที่สุดคือ ต่ำกว่า 5 ร้อยละ 16.67 ระดับการศึกษา ปริญญาตรี มากที่สุด ร้อยละ 83.33 และน้อยที่สุดคือ ปริญญาโท ร้อยละ 16.67

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 คน ผู้รับผิดชอบงานวิชาการ จำนวน 1 คน ครู ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล จำนวน 3 คน ครู ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” (ศศช.) จำนวน 1 คน จำนวนทั้งสิ้น 6 คน สรุปได้ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

1.1 หลักสูตรสถานศึกษาที่ใช้ในการบริหารงานวิชาการในเขตบริการการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 2 สภาพบริบท คือ (1) ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล และ (2) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” โดยใช้หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง 2559) ในการจัดการเรียนการสอนเหมือนกันและใช้หลักสูตรการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหลักสูตรแกนกลาง ซึ่งมีความสำคัญคือ เป็นข้อกำหนดที่ทุกสถานศึกษาต้องปฏิบัติเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด และพัฒนาให้สอดคล้องกับความคิด ความสนใจ ความต้องการของผู้เรียน

สถานศึกษา และเป็นไปตามสภาพ ปัญหาของชุมชน สังคม ถือว่าเป็นหลักสูตรที่เหมาะสมกับ
บริบทการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีโครงสร้างของหลักสูตร ดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 โครงสร้างหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช
2551 (ปรับปรุง 2559)

ที่	สาระการเรียนรู้	จำนวนหน่วยกิต					
		ประถมศึกษา		มัธยมศึกษาตอนต้น		มัธยมศึกษาตอนปลาย	
		วิชา บังคับ	วิชา เลือก	วิชา บังคับ	วิชา เลือก	วิชา บังคับ	วิชา เลือก
1	ทักษะการเรียนรู้	5		5		5	
2	ความรู้พื้นฐาน	12		16		20	
3	การประกอบอาชีพ	8		8		8	
4	ทักษะการดำเนินชีวิต	5		5		5	
5	การพัฒนาสังคม	6		6		6	
รวม		36	12	40	16	44	32
		48 นก.		56 นก.		76 นก.	
กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต		200 ชม.		200 ชม.		200 ชม.	

ที่มา: สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2559

ส่วนทางด้านหลักสูตรสถานศึกษา เป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นเพื่อตอบสนอง
เป้าหมายการพัฒนาของจังหวัด อำเภอ และชุมชน ที่ต้องสอดคล้องกับปรัชญาของสำนักงาน
การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย “คิดเป็น” โดยเป็นการนำหลักสูตรการศึกษานอก
ระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 มาเป็นฐานในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งต้อง
สัมพันธ์กับเป้าหมายของการพัฒนาจังหวัด อำเภอ และชุมชน และต้องเป็นไปตามปรัชญา วิสัยทัศน์
ของศูนย์การศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเป็นการ
พัฒนาหน่วยการเรียนรู้ ที่สัมพันธ์และสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ รวมทั้งสภาพปัญหาความ
ต้องการของผู้เรียน และชุมชน สังคม นำไปสู่การจัดการศึกษาตามหลักสูตรสถานศึกษาศึกษาในปี
พุทธศักราช 2559 ได้มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขึ้น ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาจึงได้มีการปรับปรุง
พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาแต่อย่างใด

1.2 สภาพภาระงานและความรับผิดชอบในการใช้หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง 2559) ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ทำการจัดการเรียนการสอนเป็น 2 ส่วน คือ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล จำนวน 11 แห่ง และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” จำนวน 10 แห่ง โดยใช้หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง 2559) เหมือนกันทั้งระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพียงแต่การใช้เทคนิคในการจัดการกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตร อาจแตกต่างกันไปตามบริบทของพื้นที่ ซึ่งในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล มีสัญญาณอินเทอร์เน็ต มีไฟฟ้า ครอบคลุมทุกแห่งทำให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่ เป็นไปตามหลักสูตร แต่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” ส่วนใหญ่ยังไม่มีไฟฟ้าใช้ ไม่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ต ทำให้ต้องจัดการเรียนการสอนตามบริบทในหมู่บ้าน

1.3 สภาพปัญหาในการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ได้แบ่งงานวิชาการให้อยู่ในกลุ่มจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยซึ่งงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน งานวัดผล ประเมินผล และงานวิชาการ เป็นงานที่เกี่ยวกับกลุ่มงานวิชาการโดยตรง มีผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นผู้ควบคุมดูแลการปฏิบัติงานวิชาการ มีข้าราชการทำหน้าที่นายทะเบียนและดำเนินงานในส่วนของกลุ่มงานวิชาการทั้งหมด โดยมีครูอาสาสมัครการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จำนวน 1 คน ทำหน้าที่งานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีนักวิชาการการศึกษา จำนวน 1 คน ทำหน้าที่เจ้าหน้าที่ทะเบียนและวัดผล ทั้งนี้ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ได้จัดการเรียนการสอน ในลักษณะการพบกลุ่ม โดยมีเขตบริการในการพบกลุ่ม จำนวน 11 ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล และ 10 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” รวมจำนวน 21 แห่ง

โดยในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง 2559) ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในปี พุทธศักราช 2559 มีการดำเนินงานที่เป็นกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยจัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาจัดประชุมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และบันทึกรายงานการประชุมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยมีการประชุมร่วมกันระหว่างสถานศึกษา ชุมชน และภาคีเครือข่าย ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นฐาน

เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ และส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในสถานศึกษา ชุมชน และสังคมอย่างมีความสุขและหลักสูตรสถานศึกษาผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาจัดอบรมเชิงปฏิบัติการของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างเป็นระบบถูกต้องตามหลักวิชาการมีการถอดบทเรียนขององค์ประกอบของหลักสูตรสถานศึกษาอย่างครบถ้วน และมีคุณภาพตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และความต้องการของผู้เรียน บุคคลหรือชุมชน โดยคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษา ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 2) โครงสร้างหลักสูตร (กลุ่มสาระการเรียนรู้ ขอบข่ายสาระหลัก เวลาเรียน และกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต) 3) คำอธิบายรายวิชา (โครงสร้างรายวิชา) 4) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต) 5) การจัดการเรียนรู้ และเกณฑ์การจบหลักสูตร/การผ่านช่วงชั้น ทำให้ได้คะแนนผลการประเมินคุณภาพ อีกทั้งได้มีการทบทวนการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โดยการประชุมและประเมินหลักสูตรสถานศึกษาทุก ๆ 2 ปี มีการประเมินโดยครูผู้สอน ได้ทำการพัฒนา ปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาในปี 2561 แต่ยังไม่สมบูรณ์ ซึ่งสถานศึกษาควรทำการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาจากทุก ๆ 2 ปี เป็นทุก ๆ ปี เพื่อช่วยกระตุ้นครูและบุคลากร ให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ทำให้การดำเนินการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในช่วงระยะเวลาอาจมีการเปลี่ยนแปลง ของบุคลากรในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ การพัฒนาหลักสูตรทุก ๆ ปี จะช่วยให้ คณะครูและบุคลากรที่ยังอยู่สามารถดำเนินการต่อได้ทันที และประเด็นปัญหาที่สำคัญคือการขาดผู้เชี่ยวชาญทางด้านการพัฒนาหลักสูตรมาให้ความรู้แก่ครูและบุคลากร ทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษายังน้อยมาก

2. ด้านการวัดผลประเมินผล

2.1 การวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ในการบริหารงานวิชาการในเขตบริการการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 2 สภาพบริบท คือ (1) ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล และ (2) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” โดยใช้เกณฑ์การวัดผลประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง 2559) ในการจัดการเรียนการสอนเหมือนกัน ดังนี้

เกณฑ์การจบหลักสูตร

ผู้เรียนทั้งระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีเกณฑ์การจบหลักสูตรในแต่ละระดับการศึกษา ดังนี้

1) ผ่านเกณฑ์การประเมินการเรียนรู้รายวิชาในแต่ละระดับการศึกษาตาม
โครงสร้างหลักสูตร

ระดับประถมศึกษา ไม่น้อยกว่า 48 หน่วยกิต แบ่งเป็นรายวิชาบังคับ 36
หน่วยกิต และวิชาเลือกไม่น้อยกว่า 12 หน่วยกิต

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ไม่น้อยกว่า 56 หน่วยกิต แบ่งเป็นวิชาบังคับ
40 หน่วยกิต และวิชาเลือกไม่น้อยกว่า 16 หน่วยกิต

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ไม่น้อยกว่า 76 หน่วยกิต แบ่งเป็นวิชาบังคับ
44 หน่วยกิต และวิชาเลือกไม่น้อยกว่า 32 หน่วยกิต

2) ผ่านเกณฑ์การประเมินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต(กพช.) ไม่น้อยกว่า
200 ชั่วโมง

3) ผ่านการประเมินคุณธรรม ในระดับพอใช้ขึ้นไป

4) เข้ารับการประเมินคุณภาพการศึกษานอกระบบระดับชาติ

การวัดและประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้แก่

1) การวัดและประเมินผลรายวิชา สถานศึกษาดำเนินการประเมินผลรายวิชา
ดังนี้

1.1) การวัดและประเมินผลก่อนเรียน เป็นการตรวจสอบความรู้ ทักษะ
และความพร้อมต่าง ๆ ของผู้เรียนเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสม
กับ สภาพความพร้อมและความรู้พื้นฐานของผู้เรียน

1.2) การวัดและประเมินผลระหว่างภาคเรียน สถานศึกษาดำเนินการ
ประเมินผลระหว่างภาคเรียนเพื่อทราบความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ และพฤติกรรม
การเรียนการร่วมกิจกรรมและผลงาน อันเป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รายละเอียดของ
คะแนนระหว่างภาค ประกอบด้วย

1.2.1) การให้ความร่วมมือกับสถานศึกษา หมายถึง การที่ผู้เรียนมีส่วน
ร่วมใน กิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา เช่น การร่วมเดินรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด การเข้าร่วมในวัน
สำคัญ ร่วมกิจกรรมของสถานศึกษา เป็นต้น

1.2.2) ผลงานที่กำหนดเป็นร่องรอยในแฟ้มสะสมงาน

1.2.3) การแสดงออกและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้
หมายถึง การร่วมอภิปรายการช่วยงานกลุ่ม การตอบคำถาม

1.3) การวัดผลประเมินผลปลายภาคเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบผลการเรียนรู้โดยรวมของผู้เรียนในแต่ละรายวิชา โดยใช้เครื่องมือ เช่น แบบทดสอบปรนัย แบบทดสอบอัตนัย แบบประเมินการปฏิบัติ เป็นต้น

การวัดและประเมินผลปลายภาคเรียนนั้น ผู้เรียนที่จะผ่านการประเมินรายวิชาใด จะต้องเข้าสอบปลายภาคเรียนและมีคะแนนปลายภาคเรียนรวมกับคะแนนระหว่างภาคเรียนผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำตามเกณฑ์ที่สำนักงานการศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกำหนด

1.4) การตัดสินผลการเรียนรายวิชา การตัดสินผลการเรียนรายวิชาจะนำคะแนนระหว่างภาคเรียนมารวมกับคะแนนปลายภาคเรียน และจะต้องได้คะแนนไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 จึงจะถือว่าผ่านการเรียนในรายวิชานั้น

ทั้งนี้ ผู้เรียนต้องเข้าสอบปลายภาคเรียนด้วย แล้วนำคะแนนไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดโดยให้ค่าระดับผลการเรียนเป็น 8 ระดับ ดังนี้

คะแนนร้อยละ 80-100 ให้ระดับ 4 หมายถึงดีเยี่ยม

คะแนนร้อยละ 75-79 ให้ระดับ 3.5 หมายถึงดีมาก

คะแนนร้อยละ 70-74 ให้ระดับ 3 หมายถึงดี

คะแนนร้อยละ 65-69 ให้ระดับ 2.5 หมายถึงค่อนข้างดี

คะแนนร้อยละ 60-64 ให้ระดับ 2 หมายถึงปานกลาง

คะแนนร้อยละ 55-59 ให้ระดับ 1.5 หมายถึงพอใช้

คะแนนร้อยละ 50-54 ให้ระดับ 1 หมายถึง ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนด

คะแนนร้อยละ 0-49 ให้ระดับ 0 หมายถึง ต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนด

หากผู้เรียนมีผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนดจะมีการดำเนินการพัฒนาผู้เรียนในรายวิชาที่ได้ค่าระดับผลการเรียนไม่ผ่านเกณฑ์ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การประเมินการปฏิบัติจริง ทดสอบย่อย ประเมินจากกิจกรรม โครงการหรือแบบฝึกหัด เป็นต้น โดยเลือกให้สอดคล้องและเหมาะสมกับธรรมชาติของรายวิชา ถ้าผู้เรียนสามารถผ่านเกณฑ์การประเมินผลการเรียนรู้ที่คาดหวังแล้ว ให้ระดับผลการเรียนใหม่ โดยให้ค่าระดับผลการเรียนไม่เกิน 1 สำหรับผู้เรียนที่ปรับปรุงพัฒนาแล้ว ไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำให้ลงทะเบียนซ้ำในรายวิชาเดิมทั้งนี้ให้เป็นไปตามโครงสร้างหลักสูตรการศึกษานอกกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง 2559) และดำเนินการให้เสร็จสิ้นก่อนปิดการลงทะเบียนในภาคเรียนต่อไป

1.5) การขอลื่อนสอบปลายภาค ในกรณีที่ผู้เรียนมีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นฉุกเฉินไม่สามารถเข้าสอบปลายภาคเรียนตามวัน เวลา ตามที่กำหนด ผู้เรียนสามารถยื่นคำ

ร้องขอเลื่อนสอบต่อสถานศึกษา โดยชี้แจงเหตุผลความจำเป็นพร้อมทั้งแสดงหลักฐาน ทั้งนี้สถานศึกษาจะต้องขอเลื่อนสอบต่อผู้มีอำนาจต่อไป

1.6) การประเมินสอบซ่อม ผู้ที่มีสิทธิ์เข้ารับการประเมินซ่อม คือ ผู้เรียนที่เข้าสอบปลายภาคเรียน แต่ผลการประเมินไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินผลรายวิชา โดยให้ผู้เรียนเข้ารับการประเมินซ่อมตาม วัน เวลา สถานที่และวิธีที่สถานศึกษาหรือต้นสังกัดกำหนด และให้ค่าระดับผลการเรียนไม่เกิน 1

2) การประเมินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต การประเมินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต (กพช.) เป็นเงื่อนไขหนึ่ง que ผู้เรียนทุกคนจะต้องได้รับการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด โดยผู้เรียนจะต้องทำกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตไม่น้อยกว่า 200 ชั่วโมง จึงจะได้รับการพิจารณาอนุมัติให้จบหลักสูตรในแต่ละระดับการศึกษา

3) การประเมินคุณธรรม เป็นเงื่อนไขหนึ่ง que ผู้เรียนทุกคนต้องได้รับการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดจึงจะได้รับการพิจารณาให้จบหลักสูตรในแต่ละระดับการศึกษา โดยคณะกรรมการวัดและประเมินผลของสถานศึกษาพิจารณาคุณธรรมเบื้องต้นที่สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกำหนด ทั้งนี้สถานศึกษาสามารถกำหนดเพิ่มเติมได้โดยเสนอขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาและประกาศให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบและมีส่วนร่วมในการประเมินคุณธรรม กรอบของคุณธรรมเบื้องต้นที่สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกำหนดเพื่อใช้เป็นหลักในการประเมินมีจำนวน 11 คุณธรรม ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง 2559) แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 คุณธรรมเพื่อการพัฒนาตน ประกอบด้วย สะอาด สุภาพ และ ความกตัญญูกตเวที

กลุ่มที่ 2 คุณธรรมเพื่อการพัฒนาการทำงาน ประกอบด้วย ขยัน ความประหยัดและความซื่อสัตย์

กลุ่มที่ 3 คุณธรรมเพื่อการพัฒนาการอยู่ร่วมกันในสังคม ประกอบด้วย ความสามัคคี ความมีน้ำใจ และความมีวินัย

กลุ่มที่ 4 คุณธรรมเพื่อพัฒนาประเทศชาติ ประกอบด้วย รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ และยึดมั่นในวิถีชีวิต

เกณฑ์การประเมินคุณธรรม กำหนดเป็น 4 ระดับ คือ

ดีมาก หมายถึง ผู้เรียนมีพฤติกรรมตามตัวบ่งชี้ ร้อยละ 90 ขึ้นไปของพฤติกรรมบ่งชี้ในแต่ละคุณธรรม

ดี หมายถึง ผู้เรียนมีพฤติกรรมตามตัวบ่งชี้ ร้อยละ 70-89 ของพฤติกรรมบ่งชี้ในแต่ละคุณธรรม

พอใช้ หมายถึง ผู้เรียนมีพฤติกรรมตามตัวบ่งชี้ ร้อยละ 50-69 ของพฤติกรรมบ่งชี้ในแต่ละคุณธรรม

ปรับปรุง หมายถึง ผู้เรียนมีพฤติกรรมตามตัวบ่งชี้ ร้อยละ 0-49 ของพฤติกรรมบ่งชี้ในแต่ละคุณธรรม

4) การประเมินคุณภาพการศึกษานอกระบบระดับชาติ (N-net) สถานศึกษาจะต้องจัดให้ ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในภาคเรียนสุดท้ายของทุกระดับการศึกษา ได้แก่ ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย เข้ารับการประเมินคุณภาพการศึกษานอกระบบระดับชาติในสาระการเรียนรู้ตามที่สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกำหนด การประเมินคุณภาพการศึกษานอกระบบระดับชาติไม่มีผลต่อการได้หรือตกของผู้เรียน แต่หากมีวัตถุประสงค์เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินไปใช้ในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนาผู้เรียน และการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของสถานศึกษา รวมทั้งเป็นข้อมูลในการส่งเสริมสถานศึกษาในด้านวิชาการและด้านอื่น ๆ ให้มีคุณภาพใกล้เคียงกัน

2.2 สภาพภาระงานและความรับผิดชอบในการวัดผลประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง 2559) ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ทำการจัดการเรียนการสอนเป็น 2 ส่วน คือ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล (กศน.ตำบล) จำนวน 11 แห่ง และศูนย์การเรียนชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” จำนวน 10 แห่ง โดยใช้เกณฑ์การวัดผลประเมินผลของหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง 2559) เหมือนกันทั้งระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งความแตกต่างของการจัดการวัดผล ประเมินผล มีดังนี้

2.2.1 ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล เป็นห้องเรียนหนึ่งของ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมี 11 ห้องเรียน หรือ 11 ตำบล ในแต่ละแห่ง แต่ละตำบล มีสถานที่จัดการเรียนการสอน โดยเป็นอาคารเอกเทศ จำนวน 5 แห่ง และเป็นอาคารที่ใช้ร่วมกับชุมชน จำนวน 6 แห่ง มีสื่อและอุปกรณ์การเรียนที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทางด้านครูผู้สอนเองต้องปฏิบัติหน้าที่หลายอย่าง และครูส่วนมากจบไม่ตรงเอกวิชาที่สอน การเดินทางมาเรียนมาสอบปลายภาค สอบทดสอบผลการศึกษาระดับชาติ (N-net) สะดวก

2.2.2 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” (ศศช.) เป็นห้องเรียนหนึ่ง ซึ่งมี 10 ห้องเรียน หรือ 10 แห่ง ในแต่ละแห่ง แต่ละศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” (ศศช.) มีสถานที่จัดการเรียนการสอนโดยเป็นอาคารเอกเทศ จำนวน 9 แห่ง และเป็นอาคารที่ใช้ร่วมกับชุมชน จำนวน 1 แห่ง มีสื่อการเรียนเป็นหนังสือเรียนที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทางด้านครูผู้สอนเองต้องปฏิบัติหน้าที่หลายอย่าง และครูส่วนมากจบไม่ตรงเอกวิชาที่สอน

2.3 ด้านสภาพปัญหาการบริหารงานวิชาการด้านการวัดและประเมินผลในการวัดผลประเมินผลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวัดผลประเมินผลโดยอาศัยหลักเกณฑ์ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ปรับปรุง 2559) ซึ่งมีเกณฑ์การจบหลักสูตร 4 ข้อคือ

2.3.1 นักศึกษาต้องเรียนให้ครบตามโครงสร้างหลักสูตรของแต่ละระดับชั้น

2.3.2 นักศึกษาต้องผ่านการประเมินคุณธรรม จริยธรรม ระดับพอใช้ขึ้นไป

2.3.3 นักศึกษาต้องทำกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างน้อย 200 ชั่วโมง

2.3.4 นักศึกษาต้องเข้าสอบการทดสอบระดับชาติ (N-net)

ครูที่ทำหน้าที่จัดกระบวนการเรียนการสอน ส่วนใหญ่จบไม่ตรงกับวิชาที่สอน และครูต้องรับผิดชอบนักศึกษา ซึ่งนักศึกษามี 3 ระดับ คือ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ทำให้บางครั้งการประเมินผลระหว่างเรียนอาจล่าช้าและสับสนสำหรับครู อีกทั้งครูบางคนยังขาดความชำนาญในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง 2559) เช่น เรื่องการทำกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต การประเมินคุณธรรม เป็นต้น มีการย้ายเข้าย้ายออกของครูบ่อย รวมไปถึงผู้เรียนไม่สามารถมาร่วมกิจกรรมที่ทางสถานศึกษาจัดขึ้นได้ และข้อสอบกลางภาคเรียนไม่มีข้อสอบที่แกนกลาง ทำให้การวัดผลกลางภาคเรียนมีความต่างของระดับคะแนน ซึ่งอาจเป็นผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ อยู่ในระดับต้องปรับปรุงเร่งด่วน

3. ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา

3.1 การนิเทศภายในสถานศึกษา ในการบริหารงานวิชาการในเขตบริการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 2 สภาพบริบท คือ (1) ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล และ (2) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” (ศศช.) ซึ่งตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 กำหนดให้สถานศึกษาต้อง

ดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานตัวบ่งชี้ที่กำหนด ซึ่งการนิเทศภายในเป็นกิจกรรมหลักกิจกรรมหนึ่งของระบบการประกันคุณภาพ ซึ่งกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายและมีการดำเนินงานอยู่ในทุกสภาพพื้นที่ และสภาพสังคมที่แตกต่างกัน รวมทั้งครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในสังกัด มีหลายประเภท ทั้งที่ผ่านการอบรมและไม่ผ่านการอบรม ดังนั้น การนิเทศจะสามารถช่วยพัฒนาศักยภาพครูให้เป็นมืออาชีพ ซึ่งสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้กำหนดให้การนิเทศภายในเป็นนโยบายและจุดเน้นให้มีการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล โดยส่งเสริมและพัฒนาการนิเทศทั้งระบบ

การนิเทศภายในเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการและระบบการประกันคุณภาพที่สถานศึกษาต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งผลการนิเทศจะสะท้อนการปฏิบัติงานที่จะนำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาตามระบบประกันคุณภาพการศึกษา

การนิเทศภายในถือว่าเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารผู้ทำการนิเทศและผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานเดียวกัน ร่วมพิจารณาปัญหา แสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหาหาทางในการทำงานร่วมกัน จัดระบบนิเทศที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้มีการพัฒนาเจตคติและคุณภาพของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งจะส่งผลไปถึงคุณภาพของงาน ขวัญกำลังใจของผู้ปฏิบัติงานและความพึงพอใจของประชาชนที่รับบริการ การนิเทศภายในนั้นมีด้วยกัน 2 ลักษณะ คือ การนิเทศที่เป็นทางการ เป็นการนิเทศการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนที่ได้วางไว้ มีการประชุมหารือให้ข้อเสนอแนะในการทำงานเป็นการนิเทศแบบกัลยาณมิตร และการนิเทศแบบไม่เป็นทางการ เป็นการนิเทศนอกเหนือจากแผนการนิเทศที่วางไว้ เป็นการพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ อาจมีเครือข่ายร่วมนิเทศร่วมด้วยก็ได้ เป็นการนิเทศแบบมีส่วนร่วม

3.2 สภาพภาระงานและความรับผิดชอบแบ่งเป็นการนิเทศในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” (ศศช.)

3.2.1 ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล สามารถดำเนินการได้ดังนี้การนิเทศ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล จะต้องมีการเตรียมการนิเทศตามระยะเวลาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลตลอดจนวางแผนและประสานผู้รับการนิเทศ ปฏิบัติการนิเทศตามแผนที่กำหนดในบางกรณีอาจมีนิเทศนอกเหนือจากแผนที่กำหนด โดยเป็นการนิเทศตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายหรือนิเทศเร่งด่วนตามสถานการณ์ ดังนี้

1) การนิเทศการบริหารจัดการ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลต้องทำการศึกษาวิเคราะห์แผนการปฏิบัติงาน แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษากว่า

เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดและมีความเป็นปัจจุบัน นิเทศสภาพทั่วไป บริบท สถานที่ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ข้อมูลการจัดกิจกรรม ข้อมูลแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญา มุมส่งเสริมอาชีพ มุมแนะแนว เป็นต้น ตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

2) การนิเทศกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล เป็นการนิเทศกิจกรรมตามโครงสร้าง การปฏิบัติงาน ได้แก่ การศึกษานอกระบบระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาต่อเนื่อง การศึกษาตามอัธยาศัย การส่งเสริมการรู้หนังสือ การจัดกิจกรรม การศึกษาร่วมกับภาคีเครือข่าย และอื่น ๆ ตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย โดยให้เป็นไปตามมาตรฐานตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยและการนิเทศการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลตาม บทบาทที่ได้รับมอบหมายในการเป็นศูนย์ข่าวสารของชุมชนศูนย์สร้างโอกาสการเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและศูนย์ชุมชน ซึ่งผู้นิเทศภายในควรดำเนินการนิเทศให้ครอบคลุมทุกภารกิจ ทุกกิจกรรม

3.2.2 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” สามารถดำเนินการ ได้ดังนี้การนิเทศ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” จะต้องมีการเตรียมการนิเทศตาม ระยะเวลาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” ตลอดจน วางแผนและประสานผู้รับการนิเทศ ปฏิบัติการนิเทศตามแผนที่กำหนด ในบางกรณีอาจนิเทศ นอกเหนือจากแผนที่กำหนด โดยเป็นการนิเทศตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย หรือนิเทศเร่งด่วนตาม สถานการณ์ ดังนี้

1) การนิเทศการบริหารจัดการ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” ต้องทำการศึกษาวิเคราะห์แผนการปฏิบัติงาน แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาว่าเป็นไป ตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดและมีความเป็นปัจจุบัน นิเทศสภาพทั่วไป บริบท สถานที่ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ข้อมูลการจัดกิจกรรม ข้อมูลแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญา มุมเศรษฐกิจพอเพียง มุมรักการอ่าน เป็นต้น ตามเกณฑ์มาตรฐานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง”

2) การนิเทศกิจกรรม ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” เป็นการนิเทศกิจกรรมตามโครงสร้างการปฏิบัติงาน ได้แก่ การศึกษานอกระบบระดับ การศึกษาขั้น พื้นฐาน การศึกษาต่อเนื่อง การศึกษาตามอัธยาศัย การส่งเสริมการรู้หนังสือ การจัดกิจกรรม การศึกษาร่วมกับภาคีเครือข่ายและอื่น ๆ ตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย โดยให้เป็นไปตามบทบาทที่ ได้รับมอบหมายในการจัดมุมให้ความรู้ต่าง ๆ กับชุมชน ที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา

“แม่ฟ้าหลวง” ตั้งอยู่ อาทิเช่น มุมชาติ ศาสน์ กษัตริย์ มุมรักการอ่าน มุมเศรษฐกิจพอเพียง มุมอาเซียน รวมถึงจัดให้มีข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง ปรัชญา วิสัยทัศน์ อัตลักษณ์ เอกลักษณ์ โครงสร้างบุคลากรของสถานศึกษา คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” เป็นต้น 3) สภาพปัญหาในการบริหารจัดการในการนิเทศภายในของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยพร้าวและหัวหน้างานการศึกษานอกระบบไปดำเนินติดตามงาน การเรียนการสอนของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลหรือ ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” ในงานด้านต่าง ๆ มีผู้นิเทศงานไม่เพียงพอ เนื่องจากภารกิจงานของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว ต้องรับผิดชอบดูแลทั้ง ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล และจุดศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” ซึ่งมีเนื้องานที่ค่อนข้างมากบุคลากรในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ต้องทำงานทั้งในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอและออกนิเทศงาน อีกทั้งครูไม่ค่อยนำผลจากการนิเทศ มาพัฒนาปรับปรุงการจัดการกระบวนการเรียนการสอนเท่าใด และไม่ได้รายงานการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หลังการรับการนิเทศว่าเป็นอย่างไรบ้าง ทำให้ต้องทวงถามเป็นครั้ง ๆ ไป

ผลการวิเคราะห์สภาพชุมชน

สภาพของชุมชนรอบบริเวณศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ เป็นสถานศึกษานาขนาดใหญ่ซึ่งมีศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล 11 ตำบล มีลักษณะเป็นชุมชนชนบทกึ่งเมือง มีประชากรประมาณ 350 คน บริเวณใกล้เคียงโดยรอบ ได้แก่ สมาคมผู้ประกอบการวิชาชีพครูอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ หมู่บ้านบ้านหม้อและหมู่บ้านสหกรณ์คำรี โรงเรียนพร้าววิทยาคม อาชีพหลักของชุมชน คือ อาชีพเกษตรกรและค้าขาย ภาษาที่ใช้เป็นภาษาคำเมือง

โอกาสและข้อจำกัดของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ มีดังต่อไปนี้

1. โอกาส

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ มีบุคลากรที่มีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน และกิจกรรมต่าง ๆ ทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐราชการ ภาคเอกชน และชุมชนได้เป็นอย่างดี รวมไปถึงมีภาคีเครือข่ายที่ร่วมทำงาน ได้รับการสนับสนุนเงินงบประมาณจากสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่อย่างเพียงพอ

2. ข้อจำกัด

ครูและบุคลากรของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนมากจบการศึกษาไม่ตรงตามวิชาที่สอน อีกทั้งการครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล ต้องจัดกิจกรรมที่นอกเหนือจากกิจกรรมการเรียนการสอนขั้นพื้นฐาน เช่น การจัดกิจกรรมฝึกอาชีพ การจัดการฝึกอบรมประชาชนในด้านต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งในตำบลหนึ่ง ๆ มีหลายหมู่บ้านครูต้องให้บริการแก่คนในหมู่บ้านโดยถ้วนหน้า รวมไปถึงครูศูนย์การเรียนชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” (ศษช.) ต้องทำหน้าที่เหมือนครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล แตกต่างกันเพียงต้องปฏิบัติงานในหมู่บ้านที่ตนอยู่เท่านั้น นอกจากนี้บริบทสังคมที่เปลี่ยนไปเป็นยุคเทคโนโลยีทำให้ประชาชนที่อยู่ในวัยเรียนไม่ค่อยสนใจเรียนมากเท่าที่ควร ผู้ปกครองต้องทำงานนอกบ้านไม่ค่อยมีเวลาใส่ใจลูกหลานมากนัก

สรุปได้ว่า สภาพการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาด้านการวัดผล ประเมินผล และด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา ได้ดำเนินการจัดกระบวนการตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง 2559) โดยมีแผนการจัดการเรียนการสอนในแต่ละภาคเรียน (1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา (สาระท้องถิ่น) นั้นได้ทำการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่ใช้มาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2559 ในปี พ.ศ. 2561 แต่ยังไม่สมบูรณ์ อันเป็นผลเนื่องมาจากเนื่องครูและบุคลากรของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ไม่มีความรู้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในสาระท้องถิ่นเท่าที่ควร และยังขาดผู้เชี่ยวชาญในด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามาให้ความรู้ ตรวจสอบหลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้งการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการร่วมพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษายังน้อยมาก อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการย้ายเข้าออกของบุคลากรในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ทำให้การดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรเป็นไปอย่างไม่ต่อเนื่องมากนัก (2) ด้านการวัดผลประเมินผลนั้นในด้านคะแนนระหว่างภาคเป็นการวัดผลตามบริบทของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล และศูนย์การเรียนชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” โดยที่ในการใช้เครื่องมือการวัดผลคะแนนสอบกลางภาคนั้นไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันเท่าที่ควร ในการที่ครูไม่จบตรงสาขาวิชาที่สอนก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งเช่นกัน ทั้งยังมีปัญหาทางด้านการร่วมทำกิจกรรม การเข้าสอบของผู้เรียนบางราย รวมไปถึงครูผู้สอนเองยังไม่ค่อยเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษา พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง 2559) ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับต้องปรับปรุงเร่งด่วน (3) ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ใช้แนวทางการนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นการ

นิเทศแบบกัลยาณมิตร มีแผนการนิเทศการศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ยังไม่มีเครื่องมือการนิเทศที่เทียบเคียงกับสถานศึกษาอื่น หรือส่วนกลางในการนิเทศกิจกรรมการจัดการเรียนการสอน ซึ่งนำโดยผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ร่วมด้วยหัวหน้ากลุ่มงานที่เกี่ยวข้องและครูนิเทศศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” จะมีปัญหาในการนิเทศในด้านการเดินทางไปนิเทศในฤดูฝนซึ่งการคมนาคมยากลำบาก ส่วนการนิเทศศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลนั้น ในบางครั้งครูต้องไปจัดกิจกรรมอื่น ๆ หรือกิจกรรมร่วมกับเครือข่าย ทำให้การนิเทศการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องเลื่อนออกไป และที่สำคัญคือเมื่อได้รับการนิเทศคำแนะนำแล้ว ครูผู้รับการนิเทศไม่รายงานผลการปรับปรุงพัฒนาหลังจากได้รับการนิเทศ ทำให้ผู้นิเทศไม่สามารถทราบถึงความก้าวหน้าของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาด้านการวัดและประเมินผล และด้านการนิเทศภายในสถานศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้กระบวนการบริหารงานวงจรคุณภาพ (Deming Cycle)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 3 ด้านคือ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) ด้านการวัดผลประเมินผล 3) ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษาโดยใช้กระบวนการบริหารงานวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) มีลักษณะการดำเนินงานคือศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” ซึ่งใช้หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เหมือนกัน และสามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยภาพรวม ดังการวิเคราะห์ตามตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพริ้ว จังหวัดเชียงใหม่

ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา				
ประเด็น	การวิเคราะห์ SWOT			
	S = Strengths	W = Weakness	O = Oppotunities	T = Threats
P = Plan	- มีนโยบายที่ชัดเจนรองรับการทำงาน - มีการวางแผนการทำงาน - มีเงินงบประมาณในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน - มีการทำงานร่วมกันกับภาคีเครือข่าย - มีบุคลากรที่มีความสามารถในการดำเนินงาน - บุคลากรโดยส่วนมากเป็นบุคคลในพื้นที่อำเภอพริ้ว - มีการทำงานเป็นทีม	สถานศึกษาทำการวางแผนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาทุก ๆ 2 ปี ซึ่งระยะเวลาดังกล่าวนานเกินไป	สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่ และภาคีเครือข่ายพร้อมที่จะให้การสนับสนุนในการจัดทำแผนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	สถานศึกษามีภารกิจที่หลากหลายทำให้การวางแผนการพัฒนาหลักสูตรไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา				
ประเด็น	การวิเคราะห์ SWOT			
	S = Strengths	W = Weakness	O = Oppotunities	T = Threats
D = Do	มีการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ในการจัดการการเรียนสอน	มีหลักสูตรสถานศึกษาปี พ.ศ. 2559 ที่ทำการปรับปรุงพัฒนาเมื่อปี พ.ศ. 2561 แต่ยังไม่สมบูรณ์ เนื่องจากบุคลากรยังขาดความรู้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา รวมถึงมีการเข้า/ออก ของบุคลากรบ่อยครั้งทำให้การพัฒนาหลักสูตรเป็นไปอย่างไม่ต่อเนื่องเท่าใดนักครูขาดความรู้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	สถานศึกษามีสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดเชียงใหม่ และเครือข่ายที่พร้อมให้การส่งเสริมสนับสนุนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	1. ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาต้องใช้เวลานานอย่างมาก ซึ่งในการดำเนินงานครู ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีภารกิจของงานที่ค่อนข้างมาก อีกทั้งมีงานเร่งด่วนเข้ามาอย่างสม่ำเสมอ ทำให้การพัฒนาหลักสูตรเป็นไปอย่างล่าช้า 2. ขาดผู้เชี่ยวชาญในการให้ความรู้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา				
ประเด็น	การวิเคราะห์ SWOT			
	S = Strengths	W = Weakness	O = Oppotunities	T = Threats
C = Check	สถานศึกษามีการประเมินการใช้หลักสูตรในระหว่างภาคเรียน และเมื่อสิ้นสุดภาคเรียน ได้ทำการตรวจสอบ ประเมินการใช้หลักสูตรในการจัดการเรียนการสอนโดยครูผู้สอนเป็นผู้ประเมินการใช้หลักสูตร	จากการประเมินหลักสูตรสถานศึกษาในสาระท้องถิ่นนั้น ไม่เข้ากับบริบทของสถานศึกษา ในปัจจุบันที่มีบริบทเปลี่ยนไป	สถานศึกษามีสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดเชียงใหม่ และเครือข่ายที่พร้อมให้การส่งเสริมสนับสนุน ในการร่วมประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา	ขาดผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำเสนอแนะในการประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา				
ประเด็น	การวิเคราะห์ SWOT			
	S = Strengths	W = Weakness	O = Oppotunities	T = Threats
A = Act	ทำการปรับปรุง หลักสูตร บางส่วนแต่ยังไม่สมบูรณ์ ต้องทำการปรับปรุงหลักสูตร ใหม่อีกครั้งในปีงบประมาณ 2563	ไม่มีการปรับปรุง พัฒนา หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง	สำนักงานส่งเสริมการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตาม อรรถาธิบายจังหวัดเชียงใหม่ และ เครือข่าย ที่พร้อมให้การ ส่งเสริม สนับสนุนในการร่วม ปรับปรุง พัฒนาการใช้ หลักสูตรสถานศึกษา	สถานศึกษามีภาระงานที่ต้อง ดำเนินงานมาก และการ ปรับปรุง พัฒนาหลักสูตรต้อง ใช้ระยะเวลาพอสมควร

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ด้านการวัดผล ประเมินผล				
ประเด็น	การวิเคราะห์ SWOT			
	S = Strengths	W = Weakness	O = Oppotunities	T = Threats
P = Plan	1. มีการวัดผลประเมินผล ตามหลักเกณฑ์ของหลักสูตร การศึกษานอกระบบ ระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ปรับปรุง 2559 2. มีโปรแกรม ITW51 ในการ บันทึกประวัตินักศึกษา ผลการเรียนรู้ของผู้เรียน 3. ครูมีแผนการจัดการเรียน การสอน 4. มีการแบ่งความรับผิดชอบ ในงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างชัดเจน 5. มีแผนการติดตามผู้เรียน	ศูนย์การศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ พริ้ว จังหวัดเชียงใหม่ จัด การศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และ มัธยมศึกษาตอนปลาย ใน 1 แห่ง ซึ่งมีครูผู้สอนอยู่ 1 คนเท่านั้นทำ ให้บางครั้งการวัดผล ประเมินผล มีความล่าช้า ไม่เป็นไปตาม กำหนดการที่กลุ่มงานวางไว้	สำนักงานส่งเสริมการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่ ให้ การสนับสนุน ส่งเสริมการ จัด ทำ แผน การ วัด ผล ประเมินผล	ภาระงานของครูผู้สอนที่มีมาก ทำให้การจัดทำแผนการสอน ล่าช้า

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ด้านการวัดผล ประเมินผล				
ประเด็น	การวิเคราะห์ SWOT			
	S = Strengths	W = Weakness	O = Oppotunities	T = Threats
D = Do	1. มีคำสั่งแต่งตั้งครูผู้ทำหน้าที่ในการสอน 2. มีครูผู้สอนครบทุกแห่ง 3. ครูผู้สอนโดยส่วนมากเป็นบุคคลในพื้นที่อำเภอพร้าว 4. ครูทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี 5. มีข้อสอบปลายภาค และแบบทดสอบการศึกษาแห่งชาติที่มาจากส่วนกลาง 6. มีการจัดสอบซ่อมเสริมสำหรับผู้เรียนที่สอบไม่ผ่าน 7. มีการจัดการทดสอบระดับชาติ และสอบ (Exam) สำหรับผู้เรียนที่คาดว่าจะจบการศึกษาในภาคเรียนนั้น ๆ	1. มีการย้ายของครูบ่อยทำให้การวัดผลประเมินผลขาดช่วง 2. ครูบางท่านยังไม่ชำนาญในการใช้หลักสูตรการศึกษา นอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2555 (ปรับปรุง 2559) 3. ไม่มีข้อสอบวัดผลระหว่างภาคเรียนที่ใช้ร่วมกัน 4. ครูส่วนมากไม่จบตรงเอกวิชาหลัก 5. ครูไม่นำความรู้ที่ไปอบรมมาขยายผลแก่เพื่อครู ทำให้ความรู้กระจุกตัว	1. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดเชียงใหม่ ให้การสนับสนุน ส่งเสริมการวัดผลประเมินผล อย่างต่อเนื่อง 2. มีเครือข่ายให้ใช้สถานที่ในการดำเนินการสอบ	1. การกิจเร่งด่วนของครูที่เข้ามาทำให้การวัดผล ระหว่างภาคเรียนไม่เป็นไปตามแผน 2. ผู้เรียนบางรายขาดสอบอันเนื่องมาจากสาเหตุส่วนตัวของนักศึกษา

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ด้านการวัดผล ประเมินผล				
ประเด็น	การวิเคราะห์ SWOT			
	S = Strengths	W = Weakness	O = Oppotunities	T = Threats
C = Check	1. มีโปรแกรม ITW51 ในการบันทึกประวัตินักศึกษา ผลการเรียนรู้ของผู้เรียน 2. มีการบันทึกคะแนนของผู้เรียน โดยครูผู้สอน 3. มีการตรวจสอบการ วัดผล ประเมินผล จากงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน	1. ครูผู้สอนบางท่านส่งผลคะแนนไม่เป็นไปตามแผนที่กำหนด 2. ไม่มีคอมพิวเตอร์ที่ติดตั้งโปรแกรม ITW51 ให้ครูได้ทำการตรวจสอบข้อมูลของนักศึกษาได้เอง	1. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่ ให้การสนับสนุน การตรวจสอบ การบันทึกคะแนน และมีการตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องอีกครั้ง 2. สถาบันการทดสอบการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ให้การสนับสนุน ในการจัดทดสอบระดับชาติ และการตรวจสอบ	ระยะเวลาในการส่งข้อมูลให้แก่ต้นสังกัดค่อนข้างน้อย ทำให้ต้องเร่งบันทึกข้อมูล

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ด้านการวัดผล ประเมินผล				
ประเด็น	การวิเคราะห์ SWOT			
	S = Strengths	W = Weakness	O = Oppotunities	T = Threats
A = Act	1. มีการปรับปรุง โปรแกรม ITW51 จากส่วนกลาง 2. มีการตรวจสอบข้อมูลการ จบการศึกษาของผู้เรียน	-	1. สำนักงาน ส่ง เสริม การศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย ให้ การสนับสนุน ในการ พัฒนาโปรแกรม ITW51 2. สำนักงาน ส่ง เสริม การศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย ให้ การสนับสนุนเจ้าหน้าที่ใน การตรวจสอบข้อมูลการจบ ของผู้เรียน	ในการลงโปรแกรมใหม่และ ส่งข้อมูลของผู้เรียน สัญญาณ อินเทอร์เน็ตมักมีปัญหา

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา				
ประเด็น	การวิเคราะห์ SWOT			
	S = Strengths	W = Weakness	O = Oppotunities	T = Threats
P = Plan	1. มีการวางแผนการนิเทศภายในสถานศึกษาร่วมกับหัวหน้ากลุ่มงาน/หัวหน้างาน 2. มี แผน นิเทศภายในสถานศึกษา 3. มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนการนิเทศ 4. มีคำสั่งแต่งตั้งผู้ทำการนิเทศ	แผนการนิเทศภายในสถานศึกษาไม่เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด	สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่ให้การสนับสนุน ส่งเสริมการทำแผนนิเทศภายในสถานศึกษา	ระยะเวลาในการนิเทศตามแผนมีการเปลี่ยนแปลง

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา				
ประเด็น	การวิเคราะห์ SWOT			
	S = Strengths	W = Weakness	O = Oppotunities	T = Threats
D = Do	1. มีคำสั่งแต่งตั้งผู้นิเทศภายในสถานศึกษา 2. มีการนิเทศภายในสถานศึกษาแบบกัลยาณมิตร เป็นการให้คำแนะนำในการปรับปรุงพัฒนาการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนให้ดีขึ้น	ไม่มีเครื่องมือนิเทศที่เทียบเคียงกับสถานศึกษาอื่น หรือส่วนกลาง ครูศูนย์การเรียนนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล มีการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย นอกเหนือจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทำให้แผนนิเทศการเรียนการสอนที่ ศูนย์การเรียนนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งไว้ต้องเลื่อนการนิเทศออกไป	สำนักงานส่งเสริมการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่ สนับสนุน ส่งเสริม การนิเทศภายในสถานศึกษา	ในการนิเทศ พื้นที่ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา "แม่ฟ้าหลวง" (ศศช.) เป็นพื้นที่ดอย ทำให้การเดินทางค่อนข้างยากลำบากในฤดูฝนส่วนศูนย์การเรียนนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลมักมีงานที่ต้องทำร่วมกับภาคีเครือข่าย ทำให้บางครั้งต้องเลื่อนการนิเทศการจัดการเรียนการสอนออกไป และมีผู้นิเทศงานไม่เพียงพอ หากมีการจัดกิจกรรมพร้อม ๆ กันทำให้การนิเทศไม่ครบพื้นที่

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา				
ประเด็น	การวิเคราะห์ SWOT			
	S = Strengths	W = Weakness	O = Oppotunities	T = Threats
C = Check	มีการตรวจสอบ ติดตามการรายงานผลการนิเทศ	ผู้นิเทศทำการตรวจสอบการนิเทศ มีภาระงานต่าง ๆ แทรกเข้ามาในช่วงเวลาที่ต้องตรวจสอบการนิเทศ ทำให้การรายงานล่าช้า	สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่ สนับสนุน ส่งเสริม การตรวจสอบการนิเทศภายในสถานศึกษา	การส่งรายงานผลการนิเทศไม่ เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด การมีส่วนร่วมในการนิเทศของภาคีเครือข่าย ยังมีน้อย
A = Act	มีการ ปรับปรุง แผนการนิเทศ กระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาให้เหมาะสมกับบริบท	ผู้รับการนิเทศ ส่วนมากไม่ทำการรายงานผลจากการนิเทศมาปรับปรุงพัฒนา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่ สนับสนุน ส่งเสริม ปรับปรุงการนิเทศภายในสถานศึกษา	-

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ จากการประชุมกลุ่มจากผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 คน ผู้รับผิดชอบงานวิชาการ จำนวน 1 คน ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” จำนวน 10 คน และครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล จำนวน 11 คน และศึกษานิเทศก์ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 24 คน ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตารางที่ 4.8 ดังนี้

ตารางที่ 4.8 แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

ประเด็น	ขั้นตอน	แนวทางการพัฒนา
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	Plan : P การวางแผน	จัดให้มีโครงการอบรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยพิจารณาจากความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยทำการประสานงานกับสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่ ในการจัดหาวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญในการให้ความรู้ และช่วยตรวจสอบหลักสูตรสถานศึกษา
	DO : D การดำเนินการตามแผนหรือการแก้ไขปัญหาที่วางไว้	ควรมีการชุมชน เครือข่าย เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มากขึ้น
	Check : C การตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผนหรือการแก้ไขปัญหาตามแผน	ควรมีการประเมินการใช้หลักสูตรสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่การพัฒนา ปรับปรุง หลักสูตรสถานศึกษา และควรจะทำประจำปีการศึกษาเพื่อเป็นการพัฒนาหลักสูตรให้ทันยุค ทันสมัย

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ประเด็น	ขั้นตอน	แนวทางการพัฒนา
	Act : A การกำหนดให้เป็น มาตรฐานและ ปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น	ควรส่งเสริมให้มีการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อผู้เรียน ซึ่งทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับต้องปรับปรุงเร่งด่วน
2. ด้านการวัดผล ประเมินผล	Plan : P การวางแผน	ควรจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องการวัดผล ประเมินผล เพื่อจะได้นำแนวปฏิบัติที่ดีของครูมาช่วยแก้ไขปัญหานักศึกษาไม่มาเรียนขาดสอบ ซึ่งเป็นอีกสาเหตุผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับต้องปรับปรุงเร่งด่วน
	DO : D การดำเนินการตาม แผนหรือการแก้ไข ปัญหาที่วงไว้	ควรจัด โครงการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาในทุกภาคเรียน โดยอาจมอบให้ครูเป็นผู้ดำเนินการในพื้นที่และมีการประเมินผลการจัดโครงการ เพื่อให้ทราบถึงผลของการจัดโครงการและเพื่อได้การพัฒนา ปรับปรุง โครงการต่อไป
	Check : C การตรวจสอบการ ปฏิบัติงานตามแผน หรือการแก้ปัญหา งานตามแผน	ควรมีการประชุมติดตามการวัดผลประเมินผลในวันประชุมประจำเดือนทุกเดือนเพื่อเป็นการกระตุ้นการทำงานของครู
	Act : A การกำหนดให้เป็น มาตรฐานและ ปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น	ควรส่งครูเข้ารับการอบรมในรายวิชาที่ยาก และในรายวิชาที่ครูไม่มีความรู้ เพื่อจะได้นำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนต่อไป

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ประเด็น	ขั้นตอน	แนวทางการพัฒนา
3. ด้านการนิเทศ ภายในสถานศึกษา	Plan : P การวางแผน	ควรมีการวางแผนการนิเทศร่วมกับภาคีเครือข่าย ในพื้นที่ให้มากขึ้น
	D0 : D การดำเนินการตาม แผนหรือการแก้ไข ปัญหาที่วงไว้	ควรมอบหมายให้ครูผู้ดูแลตำบลต่าง ๆ ครูนิเทศ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” (ศสช.) เข้านิเทศการจัดการเรียนการสอน ร่วมกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่เพื่อให้ได้การนิเทศ ภายในสถานศึกษาที่เป็นไปตามบริบทของ สถานศึกษาแต่ละแห่ง
	Check : C การตรวจสอบการ ปฏิบัติงานตามแผน หรือการแก้ปัญหางาน ตามแผน	ควรทำเครื่องมือการนิเทศภายในสถานศึกษา ให้เทียบเคียงกับสถานศึกษาในสังกัดเดียวกัน และส่วนกลางเพื่อให้ได้ผลการรายงานการนิเทศ ที่เหมือนกัน
	Act : A การกำหนดให้เป็น มาตรฐาน และ ปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น	ควรรนำผลการนิเทศนั้นมาทำการพัฒนา ปรับปรุง การจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้น และให้ครูทำ การรายงานผลหลังจากที่ได้รับการนิเทศไปแล้ว เพื่อกระตุ้นให้ครูเกิดกระบวนการเรียนรู้การ แก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนของตนเอง

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนางานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อวิเคราะห์การบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้กระบวนการบริหารงานวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) และเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนางานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 คน ศิษยานุเทศก์ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1 คน ครู ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล จำนวน 11 คน และครู ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” จำนวน 10 คน รวม 24 คน วิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ สาระเนื้อหา ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

1.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

สภาพการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ มีการทำงานเป็นทีม บริหารงานโดยผ่านการบังคับบัญชาของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว มีหัวหน้ากลุ่มงาน เจ้าหน้าที่งานการศึกษาขั้นพื้นฐาน นักวิชาการ

การศึกษา ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” มีหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง 2559) เป็นหลักสูตรแกนกลาง ส่วนหลักสูตรท้องถิ่นได้จัดทำในปีพุทธศักราช 2559 ได้ทำการปรับปรุงเมื่อปีพุทธศักราช 2561 แต่ยังไม่สมบูรณ์มากนักเนื่องจากครูและบุคลากรของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ยังขาดทักษะความชำนาญในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา อีกทั้งยังขาดผู้เชี่ยวชาญในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามาให้ความรู้ ตรวจสอบหลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้งการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการร่วมพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษายังน้อยมาก อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการย้ายเข้าออกของบุคลากรในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ทำให้การดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรเป็นไปอย่างไม่ต่อเนื่องมากนัก

1.2 ด้านการวัดผลประเมินผล

สภาพการบริหารงานวิชาการด้านการวัดและประเมินผลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ มีการวัดผล ประเมินตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง 2559) ในด้านคะแนนระหว่างภาค ไม่มีข้อสอบที่เป็นแกนกลางในการวัดผล ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” ต่างคนต่างทำข้อสอบเอง เป็นการใช้เครื่องมือการวัดผลคะแนนสอบกลางภาคเรียนที่ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันเท่าที่ควร อีกทั้งในการที่ครูไม่จบตรงสาขาวิชาที่สอนก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งเช่นกัน และในการที่ครูผู้จัดการเรียนการสอนไม่มีความเข้าใจในการทำกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต (กพช.) ของนักศึกษา การย้ายเข้าออกของครูทั้งยังมีปัญหาทางด้านการมาร่วมทำกิจกรรมของผู้เรียน การเข้าสอบของนักศึกษา ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับต้องปรับปรุงเร่งด่วน

1.3 ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา

สภาพการบริหารงานวิชาการด้านการนิเทศภายในสถานศึกษาใช้แนวทางการนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นการนิเทศแบบกัลยาณมิตร มีแผนการนิเทศการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมตามนโยบาย แต่ยังไม่มีความพร้อมนิเทศที่เหมือนกับแห่งอื่นในการนิเทศในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นำโดยผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ร่วมด้วยหัวหน้ากลุ่มงานที่เกี่ยวข้องและครูนิเทศ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” แต่มีปัญหาในการเดินทางไปนิเทศ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” ในฤดูฝนที่สภาพอากาศไม่เอื้ออำนวยต่อการนิเทศ ทางด้านการนิเทศ

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลนั้น ในบางครั้งจะต้องไปจัดกิจกรรมอื่น ๆ หรือกิจกรรมร่วมกับเครือข่าย ทำให้การนิเทศการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องเลื่อนออก และที่สำคัญคือเมื่อได้รับการนิเทศคำแนะนำแล้วผู้รับการนิเทศไม่รายงานผลการปรับปรุง พัฒนา หลังจากได้รับการนิเทศ ทำให้ผู้นิเทศไม่สามารถทราบถึงความก้าวหน้าของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้

2. การวิเคราะห์การบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้กระบวนการบริหารงาน วงจรคุณภาพ (Deming Cycle)

2.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตร

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ มีการดำเนินงานตามกระบวนการบริหารงานวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) ดังนี้ การวางแผน (Plan: P) ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ มีหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งเป็นหลักสูตรแกนกลางมีการปรับปรุง พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในปี พ.ศ. 2559 และปรับปรุงอีกครั้งในปี พ.ศ. 2561 แต่ในปีนี้ทำการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษายังไม่สมบูรณ์เท่าใด และได้ทำการวางแผนการพัฒนานุเคราะห์ทางด้านการพัฒนาหลักสูตรในปี พ.ศ. 2563 ต่อไป การดำเนินการตามแผนหรือการแก้ไขปัญหา (Do: D) ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ มีการวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งเป็นหลักสูตรแกนกลาง และสาระท้องถิ่นในปี พ.ศ. 2559 มีการจัดการประชุมเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษาในปีงบประมาณ 2561 และได้มีการนำหลักสูตรสถานศึกษามาใช้ การตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผนหรือการแก้ปัญหาดังตามแผน (Check: C) ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ได้มีการตรวจสอบการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ปี พ.ศ. 2561 การกำหนดให้เป็นมาตรฐานและปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น (Act: A) ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ทำการปรับปรุง หลักสูตรบางส่วนแต่ยังไม่สมบูรณ์ ต้องทำการปรับปรุงหลักสูตรใหม่อีกครั้งในปีงบประมาณ 2563

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT Analysis) ทำให้ทราบว่า ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ยังขาดผู้เชี่ยวชาญ ในการตรวจสอบหลักสูตรสถานศึกษา อีกทั้งครูยังขาดความรู้/ความเข้าใจในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ทั้งยังมีการย้ายเข้า/ออกของบุคลากรที่ทำให้การทำงานไม่ต่อเนื่อง รวมไปถึงเวลาใน

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามีไม่เพียงพอเนื่องจากภารกิจ/งานในหน้าที่ ภารกิจเร่งด่วนมีเข้ามาสม่ำเสมอ จึงทำให้ไม่มีการพัฒนา/ปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นปัจจุบันจากข้อมูลข้างต้น ทำให้ได้แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้ สถานศึกษาควรจัดให้มีโครงการพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยประสานงานกับ สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดเชียงใหม่ ในการเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามาให้ความรู้ เพื่อให้ครูสามารถพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเองได้ตลอด ควรสร้างวัฒนธรรมในองค์กรในเรื่องการพัฒนาหลักสูตรเสมือนเป็นงานประจำที่ต้องทำ ซึ่งเมื่อทำได้แล้วจะทำให้งานการพัฒนาหลักสูตรเป็นเรื่องปกติ ควรมีการนิเทศการใช้หลักสูตรสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง รวมไปถึงหลักสูตรสถานศึกษาควรมีการวิพากษ์หลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาให้ดีขึ้น โดยอาจกำหนดขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้ 1) ทำการสำรวจปัญหา ความต้องการเรียนรู้ ความจำเป็น บริบทของชุมชนและผู้เรียน 2) สถานศึกษาควรกำหนดจุดมุ่งหมายให้สอดคล้อง เหมาะสมกับความต้องการของชุมชนและผู้เรียน 3) เนื้อหาของหลักสูตรควรคำนึงถึงความต่อเนื่องและความยากง่ายของเนื้อหา 4) ประสบการณ์เรียนรู้ โดยคำนึงถึงเนื้อหาสาระและความต่อเนื่อง 5) การกำหนดวัตถุประสงค์ในการประเมินผลเพื่อตรวจสอบว่าบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้หรือไม่ 6) มีการประเมินผลการใช้หลักสูตร และการปรับปรุง แก้ไขหลักสูตร (สุริยาชวนสวน, 2556, น. 143)

2.2 ด้านการวัดผลประเมินผล

สรุปได้ว่าศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่มีการดำเนินการตามกระบวนการวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) ดังนี้ การวางแผน (Plan: P) ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ มีการแบ่งความรับผิดชอบของงานการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างชัดเจน มีแผนการดำเนินงานที่ผ่านการอนุมัติแจ้งให้ครูทราบในแต่ละภาคเรียน การดำเนินงานตามแผนหรือการแก้ไขปัญหา (Do: D) ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ มีโปรแกรม ITW51 ในการบันทึกคะแนนระหว่างภาคเรียน และปลายภาคเรียน มีการจัดการสอบระหว่างภาคเรียนโดยครูผู้สอน และการสอบปลายภาคเรียนโดยสถานศึกษา มีการบันทึกข้อมูลคะแนนนักศึกษาที่เป็นปัจจุบันทุกครั้งที่ให้ครูส่งคะแนนตามแผนการดำเนินงาน ครูมีการประเมินคุณธรรมจริยธรรม นักศึกษาทุกภาคเรียน มีการจัดการทดสอบระดับชาติ (N – net) แก่นักศึกษาผู้คาดว่าจะจบทุกภาคเรียน มีการให้นักศึกษาทำกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต ตามโครงสร้าง แต่ไม่ครบทุกแห่ง การตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผนหรือการแก้ไขปัญหาตามแผน (Check: C) ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ มีการนิเทศการเรียนการสอน

ของแต่ละตำบล มีการตรวจสอบคะแนนระหว่างภาคกับครูผู้สอนทุกครั้ง และมีการติดตามผู้เรียนในการมาเรียนและการเข้าสอบ การกำหนดให้เป็นมาตรฐานและปรับปรุงให้ดีขึ้น (Act: A) ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ มีการติดตามการวัดผลประเมินผลแต่ยังไม่ครอบคลุมเท่าใดนัก ดังนั้น ควรมีการประชุมหารือเมื่อนักศึกษาขาดสอบเพื่อหาแนวทางแก้ไข และทำการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง สร้างความเข้าใจในเกณฑ์การจบการศึกษาแก่ครูผู้สอนทุกคนเป็นประจำ ให้ความรู้ครูในเรื่องการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตในวันประชุมประจำเดือน รวมไปถึงควรส่งครูเข้ารับการอบรมในสาระวิชาต่าง ๆ ที่ครูจบไม่ตรงวิชาที่สอน ซึ่งเมื่อนำมาวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT Analysis) ทำให้ทราบว่า ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ มีการจัดให้มีการวัดผลประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ปรับปรุง พ.ศ. 2559 แต่ยังมีประเด็นที่เป็นปัญหาและต้องได้รับการแก้ไข ปัญหา พัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้นคือ ควรกำหนดแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลที่เป็นของสถานศึกษา โดยไม่ขัดต่อหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ปรับปรุง พ.ศ. 2559 สร้างความเข้าใจกับครูผู้สอนในกระบวนการวัดผล ประเมินผล ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ในรายวิชาที่ตนเองไม่ถนัด เพื่อที่จะนำความรู้ไปจัดกระบวนการเรียนการสอนให้แก่นักศึกษา รวมทั้งจัดโครงการเติมเต็มความรู้ในสาระความรู้ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ปรับปรุง พ.ศ. 2559 ซึ่งอาจส่งผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยดีขึ้นจากเดิม สถานศึกษาควรให้ครูทำการติดตามผู้เรียนในการมาทำกิจกรรมและการเข้าสอบ เพื่อลดปัญหาการขาดการทำกิจกรรมและการเข้าสอบ รวมไปถึงสถานศึกษาควรสร้างความเข้าใจในเรื่องการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต (กพข.) และสถานศึกษาควรให้ครูทำการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) การจัดกระบวนการเรียน การวัดผล ประเมินผล ประเด็นปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น รวมไปถึงการแก้ไขปัญหาของแต่ละคน เพื่อให้รับทราบปัญหา อุปสรรค การแก้ไขปัญหาเพื่อนำข้อมูลที่ได้รับไปพัฒนางานของแต่ละคนได้

2.3 ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ สรุปได้ว่าศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ได้ดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษาตามกระบวนการวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) ดังนี้ การวางแผน (Plan: P) ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ มีการวางแผนนิเทศภายในสถานศึกษามีแผนนิเทศภายในสถานศึกษา มีการแต่งตั้งหัวหน้างานแต่ละงานอย่างชัดเจน (มีคำสั่งแต่งตั้งการดำเนินงาน) การดำเนินงานตามแผนหรือการ

แก้ไขปัญหา (Do : D) ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าวจังหวัดเชียงใหม่ มีการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแผนนิเทศที่ได้กำหนดไว้แต่บางครั้งไม่สามารถนิเทศตามวันและเวลาที่กำหนดในแผนได้ เนื่องจากผู้รับผิดชอบการจัดการเรียนการสอน การตรวจสอบ การปฏิบัติงานตามแผนหรือการแก้ปัญหาทางตามแผน (Check: C) มีการติดตาม ตรวจสอบ ผลของการจัดการเรียนการสอน มีการรายงานผลการจัดการเรียนการสอนแก่ผู้นิเทศ การกำหนดให้เป็นมาตรฐานและปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น (Act: A) ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าวจังหวัดเชียงใหม่ได้ดำเนินการนิเทศการเรียนการสอน และมีการรายงานผลการนิเทศแต่ยังไม่ครอบคลุมการดำเนินงานเท่าใดนัก ซึ่งเมื่อนำมาวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT Analysis) ทำให้ทราบว่าศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าวจังหวัดเชียงใหม่ได้จัดทำแผนการนิเทศภายในสถานศึกษา คำสั่งแต่งตั้งการนิเทศภายในสถานศึกษามีการนิเทศภายในสถานศึกษาแบบกัลยาณมิตร โดยมีสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่คอยให้การส่งเสริม สนับสนุนการนิเทศภายในของสถานศึกษาในทุกด้าน แต่ยังขาดแบบฟอร์มการนิเทศที่ไม่สามารถเทียบเคียงกับส่วนกลางหรือสถานศึกษาอื่น ทั้งผู้นิเทศมีไม่เพียงพอต่อการนิเทศ อีกทั้งการมีส่วนร่วมในการนิเทศของเครือข่ายยังน้อย ทางด้านของผู้รับการนิเทศเองนั้นมีการรายงานเครือข่ายในพื้นที่ค่อนข้างมาก และหลังจากรับการนิเทศภายในสถานศึกษาแล้วผู้รับการนิเทศรายงานผลการปรับปรุง พัฒนาลำช้า

3. การเสนอแนะแนวทางการพัฒนางานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าวจังหวัดเชียงใหม่ ตามกระบวนการบริหารงานวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) พบว่า

ตารางที่ 4.9 แสดงการเสนอแนะแนวทางการพัฒนางานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าวจังหวัดเชียงใหม่ ตามกระบวนการบริหารงานวงจรคุณภาพ (Deming Cycle)

ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา		
ขั้นตอน	ประเด็น	แนวทางพัฒนา
P = Plan	W = สถานศึกษาทำการวางแผนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาทุก ๆ 2 ปี ซึ่งระยะเวลาดังกล่าวยาวนานเกินไป	ควรพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาทุกปีการศึกษา

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา		
ขั้นตอน	ประเด็น	แนวทางพัฒนา
P = Plan	O = สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่ และภาคีเครือข่ายพร้อมที่จะให้การสนับสนุนในการจัดทำแผนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	ควรให้ภาคีเครือข่ายเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามากขึ้นจากเดิม
	T = สถานศึกษามีภารกิจ ที่หลากหลายทำให้การวางแผนการพัฒนาหลักสูตรไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้	ควรทำแผนการพัฒนาหลักสูตรและดำเนินการตามแผนที่วางไว้
D = Do	W = มีหลักสูตรสถานศึกษาปี พ.ศ. 2559 ที่ทำการปรับปรุงพัฒนาเมื่อปี พ.ศ. 2561 แต่ยังไม่สมบูรณ์เนื่องจากบุคลากรยังขาดความรู้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา รวมถึงมีการย้ายเข้า/ออก ของบุคลากรบ่อยครั้งทำให้การพัฒนาหลักสูตรเป็นไปอย่างไม่ต่อเนื่องเท่าใดนักครูขาดความรู้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	ควรนำชุมชน เครือข่าย เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มากขึ้น
	O = สถานศึกษามีสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่ และเครือข่าย ที่พร้อมให้การส่งเสริม สนับสนุนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	ควรนำชุมชน เครือข่าย เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มากขึ้น
	T = ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาต้องใช้เวลาอย่างมาก ซึ่งในการดำเนินงานครู ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีภารกิจของงานที่ค่อนข้างมาก อีกทั้งมีงานเร่งด่วนเข้ามาอย่างสม่ำเสมอ ทำให้การพัฒนาหลักสูตรเป็นไปอย่างล่าช้า ขาดผู้เชี่ยวชาญในการให้ความรู้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	1. ควรจัดสรรเวลาในการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมและทำทุกปีการศึกษา 2. ควรเสาะหาผู้เชี่ยวชาญในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามาให้ความรู้ทางด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษากับคณะครู

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา		
ขั้นตอน	ประเด็น	แนวทางการพัฒนา
C = Check	W = จากการประเมินหลักสูตรสถานศึกษา ในสาระ ท้องถิ่นนั้น ไม่เข้ากับบริบทของสถานศึกษาใน ปัจจุบันที่มีบริบทเปลี่ยนไป	ควรจัดทำการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษาเป็นประจำทุกปี การศึกษา
	O = สถานศึกษามีสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอก ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่ และเครือข่าย ที่พร้อมให้การส่งเสริม สนับสนุน ใน การร่วมประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา	ควรมีชุมชน เครือข่าย เข้ามามี ส่วนร่วมในตรวจสอบการ พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
	T = ขาดผู้เชี่ยวชาญ ให้คำแนะนำเสนอแนะในการ ประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา	ควรเสาะหาผู้เชี่ยวชาญในการ พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามา ให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษา
A = Act	W = ไม่มีการปรับปรุง พัฒนาหลักสูตรอย่าง ต่อเนื่อง	ควรจัดทำการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษาเป็นประจำทุกปี การศึกษา
	O = สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่ และเครือข่าย ที่พร้อมให้การส่งเสริม สนับสนุน ในการร่วม ปรับปรุง พัฒนาการใช้หลักสูตรสถานศึกษา	ควรให้เครือข่ายมีส่วนร่วมใน การปรับปรุง พัฒนา หลักสูตร สถานศึกษา
	T = สถานศึกษามีภาระงานที่ต้องดำเนินงานมาก และการปรับปรุง พัฒนาหลักสูตรต้องใช้ระยะเวลา พอสมควร	ควรทำแผนการพัฒนาหลักสูตร และดำเนินการตามแผนที่วาง ไว้

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ด้านการวัดผล ประเมินผล		
ขั้นตอน	ประเด็น	แนวทางพัฒนา
P = Plan	W = ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าวกว้าง จังหวัดเชียงใหม่ จัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ใน 1 แห่ง มีครูผู้สอนอยู่ 1 คนเท่านั้น ทำให้บางครั้งการวัดผล ประเมินผล มีความล่าช้า ไม่เป็นไปตามกำหนดการที่กลุ่มงานวางไว้	ควรจัดให้มีโครงการสอนเสริมในรายวิชาที่ยากและครูไม่ชำนาญในแต่ละตำบล
	O = สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่ ให้การสนับสนุน ส่งเสริมการ จัดทำแผนการวัดผล ประเมินผล	-
	T = ภาระงานของครูผู้สอนที่มีมาก ทำให้การวัดผล ไม่เป็นไปตามแผนงาน	ควรให้ครูผู้สอนทำการวัดผล ในช่วงเวลาที่ว่างจากภาระงานแทน แต่ต้องให้อยู่ในกำหนดการส่งคะแนน
D = Do	W = 1. มีการย้ายของครู บ่อยทำให้การวัดผล ประเมินผลไม่ต่อเนื่อง 2. ครูบางท่านยังไม่ชำนาญในการใช้หลักสูตร การศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2555 (ปรับปรุง 2559) 3. ไม่มีข้อสอบวัดผลระหว่างภาคเรียนที่ใช้ร่วมกัน 4. ครูไม่นำความรู้ที่ไปอบรมมาขยายผลแก่เพื่อนครู ทำให้ความรู้กระจุกตัว	1. ควรจัดกระบวนการ PLC ให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความรู้แก่กัน และให้ครูที่ทำหน้าที่มาก่อนเป็นผู้สอน ครูที่มาทำงานใหม่ 2. ควรจัดทำข้อสอบระหว่างภาคเรียนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน 3. ควรจัดกระบวนการ PLC ให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความรู้แก่กัน ในวันประชุมประจำเดือนทุกเดือน

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ด้านการวัดผล ประเมินผล		
ขั้นตอน	ประเด็น	แนวทางการพัฒนา
D = Do	O = 1. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่ให้การสนับสนุน ส่งเสริมการวัดผลประเมินผลอย่างต่อเนื่อง 2. มีเครือข่ายให้ใช้สถานที่ในการดำเนินการสอบ	-
	T = การกิจเร่งด่วนของครูที่เข้ามาทำให้การวัดผล ระหว่างภาคเรียนไม่เป็นไปตามแผน ผู้เรียนบางรายขาดสอบ และไม่ร่วมกิจกรรมอื่นเนื่องมาจากสาเหตุส่วนตัวของนักศึกษา	1. หากมีเลื่อนการวัดผลระหว่างภาคเรียน ควรรายงานให้ผู้บริหารสถานศึกษาทราบ และทำการวัดผลให้ทันกำหนดเวลาส่งคะแนน 2. ควรติดตามผู้เรียนที่ขาดสอบ และไม่ร่วมกิจกรรม เพื่อหาหนทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน
C = Check	W = 1. ครูผู้สอนบางท่านส่งผลคะแนนไม่เป็นไปตามแผนที่กำหนด 2. ไม่มีคอมพิวเตอร์ที่ติดตั้ง โปรแกรม ITW51 ให้ครูได้ทำการตรวจสอบข้อมูลของนักศึกษาได้เอง	1. ควรย้ำเตือน การส่งผลคะแนนแก่ครูเป็นระยะ ๆ 2. จัดคอมพิวเตอร์ที่มีโปรแกรม โดยไม่ให้ครูแก้ไขข้อมูลได้ ให้ครูทำการดูข้อมูลต่าง ๆ ของนักศึกษาได้
	O = สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่ให้การสนับสนุน การตรวจสอบ การบันทึกคะแนน และมีการตรวจสอบสอบจาก	

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ด้านการวัดผล ประเมินผล		
ขั้นตอน	ประเด็น	แนวทางการพัฒนา
C = Check	เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องอีกครั้งสถาบันการทดสอบการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ให้การสนับสนุนในการจัดทดสอบระดับชาติ และการตรวจข้อสอบ	-
	T = ระยะเวลาในการส่งข้อมูลให้แก่ต้นสังกัด ค่อนข้างน้อยทำให้ต้องเร่งบันทึกข้อมูล	ผู้ที่ทำหน้าที่ส่งข้อมูล ควรจัดลำดับความสำคัญของงาน ก่อน หลัง
A = Act	W = -	-
	O = 1. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ให้การสนับสนุน ในการพัฒนาโปรแกรม ITW51 2. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ให้การสนับสนุน เจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบข้อมูลการจบของผู้เรียน	-
	T = ในการลงโปรแกรม ใหม่และส่งข้อมูลของผู้เรียน สัญญาณอินเทอร์เน็ตมีปัญหา	ควรตรวจสอบสัญญาณอินเทอร์เน็ตเป็นประจำ
ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา		
ขั้นตอน	ประเด็น	แนวทางการพัฒนา
P = Plan	W = แผนการนิเทศภายในสถานศึกษาไม่เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด	ควรปรับปรุงแผนการนิเทศ หากมีการเปลี่ยนแปลงระยะเวลา
	O = สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่ ให้การสนับสนุน ส่งเสริมการทำแผนนิเทศภายในสถานศึกษา	ควรรนำภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการนิเทศ

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา		
ขั้นตอน	ประเด็น	แนวทางพัฒนา
P = Plan	T = ระยะเวลาในการนิเทศตามแผนมีการเปลี่ยนแปลง	ควรปรับปรุงแผนการนิเทศ หากมีการเปลี่ยนแปลงระยะเวลา
D = Do	W = 1. ไม่มีเครื่องมือนิเทศที่เทียบเคียงกับสถานศึกษาอื่น หรือส่วนกลาง 2. ครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล มีภารกิจหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายนอกเหนือจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทำให้แผนนิเทศการเรียนการสอนที่ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งไว้ต้องเลื่อนการนิเทศออกไป 3. มีผู้นิเทศงานไม่เพียงพอ หากมีการจัดกิจกรรมพร้อม ๆ กันทำให้การนิเทศไม่ครบพื้นที่	1. ควรจัดทำเครื่องมือการนิเทศให้เทียบเคียงกับส่วนกลาง 2. ควรขอความร่วมมือจากเครือข่ายในพื้นที่มาร่วมดำเนินการนิเทศการจัดกิจกรรม
	O =สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	
ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา		
ขั้นตอน	ประเด็น	แนวทางการพัฒนา
	จังหวัดเชียงใหม่ สนับสนุน ส่งเสริม การนิเทศภายในสถานศึกษา	ควรขอความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายในพื้นที่มาร่วมการนิเทศให้มากขึ้น
	T = ในการนิเทศ พื้นที่ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา "แม่ฟ้าหลวง" (ศศช.) เป็นพื้นที่ดอย ทำให้การเดินทางค่อนข้างยากลำบาก ในฤดูฝนส่วนศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลมักมีงานที่ต้องทำร่วมกับภาคีเครือข่าย ทำให้บางครั้งต้องเลื่อนการนิเทศการจัดการเรียนการสอนออกไป	ควรขอความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายในพื้นที่ร่วมนิเทศ และให้ภาคี เครือข่ายรายงานผลการนิเทศ

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา		
ขั้นตอน	ประเด็น	แนวทางการพัฒนา
C = Check	W = ผู้นิเทศทำการตรวจสอบการนิเทศ มีภาระงานต่าง ๆ แทรกเข้ามาในช่วงเวลาที่ต้องตรวจสอบการนิเทศ ทำให้การรายงานล่าช้า	ควรให้ผู้นิเทศทำการตรวจสอบการรายงานผลการนิเทศทันที และจัดส่งตามลำดับชั้น
	O = สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่ สนับสนุน ส่งเสริม การตรวจสอบการนิเทศภายในสถานศึกษา	-
	T = 1. การส่งรายงานผลการนิเทศไม่เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด 2. การมีส่วนร่วมในการนิเทศของภาคีเครือข่ายยังมีน้อย	ควรติดตามผลการนิเทศในทุกวัน ประชุมประจำเดือน และควรขอความร่วมมือจากภาคี เครือข่าย เข้ามาร่วมนิเทศให้มากขึ้น
ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา		
ขั้นตอน	ประเด็น	แนวทางการพัฒนา
A = Act	W = ผู้รับการนิเทศ ส่วนมากไม่ทำการรายงานผลจากการนิเทศมาปรับปรุงพัฒนา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	ควรส่งเสริมให้ผู้รับการนิเทศจัดทำผลรายงานการพัฒนา และให้นำเสนอในวันประชุมประจำเดือน
	O = สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่ สนับสนุน ส่งเสริม ปรับปรุงการนิเทศภายในสถานศึกษา	-
	T = -	-

อภิปรายผล

ผลการวิจัยแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ครั้งนี้พบว่า มีข้อสังเกตที่นำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าวจังหวัดเชียงใหม่

1.1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พบว่าศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าวจังหวัดเชียงใหม่ มีหลักสูตรสถานศึกษา 2559 ซึ่งเป็นได้รับการปรับปรุง พัฒนาเมื่อปี พ.ศ. 2561 เป็นปัจจุบัน แต่ยังสมบรูณ์มากนักเป็นผลเนื่องมาจากการขาดความรู้ความเข้าใจของครูและบุคลากรในสถานศึกษา การโยกย้ายของครูและบุคลากร เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาไม่ต่อเนื่อง ซึ่งในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษายังขาดผู้เชี่ยวชาญในการให้คำแนะนำ รวมไปถึงการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของชุมชนยังมีน้อย สอดคล้องกับ สมถวิล ศรีจันทร์โรจน์ (2553, น. 61) วิจัยสภาพปัญหาการบริหารสถานศึกษา สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า การขาดความรู้ความเข้าใจการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของบุคลากร และสอดคล้องกับ สุริยา ชาวสวน (2556, น. 150) ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงานวิชาการในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในกลุ่มนครชัยบุรินทร์ พบว่า ปัญหาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา คือ การวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง และนำมาพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่องส่วนใหญ่สถานศึกษาจะจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาแล้วใช้ต่อเนื่องโดยไม่มีการปรับปรุงและพัฒนา อีกทั้งชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

1.2 ด้านการวัดผลประเมินผล พบว่าศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าวจังหวัดเชียงใหม่ มีการวัดผล ประเมินตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง พ.ศ. 2559) ในด้านคะแนนระหว่างภาคเป็นการวัดผลตามบริบท ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” (ศศช.) โดยที่ในการใช้เครื่องมือการวัดผลคะแนนสอบกลางภาคเรียนนั้น ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันเท่าที่ควร ต่างทำเครื่องมือเก็บคะแนนกลางภาคกันเอง อีกทั้งในการที่ครูไม่จบตรงสาขาวิชาที่สอนก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งเช่นกัน ทั้งยังมีปัญหาทางด้านการมาร่วมทำกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียน และครูบางท่านยังไม่เข้าใจกระบวนการในการทำกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมไปถึงการขาดสอบของผู้เรียนเองด้วยเหตุผลที่แตกต่างกันไป ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับต้องปรับปรุงเร่งด่วนสอดคล้องกับ จันทรทิพย์ ลินธุวนานนท์ (2552, น. 79) ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเขตภาคกลางพบว่า ปัญหาการวัดผล ประเมินผลการเทียบโอนผลการเรียน การเทียบโอนความรู้และ

ประสบการณ์ คือ การส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผลประเมินผล โดยเน้นการประเมินตามความจริง และส่งเสริมให้ครูได้รับการอบรมพัฒนาความรู้ ความสามารถในการสร้างเครื่องมือวัดผล ประเมินผล พร้อมทั้งมีการรายงานผลการเรียนต่อผู้เรียน ชุมชน

1.3 ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา สภาพการบริหารงานวิชาการด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา พบว่าศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ มีแผนการนิเทศการศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นำโดยผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ร่วมด้วยหัวหน้ากลุ่มงานที่เกี่ยวข้องและครูนิเทศ ศูนย์การเรียนชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” แต่มีปัญหาในด้านการเดินทางไปนิเทศ ศูนย์การเรียนชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” ซึ่งเป็นคอยสูง ทางด้านการนิเทศ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลนั้น ในบางครั้งครูจะต้องไปจัดกิจกรรมอื่น ๆ หรือกิจกรรมร่วมกับเครือข่าย ทำให้การนิเทศการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องเลื่อนออกและที่สำคัญคือเมื่อได้รับการนิเทศคำแนะนำแล้ว ครูไม่รายงานผลการปรับปรุงพัฒนาหลังจากได้รับการนิเทศ ทำให้ผู้นิเทศไม่สามารถทราบถึงความก้าวหน้าของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ สอดคล้องกับ มงคลทิพย์ ใจอินผล (2554, น. 76) วิจัยการดำเนินงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอมกน้อย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัญหาการวางแผนการนิเทศภายใน โดยครูมีส่วนร่วมและจัดทำเครื่องมือการนิเทศให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และการสำรวจสภาพปัญหา เพื่อวางแผนการนิเทศภายในสถานศึกษา จัดทำรายละเอียดกิจกรรมการนิเทศภายใน และประเมินผลการนิเทศภายใน

2. การวิเคราะห์การบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าวจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้กระบวนการบริหารงานวงจรคุณภาพ (Deming Cycle)

2.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ มีการดำเนินงานตามกระบวนการบริหารงานวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) ดังนี้ Plan: P ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่มีหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งเป็นหลักสูตรแกนกลาง มีการปรับปรุง พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในปี พ.ศ. 2559 และปรับปรุงอีกครั้งในปี พ.ศ. 2561 แต่ในปีนี้ทำการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษายังไม่สมบูรณ์เท่าใด และได้ทำการวางแผนการพัฒนาบุคลากรครูทางด้านการพัฒนาหลักสูตรในปี พ.ศ. 2563 ต่อไป Do: D มีการวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งเป็นหลักสูตรแกนกลาง และสาระท้องถิ่นในปี พ.ศ. 2559 มีการจัดการประชุมเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษาในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 และได้มีการนำหลักสูตรสถานศึกษามาใช้ Check: C ได้มี

การตรวจสอบการใช้หลักสูตรสถานศึกษาปี พ.ศ. 2561 Act: A ได้ทำการปรับปรุงหลักสูตรบางส่วนแต่ยังไม่สมบูรณ์ ต้องทำการปรับปรุงหลักสูตรใหม่อีกครั้งในปีงบประมาณ 2563 ซึ่งจากการวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT Analysis) ทำให้ทราบว่า ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ยังขาดผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบหลักสูตร สถานศึกษา อีกทั้งยังขาดความรู้ / ความเข้าใจในการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา ทั้งยังมีการย้าย เข้า/ออก ของบุคลากรที่ทำให้การทำงานไม่ต่อเนื่อง รวมไปถึงเวลาในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามีไม่เพียงพอเนื่องจากภารกิจ/งานในหน้าที่ ภารกิจเร่งด่วน มีเข้ามาสม่ำเสมอ จึงทำให้ไม่มีการพัฒนา/ปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นปัจจุบันจากข้อมูลข้างต้น ทำให้ได้แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้ สถานศึกษาควรจัดให้มีโครงการพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยประสานงานกับ สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่ ในการเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามาให้ความรู้ เพื่อให้ครูสามารถพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเองได้ตลอด ควรสร้างวัฒนธรรมในองค์กรในเรื่องการพัฒนาหลักสูตรเสมือนเป็นงานประจำที่ต้องทำ ซึ่งเมื่อทำได้แล้วจะทำให้งานการพัฒนาหลักสูตรเป็นเรื่องปกติ ควรมีการนิเทศการใช้หลักสูตรสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง รวมไปถึงหลักสูตรสถานศึกษาควรมีการวิพากษ์หลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาให้ดีขึ้น สอดคล้องกับทวน เทียงเจริญ (2546) ศึกษาสภาพปัญหาและการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ขึ้นพื้นฐานแตกต่างกันในด้าน การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาในการจัดทำหลักสูตร การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล โดยมีปัญหาแตกต่างกันทุกภารกิจ และสอดคล้องกับ สุริยา ชาวสวน (2556, น. 160 - 161) ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไข ปัญหาการบริหารงานวิชาการในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในกลุ่มนครชัยบุรินทร์ ให้ข้อเสนอแนะว่า ผู้บริหารควรมีการนิเทศการใช้หลักสูตร ควรประสานความร่วมมือในการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและงานวิชาการต่อสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กรหน่วยงานและสถาบันอื่น

2.2 ด้านการวัดผล ประเมินผล ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่มีการดำเนินการตามกระบวนการวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) ดังนี้ Plan: P มีการแบ่งความรับผิดชอบของงานการศึกษาขึ้นพื้นฐานอย่างชัดเจน มีแผนการดำเนินงานที่ผ่านการอนุมัติแจ้งให้ครูทราบในแต่ละภาคเรียน Do: D มีโปรแกรม ITW51 ในการบันทึกคะแนนระหว่างภาคเรียนและปลายภาคเรียน มีการจัดการสอบระหว่างภาคเรียนโดยครูผู้สอน และการสอบปลายภาคเรียนโดยสถานศึกษา มีการบันทึกข้อมูลคะแนนนักศึกษาที่เป็นปัจจุบันทุกครั้งที่ให้ครูส่งคะแนนตามแผนการดำเนินงาน ครูมีการประเมินคุณธรรม จริยธรรม นักศึกษาทุกภาคเรียน มีการ

จัดการทดสอบระดับชาติ (N-net) แก่นักศึกษาผู้คาดว่าจะจบทุกภาคเรียน มีการให้นักศึกษาทำกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต ตามโครงสร้าง แต่ไม่ครบทุกแห่ง Check: C มีการนิเทศการเรียนการสอนของแต่ละตำบล มีการชี้แจงคะแนนระหว่างภาค กับครูผู้สอนทุกครั้งและมีการติดตามผู้เรียนในการมาเรียน เข้าสอบ Act: A มีการติดตามการวัดผลประเมินผล แต่ยังไม่ครอบคลุมเท่าใดนัก ดังนั้น ควรมีการประชุมหารือ เมื่อนักศึกษาขาดสอบเพื่อหาแนวทางแก้ไข และทำการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง สร้างความเข้าใจในเกณฑ์การจบการศึกษาแก่ครูผู้สอนทุกคนเป็นประจำ ให้ความรู้ครูในเรื่องการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต ในวันประชุมประจำเดือนรวมไปถึงควรส่งครูเข้ารับการอบรมในสาระวิชาต่าง ๆ ที่ครูจบไม่ตรงวิชาที่สอน ซึ่งเมื่อนำมาวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT Analysis) ทำให้ทราบว่า ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ มีการจัดให้มีการวัดผลประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ปรับปรุง พ.ศ. 2559 แต่ยังมีประเด็นที่เป็นปัญหาและต้องได้รับการแก้ไขปัญหา พัฒนา ปรับปรุง ให้ดีขึ้นคือควรกำหนดแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผล ประเมินผล ที่เป็นของสถานศึกษา โดยไม่ขัดต่อหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ปรับปรุง พ.ศ. 2559 สร้างความเข้าใจกับครูผู้สอนในกระบวนการวัดผล ประเมินผล ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ในรายวิชาที่ตนเองไม่ถนัด เพื่อที่จะนำความรู้ไปจัดกระบวนการเรียนการสอนให้แก่นักเรียนรวมทั้งจัดโครงการเติมเต็มความรู้ในสาระความรู้ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ปรับปรุง พ.ศ. 2559 ซึ่งอาจ ส่งผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยดีขึ้นจากเดิม สอดคล้องกับ สมัย สมสงวน (2546, น.14) ศึกษาความต้องการและความพึงพอใจในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย พบว่า งานวัดผลประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือจัดให้มีการวัดผลประเมินผลที่เน้นการปรับปรุงพัฒนาการเรียนของผู้เรียนเป็นสำคัญนอกจากนี้การวัดผล ประเมินผลยังมีความสำคัญในการพัฒนาการศึกษาดังนี้ คือ เป็นเครื่องมือผลักดันหรือกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการเรียนรู้และยังเป็นเครื่องมือไปสู่การพัฒนาหลักสูตรทั้งระบบ ผู้ศึกษาเห็นว่าจากการที่สถานศึกษามีการปฏิบัติในด้านนี้มากอาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญของการวัดผล ประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน ผู้บริหารและผู้รับผิดชอบฝ่ายวิชาการมีความรู้ ความเข้าใจ มีการเสริมสร้างให้ครูดำเนินการวัดและประเมินผลนักเรียนตามสภาพจริงอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องสอดคล้องกับ สุริยา ชาวสวน (2556, น. 161) ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงานวิชาการในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

อำเภอในกลุ่มนครชัยบุรินทร์ ให้ข้อเสนอแนะด้านการวัดผลประเมินผล ว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน

2.3 ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าวจังหวัดเชียงใหม่ได้ดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษาตามกระบวนการวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) ดังนี้ Plan: P มีการวางแผนนิเทศภายในสถานศึกษามีแผนนิเทศภายในสถานศึกษา มีการแต่งตั้งหัวหน้างานแต่ละงานอย่างชัดเจน (มีคำสั่งแต่งตั้งการดำเนินงาน) Do: D มีการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแผนนิเทศที่ได้กำหนดไว้แต่บางครั้งไม่สามารถนิเทศตาม วันเวลาที่กำหนดในแผนได้ เนื่องจากผู้รับผิดชอบการจัดการเรียนการสอน Check: C มีการติดตามตรวจสอบผลของการจัดการเรียนการสอนมีการรายงานผล การจัดการเรียนการสอน แก่ผู้นิเทศ Act: A ได้ดำเนินการนิเทศการเรียนการสอน และมีการรายงานผลการนิเทศ แต่ยังไม่ครอบคลุมการดำเนินงานเท่าใดนัก ซึ่งเมื่อนำมาวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT Analysis) ทำให้ทราบว่าศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าวจังหวัดเชียงใหม่ได้จัดทำแผนการนิเทศภายในสถานศึกษา คำสั่งแต่งตั้งการนิเทศภายในสถานศึกษามีการนิเทศภายในสถานศึกษาแบบกลายัณมิตร โดยมีสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่คอยให้การส่งเสริม สนับสนุน การนิเทศภายในของสถานศึกษาในทุกด้าน แต่ยังขาดแบบฟอร์มการนิเทศที่ไม่สามารถเทียบเคียงกับส่วนกลางหรือสถานศึกษาอื่น ทั้งผู้นิเทศมีไม่เพียงพอต่อการนิเทศ อีกทั้งการมีส่วนร่วมในการนิเทศของเครือข่ายยังน้อย ทางด้านของผู้รับการนิเทศเองนั้นมีการงานเครือข่ายในพื้นที่ค่อนข้างมาก และหลังจากรับการนิเทศภายในสถานศึกษาแล้ว ผู้รับการนิเทศรายงานผลการปรับปรุง พัฒนาลำเข้าสู่สอดคล้องกับ เกียรติยศ ดิเรขธรรมเจริญ (2544) ศึกษาสภาพการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า โรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีการปฏิบัติด้านการนิเทศแตกต่างกัน ปัญหาการนิเทศภายใน คือ ขาดบุคลากรที่จะทำการนิเทศ ผู้นิเทศมีงานรับผิดชอบมาก ขาดสื่อและเครื่องมือปฏิบัติการนิเทศและประเมินผลการนิเทศ และสอดคล้องกับ สุริยา ชาวสวน (2556, น. 161) ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงานวิชาการในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในกลุ่มนครชัยบุรินทร์ ให้ข้อเสนอแนะในการนิเทศภายในสถานศึกษาว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรประสานความร่วมมือกับผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศในระดับจังหวัด เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของสถานศึกษา

3. แนวทางในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

3.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาควรจัดให้มีโครงการอบรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อสร้างองค์ความรู้ให้แก่ครูผู้จัดการเรียนการสอน โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญทางด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มาให้คำแนะนำ และตรวจสอบหลักสูตรสถานศึกษา อีกทั้งควรนำชุมชนเครือข่าย เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มากขึ้น นอกจากนี้ควรมีการประเมินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา และจะทำเป็นประจำทุกปีการศึกษาเพื่อเป็นการพัฒนาหลักสูตรให้ทันยุค ทันสมัย สอดคล้องกับ หทัย ศิริพิน (2558, น. 89-90) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนบ้านกระทุ่มล้ม (นครราษฎร์ประสิทธิ์) พบว่า ควรมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่ชัดเจนและสอดคล้องกับท้องถิ่น ควรมีคู่มือปฏิบัติงานเพื่อ สื่อสารให้คณะครูทุกคนเข้าใจ จัดระบบงานวิชาการให้ชัดเจน และมีการประเมินหลักสูตรและพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา และสอดคล้องกับ อภิชา พุ่มพวง (2559, น. 247) วิจัยปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 6 พบว่าการส่งเสริมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ให้มีประสิทธิภาพ ได้แก่ผู้บริหารควรเชิญวิทยากรที่เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการกระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้แก่ครู ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครู ชุมชนศึกษานิเทศก์ และผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษา และผู้บริหารควรใช้กระบวนการวงจรคุณภาพ (Deming Cycle: PDCA) ในการจัดทำหลักสูตร

3.2 ด้านการวัดผลประเมินผล สถานศึกษาควรจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ในเรื่องการวัดผลประเมินผล การจัดการเรียนการสอน เพื่อจะได้นำแนวปฏิบัติที่ดีของครูมาช่วยแก้ไขปัญห และควรจัดทำเครื่องมือการวัดผลกลางภาคเรียนที่เป็นแกนกลางในการเก็บคะแนนของผู้เรียน อีกทั้งโครงการสอนเสริมในรายวิชาที่ยาก การจัดโครงการเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาในทุกภาคเรียน โดยอาจมอบให้ครูเป็นผู้ดำเนินการในพื้นที่และมีการประเมินผล การจัดโครงการเพื่อให้ทราบถึงผลของการจัดโครงการ และเพื่อได้การพัฒนา ปรับปรุง และควรส่งครูเข้ารับการอบรมในรายวิชาที่ยาก และในรายวิชาที่ครูไม่มีความถนัด เพื่อจะได้ นำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ควรมีการประชุมติดตามการวัดผลประเมินผลในวันประชุมประจำเดือนทุกเดือนเพื่อเป็นการกระตุ้นการทำงานของครู สอดคล้องกับสุทธวีรณ ดันดิรจนาวงศ์ (2556 , น. 10 – 13) ศึกษาแนวคิดเรื่องความสำคัญของการวัดผลประเมินการจัดการศึกษา พบว่าการ

วัดผลประเมินผลมีความสำคัญต่อการบริหารการศึกษาเพราะ จะทำให้ได้ข้อมูลในการตัดสินใจ ดำเนินกิจกรรมโครงการต่าง ๆ มีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนต้องให้ความสำคัญต่อการวัดผลและ ประเมินเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง โดยการวัดผลประเมินผลการศึกษามีบทบาทในการตรวจผลเพื่อ ตรวจสอบว่าเทคนิควิธีสอน อุปกรณ์การสอนและเนื้อหา ตลอดจนการจัดกิจกรรมที่ครูได้สอนให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ นั้นมีข้อบกพร่องอะไรบ้าง ส่วนใดบ้างที่จำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไข ส่วนใดบ้างที่ได้อยู่แล้ว นอกจากนั้นยังสามารถนำผลที่ได้จากการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงโครงการสอนสำหรับใช้ในการเรียน การสอนครั้งต่อไป นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องใช้ข้อมูลสารสนเทศจากการ วัดผลประเมิน ในการบริหารและตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เหมาะสมในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพ การศึกษาให้ บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

3.3 ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา สถานศึกษา ควรมอบหมายให้ครูผู้ดูแลตำบล ต่าง ๆ ครูนิเทศ ศูนย์การเรียนชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” ศูนย์ศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยตำบลเขานีเทศการจัดการเรียนการสอน ร่วมกับภาคี เครือข่ายในพื้นที่ เพื่อให้ ได้การนิเทศภายในสถานศึกษาที่เป็น ไปตามบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่งอีกทั้งควรทำ เครื่องมือการนิเทศภายในสถานศึกษา ให้เทียบเคียงกับที่อื่น และส่วนกลาง เพื่อให้ได้การรายงาน การนิเทศที่เหมือนกัน และจากการประเมินผลการนิเทศ เมื่อนำผลนั้นมาทำการพัฒนา ปรับปรุง การจัดการเรียนการสอน ให้ดีขึ้นแล้ว ครูควรทำการรายงานผลให้แก่สถานศึกษาทราบทุกครั้งใน วันประชุมประจำเดือน เพื่อกระตุ้นให้ครูเกิดกระบวนการเรียนรู้ การแก้ปัญหาในการจัดการเรียน การสอนของตนเอง สอดคล้องกับทฤษฎี เชสุวรรณ (2558, น. 144) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ทักษะการบริหารด้านเทคนิคเทคนิคกับกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาของโรงเรียนขยาย โอกาสทางการศึกษา อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ สรุปว่าผู้บริหารควรมีการพัฒนาสื่อและเครื่องมือ การนิเทศภายใน เช่น การใช้แบบประเมินตนเอง หรือ แบบประเมินระหว่างครูผู้สอน เพื่อนำ เครื่องมือนี้อย่างมาพิจารณาและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนของครู หรือควรมีการทดลอง และปรับปรุง สื่อและเครื่องมือนี้เทศก่อนนำไปใช้จริง เพื่อให้เครื่องมือมีคุณภาพและได้เครื่องมือที่ มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับ อัญชลี ธรรมะวิสิฏ์ (2553 อ้างถึงใน มงคลทิพย์ ใจอินผล, 2554, น. 90) กล่าวถึงหลักการนิเทศการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า การนิเทศภายในของ การศึกษานอกระบบ มีจุดมุ่งหมาย เพื่อพัฒนาคน พัฒนางาน สร้างประสานสัมพันธ์ และสร้างขวัญ กำลังใจให้กับครูและผู้ปฏิบัติงาน มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบเพื่อพัฒนาครูและผู้ปฏิบัติงานให้ สามารถจัดกิจกรรมและส่งเสริมให้ภาคีเครือข่ายจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนและผู้รับบริการ อย่างมีคุณภาพ โดยยึดหลักประชาธิปไตยในการนิเทศ คือ การเคารพซึ่งกันและกันระหว่างผู้นิเทศ

และผู้รับการนิเทศ มีบรรยากาศแห่งความเป็นกัลยาณมิตร คือ ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศมีความรับผิดชอบในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาร่วมกัน เริ่มตั้งแต่ร่วมวางแผนการนิเทศร่วมดำเนินการนิเทศ ร่วมประเมินผลการนิเทศ และนำผลจากการนิเทศมาร่วมปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ ส่วนการนิเทศจะสำเร็จได้มีผลดีเพียงใดนั้นมียอดประกอบหลายประการ เช่น ผู้รับการนิเทศ ผู้นิเทศ รูปแบบการนิเทศ เทคนิคการนิเทศ และวิธีการนิเทศในรูปแบบต่าง ๆ ที่นำมาใช้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหาสาระและผู้รับการนิเทศ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ควรส่งเสริม สนับสนุน จัดให้มีชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) เพื่อให้ครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการจัดการเรียนการสอนร่วมกันในทุกวันประชุมประจำเดือน
2. ควรจัดให้มีการประกวดสถานศึกษาต้นแบบในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้ครูผู้สอนได้เกิดการกระตุ้นการจัดการเรียนการสอนของตนเอง และได้ทราบแนวปฏิบัติที่ดีของเพื่อนครูด้วยกัน
3. ผู้บริหารสถานศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่และเจ้าหน้าที่การศึกษาขั้นพื้นฐานควรจัดให้มีการทบทวน หลักเกณฑ์การจัดการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง 2559) แก่ครูผู้ทำหน้าที่ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอีกครั้ง และทำการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง
4. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีมาตรการในการติดตามงานหลังจากที่ได้รับการนิเทศแล้ว เพื่อให้ทุกคนปฏิบัติให้เป็นแนวทางเดียวกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการในเรื่องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อการเรียนการสอนเพื่อการศึกษาของครูผู้สอน
2. ควรมีการศึกษา แนวทางการพัฒนาการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายเพื่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กมลภู ประเสริฐ. (2545). *การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เมธิปส์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (ม.ป.ป.). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 และ (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2553*. สืบค้นจาก <https://person.mwit.ac.th/01-Statutes/NationalEducation.pdf>
- กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *คู่มือการปฏิบัติงานข้าราชการครู*. สืบค้นจาก <https://www.slideshare.net/HinkongSc/1-63729828>
- กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พุทธศักราช 2545*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- เกตุมนี มากมี. (2551). *รูปแบบการจัดการศึกษาและการพัฒนาครูตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี: บทเรียนจากโครงการพระราชทานความช่วยเหลือทางการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- เกียรติยศ เอี่ยมคงเอก. (2546). *การบริหารโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ในทรรสนะบุคลากรโรงเรียนโพธิ์นิมิตวิทยาคม จังหวัดนนทบุรี*. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏพระนคร.
- เกรียงเลิศ ติธรรมเจริญ. (2544). *การศึกษาสภาพการดำเนินการ ปัญหา และอุปสรรคการนิเทศภายในสถานของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา สถาบันราชภัฏธนบุรี).
- แก้วใจ แสนโสม. (2551). *การพัฒนาศูนย์เด็กเล็กนอกระบบบ้านหนองนกเขียน โดยใช้วงจรคุณภาพเดมิ่งและการวางแผนแบบมีส่วนร่วม*. (ปริญญานิพนธ์สาธาณสุขศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- จริน แก้วอินแสง. (2545). *การบริหารงานวิชาการให้สอดคล้องตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ของโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอเมือง จังหวัดน่าน*.

- (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา สถาบันราชภัฏอุดรดิตถ์).
- จันทร์ทิพย์ สินธุวงษานนท์. (2552). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคกลาง. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม).
- จันทร์ธานี สงวนนาม. (2553). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี: บั๊กพอยท์.
- ชนินทร์ แสงแก้ว. (2546). การบริหารงานตามมาตรฐานโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2541 ค้วยวิจัยกรคุณภาพของเคมีงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร).
- ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์. (2545). การบริหารวิชาการ. ปัตตานี: ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- เด่น มหาชัย นันธิยา, สุนทร โคตรบรรเทา และปรานีพิน จารุวัฒนพันธ์. (2558). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2. วารสาร มรม. (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 9(3), 91.
- ทยาภิเษก เสงี่ยม และฉัตรทิพย์ สุวรรณชิน. (2557-2558). ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารด้านเทคนิคเทคนิคกับกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, 8(2), 135-145.
- ทรงเพชร ใจทน. (2551). การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ในอำเภอยะนิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 2. (การค้นคว้าแบบอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย).
- ทวน เทียงเจริญ. (2546). สภาพและปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี สิงห์บุรีและสระบุรี. ลพบุรี: สถาบันราชภัฏเทพสตรี
- ธงชัย สันติวงษ์. (2543). องค์การและการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.

- ธีระ รุญเจริญ, ปราชญา กล้าผจญ และสัมมา รัชนิชัย. (2546). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: แอลทีเรส
- นพพงษ์ บุญจิตรากุล. (2551). *หลักการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- นิภัทรา สังข์ขันธ์. (2556). *การใช้วงจรคุณภาพในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 1-2 ตามทัศนะของครูวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี).
- นิรมล ศตวุฒิ. (2543). *การพัฒนาหลักสูตร*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นิรมล ศตวุฒิและคณะ. (2546). *ประสบการณ์ภาคสนามในการพัฒนาหลักสูตร*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นิรัช สามีคดี. (2559). *ตัวแบบการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา กศน.อำเภอในสังกัดสำนักงาน กศน. จังหวัดอ่างทอง*. อ่างทอง: สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- นุชนาฏ จันท. (มกราคม - มิถุนายน 2558). *รูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในเครือข่ายสัมพันธ์*. *บริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, (2), 185-188.
- ประชุม พงพาน. (2541). *เอกสารการสอนการบริหารงานวิชาการ*. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
- ประสิทธิ์ ตันมี. (2551). *การพัฒนาโรงเรียนโดยใช้วงจร PDCA ของโรงเรียนบ้านวังรวก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์).
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2546). *การบริหารงานวิชาการ*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- ปรัชญา เวสารัชช. (2554). *หลักการจัดการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- ปัญญา แก้วกียูร และสุภัทร พันธุ์พัฒนกุล. (2545). *การบริหารจัดการศึกษาในรูปแบบการใช้โรงเรียนหรือเขตพื้นที่เป็นฐาน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.
- พรสวรรค์ ศิริวัฒน์. (2551). *การพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดโดยใช้หลักการบริหารวงจร PDCA โรงเรียนบ้านโชนาสาม อำเภอประสาท สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีนคร เขต 3*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์).

- พัศตร์ผจง วัฒนสินธุ์. (2542). *การจัดการกลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชราภรณ์ โตแก้ว. (2555). *การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ในสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี).
- พัทธธีรา รัตนชัย. (2550). *การบริหารงานวิชาการตามแนวปฏิรูปการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (ช่วงชั้นที่ 3-4) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 1*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง).
- พิชัย บานญาดี. (2552). *บริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: แอลทีเพลส.
- พิชัย เสงี่ยมจิตต์. (2541). *ขอบข่ายงานวิชาการ เอกสารการสอนการบริหารงานวิชาการ สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี*. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- แพง ชินพงศ์. (2560). *การศึกษา 4.0*. สืบค้นจาก <https://mgronline.com/qol/detail/9600000025195>
- ภาณุวัฒน์ กมล. (2554). *การบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี*. (งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา).
- มงคลทิพย์ ใจอินผล. (2554). *การดำเนินงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. (2542). *ราชกิจจานุเบกษา*. สืบค้นจาก http://www.moe.go.th/moe/nipa/ed_law2p.r.g.edu1.pdf
- พระราชบัญญัติการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2542). *ราชกิจจานุเบกษา*. สืบค้นจาก http://www.moe.go.th/moe/nipa/ed_law/p.r.g.edu31.pdf
- รุจิร ภู่อาระ และจันทราณี สงวนนาม. (2545). *การบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์.
- วราภรณ์ อริชชนพล. (2552). *การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครราชสีมา*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา).

- แวนศิริ วิวัฒน์ศิริตันตร์. (2554). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิชาการ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย, 93.
- คันสนีย์ เครือชะเอม. (2546). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารกับคุณภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา. (วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- ศิริพงษ์ เสาภายน. (2548). หลักการบริหารการศึกษา: ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บั๊ค พอยท์.
- ศูนย์การศึกษารอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว. (2561). โปรแกรมทะเบียน นักศึกษาสายสามัญ ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. เชียงใหม่: ศูนย์การศึกษารอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว.
- ศูนย์การศึกษารอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว. (2561). แผนการปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ 2561. เชียงใหม่: ศูนย์การศึกษารอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว.
- สมถวิล ศรีจันทร์วิโรจน์. (2553). สภาพและปัญหาการบริหารสถานศึกษา สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสมุทรปราการ. (วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร).
- สมัย สมสงวน. (2546). ความต้องการและความพึงพอใจในการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนตามทัศนะของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏเลย).
- สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคเหนือ. ส่วนวิจัยและพัฒนา. (2560). คู่มือการพัฒนาหลักสูตรสำหรับครู กศน. จังหวัดลำปาง: บอยการพิมพ์.
- สังคม สมฤทธิ์. (2552). การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนภูซางวิทยาคม อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏจังหวัดเชียงราย.
- สายหยุด ประกิจะ. (2552). การศึกษาสภาพและความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 6. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา).

- สุกัญญา โขวิไลกุล. (2547). การวิเคราะห์ระบบเพื่อการบริหารสถาบันอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุณิสา ถิ่นชนนาง. (2555). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 1 จังหวัดชลบุรี. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา).
- สุทธิวรรณ ดันติธนาวงศ์. (2556). เอกสารประกอบการสอน หน่วยที่ 15 การวัดและประเมินการจัดการศึกษา. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุนทร โคตรบรรเทา. (2551). หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: ปัญญาชน.
- สุพรรณิกา สีสะอาด. (2556). การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน ระดับอนุบาลศึกษา ในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร. การจัดการสมัยใหม่, 11(2), 110-111.
- สุรพล นิติไกรพจน์ และคนอื่น ๆ. (2556). รายงานการวิจัย แนวทางและความเป็นไปได้ในการปรับเปลี่ยน ภารกิจ บทบาท และอำนาจหน้าที่ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงาน กศน.) ให้สอดคล้องกับแนวคิดในเรื่องการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต. กรุงเทพฯ: นำทองการพิมพ์ จำกัด.
- สุรสิทธิ์ กองเมืองปัก. (2549). การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดนครราชสีมา. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา).
- สุริยา ชาวสวน. (2556). การศึกษาปัญหาและแนวทางการบริหารงานวิชาการในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในกลุ่มนครชัยบุรินทร์. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา).
- สุวิทย์ สุพาลา. (2552). การบริหารงานวิชาการโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ภาคเหนือตอนบน สำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ กระทรวงศึกษาธิการ. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี).
- สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2553). คู่มือการดำเนินงานครู กศน. คำบส. กรุงเทพฯ: กลุ่มแผนงาน.
- สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน. (2555). คู่มือการดำเนินงานหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2555). กรุงเทพฯ: ธีรการพิมพ์.

- สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน. (2559). เอกสารการดำเนินงานหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง 2559). กรุงเทพฯ: สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย.
- สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2561). นโยบายและจุดเน้นการดำเนินงาน สำนักงาน กศน. ประจำปีงบประมาณ 2561. สืบค้นจาก <http://www.nfe.go.th>
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2528). ประสิทธิภาพการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ. (ม.ป.ป.). *รูปวงจรเคมี PDCA*. สืบค้นจาก <http://olit.mcu.ac.th/QA/index.php/2014-03-22-16-04-38>
- หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงาน กศน. (ม.ป.ป.). *คู่มือการนิเทศภายในสถานศึกษา*. สืบค้นจาก <http://niteskorsornor.igetweb.com/index.php?mo=3&art=42201263>
- หทัย ศิริพิน. (2558). *แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบ้านกระทุ่มล้ม (นครราษฎร์ประสิทธิ์)*. (การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- อดิเรก เหลียงฉลาด. (2552). *การจัดการสวนนกกลุ่ม*. สืบค้นจาก <http://www.moe.go.th/moe/upload/blog/htmlfile/448-7756.html>
- อนุวัติ คุ้มแก้ว. (2548). *การวิจัยในชั้นเรียน*. เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- อชิษฐ์ คลี่สุนทร. (2547). *ยุทธศาสตร์การบริหารในยุคโลกาภิวัตน์*. สืบค้นจาก http://www.moe.go.th/main2/article/article_atipat/cyber_manage.htm
- อภิชา พุ่มพวง. (2559). *ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 6*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา).
- อัญชลี ธรรมะวิจิตร. (2553). *การนิเทศการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย*. สืบค้นจาก <https://panchalee.wordpress.com/2009/07/29/nfe-supervision/>
- อิโตชิ คุมะ. (2540). *Management by quality (MBQ)*. แปลโดย ปรีชา ลีลานุกรม, สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น). กรุงเทพฯ: ส.เอเชียเพรส.
- SUTHATPOOM. (2560). *การศึกษาไทย ยุค Thailand 4.0 เป็นอย่างไร*. สืบค้นจาก <http://krooupdate.com/?p=4308>

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	นางมัทธนา คงทวีบุญ	
วัน เดือน ปีเกิด	04 ธันวาคม 2522	
ที่อยู่ปัจจุบัน	120 หมู่ 10 ต.ขี้เหล็ก อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่ 50150	
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2545	วิทยาศาสตรบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์สหกรณ์) มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่
	พ.ศ. 2550	ประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จังหวัดเชียงใหม่
ประวัติการทำงาน	พ.ศ. 2548 - 2555	ครูเอกชน
	พ.ศ. 2546 – 2548	ครูอาสาสมัคร กศน. ประเภทพื้นที่ปกติ กศน.อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่
	พ.ศ. 2548 – 2550	ครูอาสาสมัคร กศน. ประเภทพื้นที่ปกติ กศน.อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่
	พ.ศ. 2550 – 2555	ครูอาสาสมัคร กศน. ประเภทพื้นที่ปกติ กศน.อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
	พ.ศ. 2555 – 2557	ครูผู้ช่วย กศน.เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร
	พ.ศ. 2557 – 2558	ครู คศ.1 กศน.เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร
	พ.ศ. 2558 – 2559	ครู คศ.1 กศน.อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
	พ.ศ. 2559 – 2561	ครู คศ.1 กศน.อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่
	พ.ศ. 2561– ปัจจุบัน	ครู คศ.1 กศน.อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการค้นคว้าอิสระ

ที่ ศธ ๐๕๓๓.๑๓.๐๑/ว.๒๕๐๙

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
๒๐๒ ถนนช้างเผือก อ.เมือง
จ. เชียงใหม่ ๕๐๓๐๐

๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผู้อำนวยการสถานศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว

ด้วยบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้อนุมัติให้ นางมัทธนา คงทวีบุญ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่” โดยมี อาจารย์ ดร.ลนิต หาจตุรัส เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จึงขออนุญาตให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อทำวิทยานิพนธ์ ในระหว่างวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๑ - ๑๕ มกราคม ๒๕๖๒ ส่วนรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะประสานกับท่านโดยตรงต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลณัฐ พลวัน)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

บัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์. ๐๕๓-๘๘๕๙๙๙

โทรสาร. ๐๕๓-๘๘๕๙๙๙

ภาคผนวก ข

กรอบการสัมภาษณ์

กรอบการสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ
ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว
จังหวัดเชียงใหม่

คำชี้แจง

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการ และพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่งานการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1 คน ครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล 3 คน และ ครู ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” (ศศช) จำนวน 1 คน รวม 6 คน

กรอบการสัมภาษณ์ นี้แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ 2 กรอบการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารงานวิชาการ ในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความอนุเคราะห์และความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

นางมัทธนา คงทวีบุญ

นักศึกษานิพนธ์โท สาขาวิชา การบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

1. ตำแหน่ง.....
2. เพศ ☐ หญิง ☐ ชาย
3. อายุ ปี (เกิน 6 เดือนนับเป็น 1 ปี)
4. ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ปี (เกิน 6 เดือนนับเป็น 1 ปี)
5. การศึกษา ☐ปริญญาตรี ☐ปริญญาโท

ตอนที่ 2 กรอบการสัมพันธ์เกี่ยวกับสภาพการบริหารงาน การระงาน ปัญหาการบริหารงาน
วิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

1. ท่านคิดว่าการบริหารงานวิชาการ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษา
 นอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ปรับปรุง 2559) ของศูนย์การศึกษานอกระบบ
 และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพริ้ว มีสภาพการบริหารงาน และภาระงานเป็นอย่างไร

2. ท่านคิดว่าการบริหารงานวิชาการ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษา
 นอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ปรับปรุง 2559) ของศูนย์การศึกษานอกระบบ
 และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าวนี มีปัญหาหรือไม่ อย่างไร

MAHARAJA RAJABHAT UNIV

The seal of the Ministry of Education and Higher Education of Thailand is a circular emblem. It features a central five-tiered umbrella (parasol) with a flame at the top, set against a background of stylized flames. The entire emblem is enclosed within a circular border containing the Thai text "กระทรวงศึกษาธิการ" (Ministry of Education and Higher Education) at the top and "ประเทศไทย" (Thailand) at the bottom.

4. ท่านคิดว่าการบริหารงานวิชาการ ด้านวัดผล ประเมินผล ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ปรับปรุง 2559) ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อรรถาธิบายอำเภอพร้าว มีปัญหาหรือไม่ อย่างไร

The logo of Chiang Mai Rajabhat University is a circular emblem. It features a central tiered stupa (a traditional Buddhist monument) with a flame-like sunburst radiating from its top. Above the stupa is a circular medallion containing a Thai character. The entire emblem is encircled by a thick border with the university's name in Thai script at the top and in English at the bottom.

6. ท่านคิดว่าการบริหารงานวิชาการ ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ปรับปรุง 2559) มีปัญหาหรือไม่ อย่างไร

ภาคผนวก ค

ตารางการวิเคราะห์ข้อมูล

ตารางการวิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา ของศูนย์การศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้กระบวนการบริหารงานวงจรคุณภาพ (Deming Cycle)

ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา				
ประเด็น	การวิเคราะห์ SWOT			
	S = Strengths	W = Weakness	O = Oppotunities	T = Threats
P = Plan				
D = Do				
C = Check				
A = Act				

ประเด็น	ด้านการวัดผลประเมินผล			
	การวิเคราะห์ SWOT			
	S = Strengths	W = Weakness	O = Oppotunities	T = Threats
P = Plan				
D = Do				
C = Check				
A = Act				

ประเด็น	การวิเคราะห์ SWOT			
	S = Strengths	W = Weakness	O = Oppotunities	T = Threats
P = Plan				
D = Do				
C = Check				
A = Act				

ภาคผนวก ง

แบบบันทึกการประชุมกลุ่ม

แบบบันทึกการประชุมกลุ่ม (Focus groups)

เรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม

อัธยาศัย อำเภอฟัว จังหวัดเชียงใหม่

เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.2562

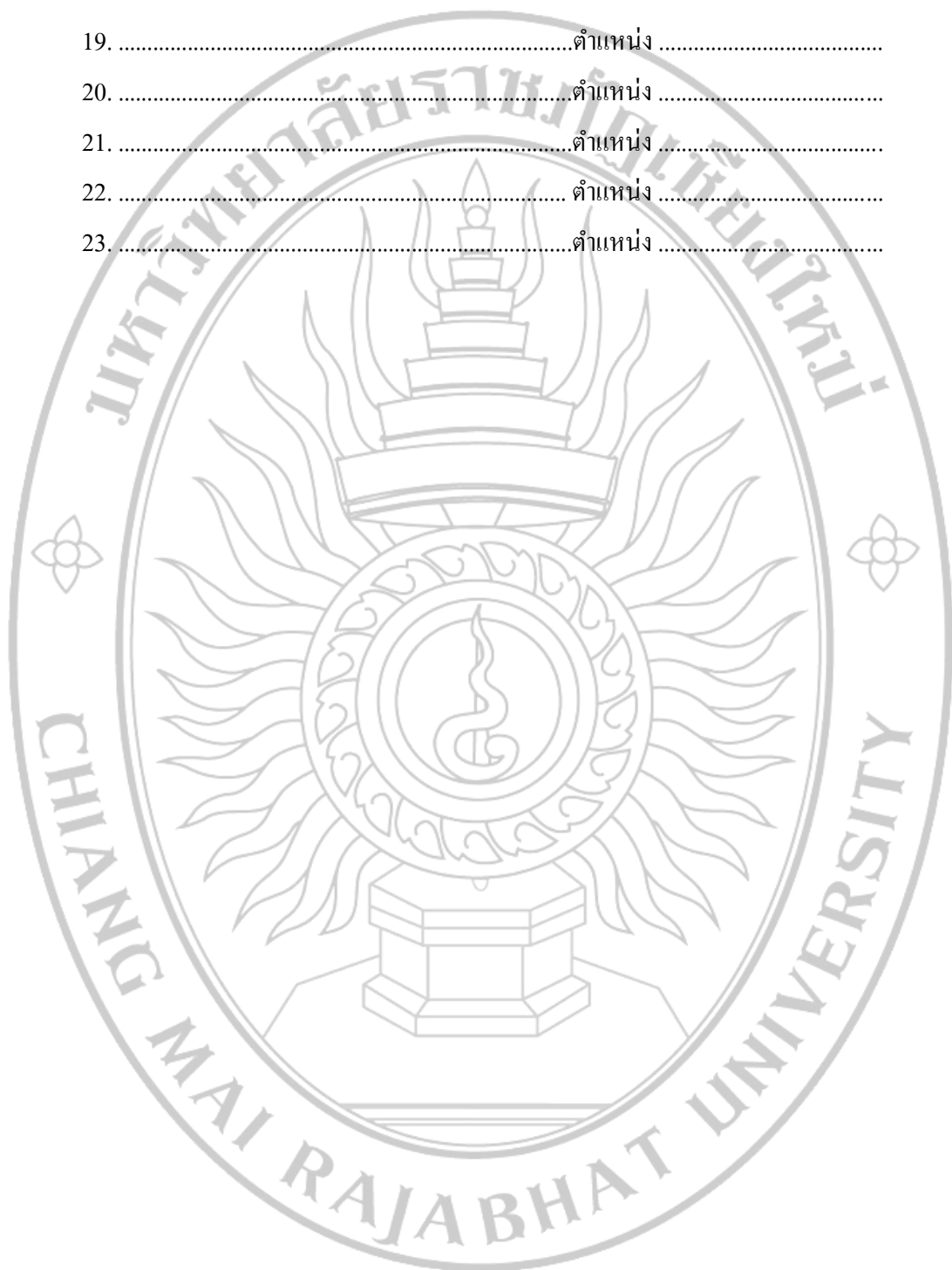
ผู้จัดบันทึก/ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม

คำชี้แจง แบบบันทึกการสนทนากลุ่มนี้ เป็นการวิพากษ์แนวทางกาพัฒนาการบริหารงานวิชาการ
ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอฟัว จังหวัดเชียงใหม่
แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

1. รายชื่อผู้เข้าร่วมสนทนา

1. ตำแหน่ง
2. ตำแหน่ง
3. ตำแหน่ง
4. ตำแหน่ง
5. ตำแหน่ง
6. ตำแหน่ง
7. ตำแหน่ง
8. ตำแหน่ง
9. ตำแหน่ง
10. ตำแหน่ง
11. ตำแหน่ง
12. ตำแหน่ง
13. ตำแหน่ง
14. ตำแหน่ง
15. ตำแหน่ง

16.ตำแหน่ง
17.ตำแหน่ง
18.ตำแหน่ง
19.ตำแหน่ง
20.ตำแหน่ง
21.ตำแหน่ง
22.ตำแหน่ง
23.ตำแหน่ง

ตอนที่ 2

1. แนวทางการพัฒนาการบริหารวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ประเด็น	ปัญหาที่เกิดขึ้น	แนวทางการพัฒนา
Plan	Weaknesses	
	Opportunities	
	Threats	
Do	Weaknesses	
	Opportunities	
	Threats	
Check	Weaknesses	
	Opportunities	
	Threats	
Act	Weaknesses	
	Opportunities	
	Threats	

2. แนวทางการพัฒนาการบริหารวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการวัดผลประเมินผล

ประเด็น	ปัญหาที่เกิดขึ้น	แนวทางการพัฒนา
Plan	Weaknesses	
	Opportunities	
	Threats	
Do	Weaknesses	
	Opportunities	
	Threats	
Check	Weaknesses	
	Opportunities	
	Threats	
Act	Weaknesses	
	Opportunities	
	Threats	

3. แนวทางการพัฒนาการบริหารวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา

ประเด็น	ปัญหาที่เกิดขึ้น	แนวทางการพัฒนา
Plan	Weaknesses	
	Opportunities	
	Threats	
Do	Weaknesses	
	Opportunities	
	Threats	
Check	Weaknesses	
	Opportunities	
	Threats	
Act	Weaknesses	
	Opportunities	
	Threats	

ภาคผนวก จ

รูปภาพการดำเนินการวิจัย

สัมภาษณ์ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2562

สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่งานการศึกษาขั้นพื้นฐาน
วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2562

สัมภาษณ์ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา
“แม่ฟ้าหลวง” (ศศช.)
วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2562

สัมภาษณ์ครูศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล
วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2562

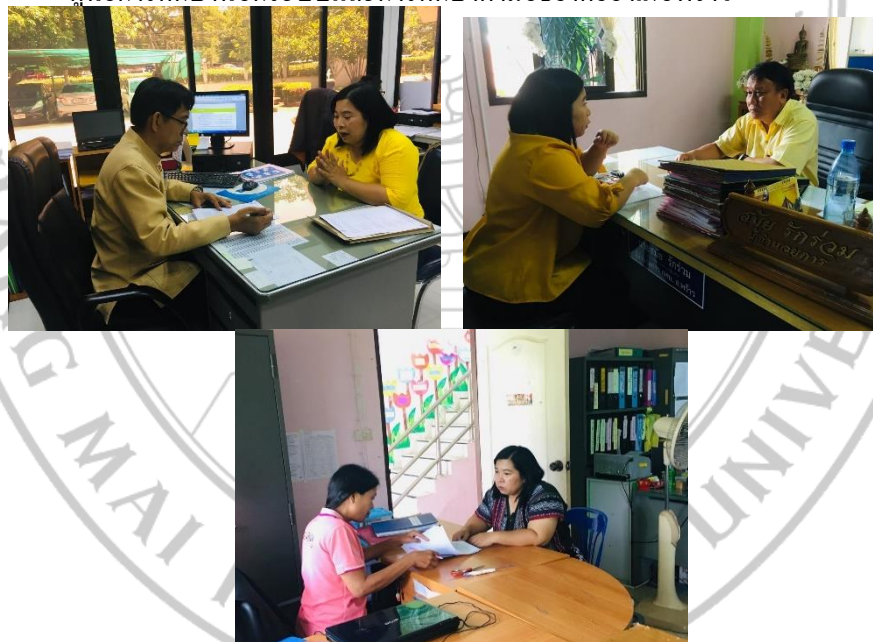
สนทนากลุ่ม

ครูศูนย์การเรียนรู้นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว
และครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง”

ประชุมกลุ่ม

เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของ
ศูนย์การเรียนรู้นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว

นำร่างแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของ
ศูนย์การเรียนรู้นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว
ไปตรวจสอบ ความถูกต้อง ความสอดคล้อง ความเหมาะสม ของเนื้อหา